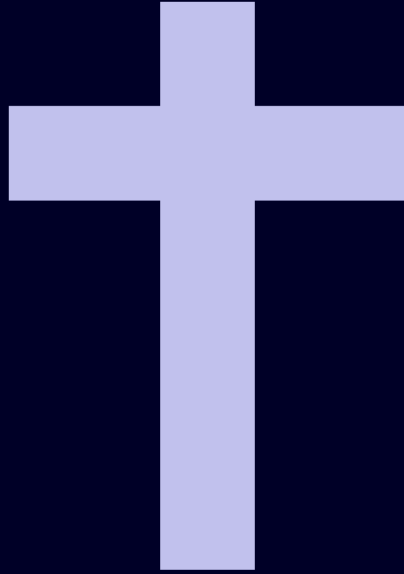

Kuloonaay

Karon: Kuloonaay (Portions)

Kuloonaay
Karon: Kuloonaay (Portions)

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Karon)

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun 2022
404e2c05-c6eb-5f56-8cae-50a5b595ef9a

Contents

LUK	1
---------------	---

Ekoonjan ya éesuume ya eyya
Luk
naakiice ya
Waah wa weeyem wa ti pakiical empe

Ekoonjan ya éesuume ya eyya Luk naakiice ya éyisanaayisan nii Yéesu ayem Afakana ya éeyinananee ya ati Israyel niŋ lombo Afakana ya ati pakan paka púloonj. Luk asok akalajaakalaj meemak ápimeyi pánipani ya ti Yéesu. Ekina nuutaakaa fiye ti pakiical. Pakiical empe Luk náayaañe akiic Teyofil, ásupiyenu ya eyem “Páhin pa piti pupoñapoñ pa”.

Ekoonjan ya éesuume ya eyye eluwut eekiice yo ya, pale pasincanal pa píyisanaayisan nii Luk ákuuñana ya akiice yo. Luk aloomaaloom páhin niŋ apoñapoñ a Pool. Luk Asuwif tom, naakiic yo lombo keeneetaat ka Pusuwif.

Kikee kilim keetaake nafaa

Ateeteyo - Akina ayem Yéesu niŋ ekina tom Pútuun pa. Akina ayem ati waah wa púloonj uti púlunta pa.

Cáwii ca citi Pútuun pa - Lan óo lan la pakan paka nkacoone Pútuun pa pipiyeno amansa ya ateyii, cáwii ca citi Pútuun pa unca toko.

Eenucee ya - Ekina eyem caacaw ca citi Afakana ya niŋ Amansa ya aña Pusuwif pa nkayeniye ya hítuulu ékey ya eteyoo. Nasokee lombo “Krista”.

Fa heeyem ha páhantuwa nihikiicee fa:

1:1-4 Heewune ha Luk naakiic.

1:5-2:52 Hipukuyee ha niŋ hiñiyate ha hiti Saŋ-Patis niŋ Yéesu.

3:1-20 Páhin pa piti Saŋ-Patis.

3:21-4:13 Pátise ya niŋ híluunuyee ha hiti Yéesu.

4:14-9:50 Páhin pa piti Yéesu ti mah ma miti Kalilee.

9:51-19:27 Pítin pa piti Yéesu púful Kalilee piwant Jerusalem.

19:28-23:56 Kunoom ka kikelan ka kiti Yéesu niŋ eket ya eteyoo Jerusalem.

24:1-53 Pilito pa, éfulii ya niŋ pisilo pa piti Yéesu.

Heewune ha Luk naakiic

^{I-II} Awe Teyofil eñaap ya,

keemeenje kacukaacuk niŋ ñíkinii eeha Pútuun pa mpíhine ha púloonj ti píyaañ eteeho toonii. Nkáyenoonii pikamana hilim ha hiti Pútuun pa. Keemeenje toonii nkayeno ho hikiicu samat nii fa nkakamane ho fa unii. ^{III} Kápiliŋ ti píyaañ waah ewwe fo ti pikelan, inci úwwincinoole heetaakiye púloonj. Ekina ewune, insok nii napaanap pikiici, awe Teyofil, pakiical peetempiye mpucoonool ^{IV} aakati méyi nii eeha nkakalajanuu ha, hilim hiti pánipani.

Ñáapukuma Saŋ-Patis

^V Ti caanak ca citi amansa ya aña nkasok ya Helot ati mah ma miti Yutaay, intaako awaaseena ati Pútuun pa aña nkasok Sakaliya ati kayonj ka kiti puwaaseena pa enka nkasok ka Apiya. Aaloo caacawoo Elisabet, náafulii ti miin ma miti Aaron. ^{VI} Poko t’ésupakii keecoonoole hátikin Pútuun pa, nkanapan pítin etempo, nkacok púloonj hilim ha heesiijanee ha hiti Ateeteyo fo muus. ^{VII} Pale kataakut añii kamma Elisabet naayem caakonta, apan poko púloonj pamaamanal.

^{VIII} Hikee hinoom Sakaliya naayeno kaawaaseen la ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa loho hinoom ha hiti kayonj ka kiteyii hícoliyoo. ^{IX} Ti cosaan ya eti puwaaseena pa nkañakoo kaakaaw ti kamamal apiyeno aña afaanako ya ti ekumpan ya enfakat ya

eti Pútuun pa, la sampanee la, kati áluntan caminkolonj ya.* X Waati ya eti káaluntan ka néetuuno, pakan paka púloonj nkayeno kaluum tikitaanj.

XI Maleekoo ya eti Ateeteyo néefulii teyoo, episiinjyoo t'epees yáali eti kaaciin ka la nkáluntan la. XII Sakaliya naacuk yo naasuco naafe. XIII Maleekoo ya neesokoo: “Tumpufe Sakaliya, kaluum ka kitii kisayaneesayan, aali Elisabet afaataak añii aafawasoo caacaw ence: Sañ. XIV Afaayeno t'awe pásuuma penfakat, hícump pakan lompo efikataak pásuuma ti hipuku ha hiteyoo. XV Afáayenoonii an eemaka ti Ateeteyo, añanjut pálaani elaan niñ pikee palaanal empa mpúkuman. Le niñ afaapukee, afaameenj niñ Kunuu ka keenape ka. XVI Afáañahanií pakan keemeenje pakati Israyel ti Ateeteyo Pútuun pa piteyii. XVII Afáanowii hátikin Ateeteyo ti kunuu niñ ti sempe samat nii ayaamakoola ya Elí, áfaañahanií ñífaaf ña kapisiyool niñ epuukii, náañahanií kéeciita ka káakup ti pámiiloolal peenape, kati amemanool pakan paka ti Ateeteyo.” XVIII Sakaliya naacakan maleekoo ya: “Puume inci fáyini kameye eehuu? Inci oopa maamane aalam lompo sitiiloo séelaanjane.” XIX Maleekoo ya neesokoo: “Inci yem Gabriyel. Inci ninsiño hátikin Pútuun pa, inci mpúpoñii píkey soki ekoonjan ya éesuume eyye. XX Síitan, ti káyinanaati kilimam, putumi efipecok, áatiyini káakup fo ta eehe efihitaako. Pánipani kilim ka kutoom efikitaako incolaa toko.”

XXI Pakan paka nkayeno hituulu ínnimii heewune Sakaliya náafiyoonii páhantuwa ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa. XXII Emma náafulii ma ayinaat káakup neyii nkámeyi nii aje ácukuyooocuk waah páhantuwa ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa. Naayeno nkáakupaati fo káakup niñ sipees. XXIII Lóokuj ya eti kaawaaseen ka kiteyoo ta nkipaye ta, naañoho t'enuuf.

XXIV Fiyiit aaloo Elisabet naasa munow naayolo nemmo páhantuwa fo kiim isak. XXV Naasok: “Fiyee Ateeteyo náahinaam eehe, áfulanaam ti ñusuu ti pakan paka.”

Ñáapukuma Yéesu

XXVI Elisabet ti hiimoo hísakiyenu niñ hoonool hiti munow, Pútuun pa mpúpoñii maleekoo ya eyya nkasok ya Gabriyel ti mah ma miti Kalilee ti saatee ya eti Naasalet. XXVII Pupupoñoó ti ámaacul a aja nkasok ya Mari, aja Josef ati miin ma miti cáwii ca citi Dawid naañaame ya ekop. XXVIII Maleekoo ya neenako la teyoo neesokoo: “Kásuumaay kiyeno n'awe, awe aja ataake ya pálafi pa piti Ateeteyo. Ateeteyo oopa n'awe.”

XXIX Mpásiyaloo kilim enkuu Mari naaliim naayeno eakanoolo pakicanal puume mpaaw. XXX Maleekoo ya neesokoo: “Tumpufe Mari, áasuumaasuum Pútuun pa. XXXI Síitan inci pusoki, aafasa munow mpúkii ciñii cikampaani aakati ufanoo caacaw ca Yéesu. XXXII Afaayeno an eemaka, afaayonkalee Añii ya ati Pútuun pa piti patiila. Ateeteyo Pútuun pa efiuwufanoo elemeyu ya eti amansa ya eti maamayoo Dawid, XXXIII afaapampajan ti miin ma miti Jakob, cáwii ca citeyoo eticipa.” XXXIV Mari naañahan yo: “Eehe puume níhiyina pitaako inci péemiit áyiin?” XXXV Maleekoo ya neesokoo: “Kunuu ka keenape ka éfikiwanoonii t'awe, sempe sa siti Pútuun pa piti patiila ínsikimpitooli, ekina ewune añii ya aja ankaakaay ya hipuku afaayeno eesampanee, naasokee Añii Pútuun. XXXVI Sincan Elisabet atii ya aja nkasoke ya caakonta, ti himaamanoo oopa niñ munow miti kiim isak niñ hoonool miti cikampaani. XXXVII Méyi nii waah uheekut Pútuun pa.” XXXVIII Mari naañahan yo: “Iyyoo, inci yem amiikan a ati Ateeteyo, hitaako t'inci samat nii fa ansoke fa.” Maleekoo ya neekaay.

Hiyooop ha hiti Mari pati Elisabet

XXXIX Ti kunoom enkuu Mari naakaay mpacas ti saatee ya eti pítintinj pa ti mah ma miti Yutaay, XL apinako la ti ekumpaan ya eti Sakaliya naakican Elisabet. XLI Ta Elisabet náasiye ta Mari pakicanaloo añii ya naawen ti munowoo, Elisabet naameenj niñ Kunuu ka keenape ka. XLII Naaceek apusok: “Awe Pútuun pa mpíhine heehanje ha panap ti pakaal

* I:IX 1:9 Káaluntan ka kiñarjaa íhinu hinoom óo hinoom ñúsapak ti puwaaseena pa. Káaluntan ka nkíhineehin ti pututa kaaciin ka la sampanee la ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa. Ekina eyem píyisan pa piti kaluum ka kitii pakan etempo.

paka púlooj, efi lompo píhin heehaje ha panap ti añii ya aja ankaakaay ya hipuku!
 XLIII Puume inci ínnapiyenee fiye, íñña ya ati Ateeteyo atoom kati mpáakeyyam hiyoop?
 XLIV Sincan, emma inci ínsiye ma pakicanali añii aje ti munowam naawen ti pásuuma.
 XLV Aánapiyaneer awe aja yínane ya ti eeha Ateeteyo mpusoke ha nii efihitaako.”

Hímulu Pútuun pa hiti Mari

XLVI Mari naaceek apusok:

“Yaanam émulaa Ateeteyo!

XLVII-XLIX Kamma Pútuun pa mpítahii kunuu etempo t’inci amiikan a atempo ásikateen

a,
 ekina ewune kunuuwam kimeenaa niñ pásuuma ti Pútuun pa Afakana ya atoom.
 Kamma Pútuun pa piti sempe mpíhinaam waah wenfakat,
 ekina ewune, písik fiyooy pikaay pa púlooj efimpiyonkalam ati pásuuma.
 Caacaw etempo ceesampaneer.

L Pitaakaataak paket hikaw ti keefeye po ka fo ti ekaay óo ekaay.

LI Mpíyisan hamake ha niñ epees etempo; mpihancalool kéemakiyanooliye ka ti pakan paka.

LII Mpíwananii pumansa pa ti pilemeyu pa piteyii, pale, mpíseepin písikateen pa.

LIII Mpisiitan keeyeniye ka ti peep pa niñ waah weenape, pale, mpiyaan keetaake ka kapiñooho sipeesii ñaanii.

LIV Mpiyankanan amiikan etempo Israyel, ti énowuno paket hikaw etempo.

LV Eehuu mpíyananane símaama unaa Abraham niñ miin ma miteyoo fo caanak óo caanak.”

LVI Mari naayeno pati Elisabet fo kiim káhaaciil apite añooho pateyoo.

Ñáapukuma ña ñiti Sañ-Patis

LVII Púful toko, Elisabet íyyiñoooliyooy, náapukii cikampaani. LVIII Pikinoooloo niñ miin ma miteyoo nkási nii Ateeteyo áhinoohin henfakat niñ paket hikaw, nkananfool ti pásuuma pa piteyoo. LIX Añii ya ta naataake ta kunoom isak niñ kíhaaciil nkákey kapinakanoo ti písiyool empa Pútuun pa mpiliile pa niñ maamaa ateyii Abraham, nkálafiyooy kawufan caacaw ca citi faafoo Sakaliya. LX Elisabet naacoop hilim ha naasokii: “Haani! Caacawoo ciñañaa piyeno Sañ.” LXI Nkasokoo: “Pale an aneetaat ti miin ma miti aluu aja ataake caacaw encuu.” LXII Nkákup neyoo niñ sipees, kapticakan faafoo enceyme caacaw náalafiye kawufan añiinoo. LXIII Naasokii kawufanoo káakiicuma, naakiic: “Caacawoo Sañ.” Pakan paka púlooj ínnimii. LXIV Tokotoko putumoo mpípankino, híleluufoo nihikatan, náayini káakup, náayaañ kaanimpan Pútuun pa. LXV Ewatate enfakat neeyeno ti pikinooolii púlooj niñ keekine ka ti pisaatee pa piti pítintij pa ti mah ma miti Yutaay, nkayeno káakup heetaakiye ha. LXVI An óo an éesiye ho naayeno káamiilool, naasok: “Añii aje, an puume naakaakaay piyeno?” Kaatuko sempe sa siti Ateeteyo siyenaayeno teyoo.

Hímulu Pútuun pa hiti Sakaliya

LXVII Añii ya, faafoo Sakaliya naameer niñ Kunuu ka keenape ka naayaamakool hiti Pútuun pa, apusok:

LXVIII “Unimpanaa Ateeteyo Pútuun pa piti Israyel kamma mpitahe kunuu ti pakan etempo mpifakanii.

LXIX Mpúpoñii unaa Afakana eemaka ati miin ma miti amansa ya Dawid amiikan etempo,

LXX eehuu piyaamakoola pa keesampaneer ka nkátuunane unaa ti caacaw Pútuun pa ta infiyee

LXXI nii efipufakan unaa ti pikamool unaa niñ ti sipees keenate ka unaa púlooj.

LXXII Mpíyisan símaama unaa paket hikaw, mpínawuno písiyool etempo peesampaneer pa,

LXXIII esintooloo eyya mpisintooliye ya ti maamaa unaa Abraham[☆]:

☆ I:LXXIII 1:73 Púcook 12:1-3; 22:15-18

- LXXIV nii, ta mpufakane ta unaa ti sipees pikamool unaa, éfiwuyiniyaa po himiikanate peefeyut
- LXXV nuuyeniya pimiikan keesampanee niḡ keecoonoole hátikin etempo fo eket maama.
- LXXVI Awe añiinam lompo aafayonkalee ayaamakoola ya ati Pútuun pa piti patiila, kamma ankaakaay énowii hátikin Ateeteyo aapiwañaloo pítin pa,
- LXXVII ti káyisanool pakan etempo kafakan ka ti kaaponket ka kiti umuuyen wa uteyii,
- LXXVIII kamma Pútuun pa piti unaa mpimeenje paket hikaw, ekina ewune aḡa eecaḡe ya nii caanak céefulii áfaawanoonii ápikey unaa hiyoop,
- LXXIX kati acaḡan keeyem ka ti eloḡ ya eti ñáanim ña niḡ ti hísaalumant ha hiti eket ya, ápitintinḡan unaa ti pítin pa piti kásuumaay ka.”
- LXXX Añii ya Saḡ náayankii, kunuuwoo nkítaakii sempe. Naayeno ti káahaḡ tes fo ta náafulii ta ti pakati Israyel.

II

Ñáapukuma ña ñiti Yéesu

^I Ta Saḡ-Patis naapukee ta, amansa ya enfakat a aḡa nkasok ya Ookust náafulanii hilim nii an óo an ti mah ma miti Room púloḡ añḡee hikiicu caacawoo. ^{II} Oom hikiicu hiyeniye híyaañ ta Kileños naayeniye ta ati hikaw ha hiti Siriya. ^{III} An óo an naañoho ti saatee ya eti cosaan ya eteyoo apikaakiicee po.

^{IV} Josef lompo náafulii ti saatee ya eti Naasalet ti mah ma miti Kalilee apiwant mah ma miti Yutaay ti saatee ya eti amansa ya Dawid eyya nkasok ya Betelehem, kamma akina lompo naayem ati miin ma miti maamaa teyoo Dawid. ^V Apikaay hikiicu ha naacoopool Mari aḡa naañame ya ekop, aḡa eeyeniye ya immunow.

^{VI} Ta nkayeniye ta po, íyyiḡooliyoo, ^{VII} náapukii ciñiinoó cíyaañ, cikampaani. Naaku-upatanool co niḡ ñiseehu naahintanoo ti púus kamma nkataakut ékaap la efikawanana.

Kakaman ñáapukuma ña ñiti Afakana ya pufaasa pa

^{VIII} Ti oom mah intaako ti ukit wa pufaasa keeyeniye efaas niḡ hánant písaacii pa piteyii. ^{IX} Maleekoo ya eti Ateeteyo néefulii teyii, ecaḡ ya enfakat ya eti Ateeteyo néekinkoolii, ewatate enfakat neeyeno neyii. ^X Maleekoo ya neesokii: “Timpinife, cóopiyoocoo aluu ekoḡan éesuume eti pásuuma penfakat piti pakan paka púloḡ. ^{XI} Fíyooy pati saatee ya eti Dawid ciñii cipukee po Afakana ya, akina ayem Eenucee ya, akina lompo ayem Ateeteyo. ^{XII} Ehe píyisan empa efinikiiwoo pa tempo, efcanitook nkakuupatanoole ciñii niḡ ñiseehu nkahintan co ti púus.”

^{XIII} Tokotoko kayoḡ kenfakat kiti pumaleekoo nkúfulii alacana nkinanf maleekoo ya nkiyeno kaanimpan Pútuun pa, nkiyeno hisoku: ^{XIV} “Umúlaa Pútuun pa piti patiila, kásuumaay nkiyeno t’etaam ti payenka mpitaake ka pásuuma etempo.” ^{XV} Ta pumaleekoo pa mpuñohiye ta patiila pufaasa pa nkasokool: “Ukaayaa Betelehem hicuku heetaakiye ha, eeha Ateeteyo naasoke ha unaa.”

^{XVI} Nkahiliikan, kapucol nkatook Mari, Josef niḡ ciñii ca cehintanee ca ti púus pa. ^{XVII} Ta nkacukoo ta nkayeno kakaman eeha maleekoo ya neesokii ha ti añii ya. ^{XVIII} Kéesiye ho ka púloḡ ínnimii ti eeha pufaasa pa nkasokii ha. ^{XIX} Pale Mari naamank eehe púloḡ ti kunuuwoo náamiilool ho meemak. ^{XX} Pufaasa pa ta nkayeniye ta puñoho, nkayeno hímulu niḡ kaanimpan Pútuun pa kamma eeha nkásiye ha nkacuk samat nii fa maleekoo ya neesokii fa.

Hiwasuyee ha hiti Yéesu caacaw

^{XXI} Ta naataake ta kunoom isak niḡ kíhaaciil, nkanakanoo ti písiyool empa Pútuun pa mpiliile pa niḡ maamaa ateyii Abraham, nkawasoo caacaw ca Yéesu, samat nii fa maleekoo ya neesoke fa íñña a teyoo peelokot asa munow.

Kañoman ka kiti Yéesu ti Pútuun pa

XXII Hinoom ha hiti kaakuulan ka kiti hipuku ha níhicolii, kaakuulan ka keekiice ka ti hilim ha heesiiganee ha hiti Móyiis. Josef niŋ Mari nkacooop ciñii ca Jerusalem kápiyisanoo Ateeteyo. **XXIII** Inhínee nii heekiicee ha ti hilim ha heesiiganee ha hiti Ateeteyo: “Niŋ añii áyiin ácook apukee añanee kañoman Ateeteyo.” ✧ **XXIV** Kañanŋaa lompo kaawaaseen toko sílunt súsupak man me múcuucuuku músupak samat nii fa insokee fa ti hilim ha heesiiganee ha hiti Ateeteyo.✧

Kaayaamakool ka kiti Simeyon

XXV Intaako Jerusalem akee áyiin caacawoo Simeyon. Ayíin eecoonoole naafe Pútuun pa, naayeno hítuulu aŋa akaakaay ékey kaapuñanool Israyel. Kunuu ka keenape ka nkiyeno teyoo, **XXVI** nkíyisanoo nii ataket akina peecukut Eenucee ya ati Ateeteyo. **XXVII** Kunuu ka keenape ka nkítintiganoo apikaay pati ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa. Ta Yéesu pupukayoo nkácoopiyoo ta kati káhinoo eeha hilim ha heesiiganee ha fa nihisoke fa, **XXVIII** Simeyon naafenfo ciñii ca ti sipeesoo naanimpan Pútuun pa apusok:

XXIX-XXX “Kamma inci incuke niŋ ñíkinam kafakan ka kitii, ekina ewune Ateeteyo, fiye aayina hikatu amiikan a atii apiket ti kásuumaay samat nii fa áyinananaam fa;

XXXI kafakan ka enka ammemanooole ka hátikin písii pa púlooj,

XXXII ecaŋ ya eyya éfeeyisan keeneetaat ka Pusuwif Pútuun pa, nécoopii pakani Israyel hamake ha.”

XXXIII Ciñii ca faafoo niŋ íñña ateyoo ínnimii ti keesokee ka kiti ciñii ca. **XXXIV** Simeyon naasampanii, naasok íñña ateyoo Mari: “Síitan, añii ya aŋe Pútuun pa pumamaloomamal kati ácoopii enow ya eti pakan keemeenje pakati Israyel niŋ piyito pa piti pakakee pakan keemeenje. Afaayeno píyisan pa piti Pútuun pa empa pakan paka nkakaakaay pa hipooku, **XXXV** kati áfulanii tíkitaŋ pámiiloolal pa peeyoliye pa ti kunuu hícump pakan. Awe íñña ateyoo lompo kúnuul efikiyeno ti yaani samat nii aŋa epaay neeyaye.”

Kaayaamakool ka kiti Hanna

XXXVI Intaako akee aal ayaamakoola eemaamane caacawoo Hanna, faafoo Fanuwel, ati miin ma miti Asel. Apinimo ti áyiinoo fo sitiil isak niŋ súsupak, áyiinoo naaket. **XXXVII** Nene animiit, sitiiloo áwii epaakiil niŋ sipaakiil (84). Afúlantoo pati ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, náatuul po ti suŋ niŋ ti kaluum hánant niŋ hanakan. **XXXVIII** Ti oom caanak, ápucolii teyii, naanimpan Pútuun pa, naayeno hisoku kiti ciñii ca hátikin keeyeniye ka púlooj hítuulu kafakan ka kiti Jerusalem.

Piyetu pa piteyii Naasalet

XXXIX Ta Josef niŋ Mari nkapayoole ta fa ínhinee fa samat nii fa insokee fa ti hilim ha heesiiganee ha hiti Ateeteyo, nkayet Kalílee pati saatee ya eteyii Naasalet. **XL** Añii ya náayankii niŋ sempe; naameej echato, pálaŋi pa piti Pútuun pa mpiyeno teyoo.

Akampaani ya Yéesu pati Ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa

XLI Esúk óo ésuk Yéesu pupukayoo nkakaakaay Jerusalem pahaño pa piti Himuusu ha. **XLII** Ta naataake ta sitiil ŋaasuwan niŋ súsupak, nkasiloo Jerusalem pahaño pa, samat nii fa cosaan ya eteyii neesoke fa. **XLIII** Pahaño pa pupupa nkayeno puñoŋo, akampaani ya Yéesu náatowoonii puson Jerusalem, pale pupukayoo kápanumut. **XLIV** Incukii nii oopa ti pinamii, kapisapal fo hinoom púmpuluj, nkáyaño hines ti pakani niŋ ti pinapoolii.

XLV Ta nkacukutoo ta nkañoŋo Jerusalem hinesoo. **XLVI** Ti hinoom ha íhaacyenu ha nkalaŋanoo la ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa naayeniye niŋ pikalaŋana pa, apiyeno kásiitan teyii niŋ kaacakanoolii. **XLVII** An óo an éesiyoo ínnimoo ti kameye ka kiteyoo niŋ ti pañahanaloo. **XLVIII** Pupukayoo kapicukoo, nkaŋaŋo. Íñña ateyoo naasokoo: “Añiinam, weyme ánhine unii fiye? Paapaa atii niŋ inci uliimaaliim meemak

ti hijesi.” XLIX Yéesu naañahani: “Weyme inniñesam? Fo nímiit nii inci ñañaa piyeno ti ekumpaani ya eti Paapaa atoom?” L Pale kásiit eeha náalafiyii ha hisoku.

LI Náawanoonii niñ pupukayoo Naasalet, náatuulii. Iññáa ateyoo naamank enke púlooj cew ti kunuuwoo.

LII Yéesu náayankii niñ ecohatooyoo niñ kaacecoo, Pútuun pa niñ pakan paka nkálafiyoo pihanñan toko.

III

Káatuunan ka kiti Sañ

I Ti sitiil kaat ya siti Tipel Sesaal, amansa ya enfakat a ati mah ma miti Room, Pons Pilaat naayeno ati hikaw ha hiti Yutaay, Helot naayeno ati hikaw ha hiti Kalilee, atuwoo Filip naayeno ati hikaw ha hiti mah ma miti Itulaay niñ Tilakonit, niñ Lisañas ati hikaw ha hiti Apilen. II Annas niñ Kayif nkayeno puwaaseena pa kenfakat ka pakati Pútuun pa. Ti oom caanak hilim ha hiti Pútuun pa níhicolii ti Sañ, Sakaliya añiino, pati káahaaj ka tes. III Sañ naayeno kaafiitanool mah ma púlooj meekole ma musuu ma miti Jordan, apiyenyii káatuunan: “Níhin pátise nípiyisan nii níwunkaawunko umuuyen wa utaaluu, Pútuun pa kati puponket wo aluu.”

IV Samat nii hilim ha heekiice ha ti kaahit ka kiti Esayaayaamakoola ya:
“An náaceekii ti káahaaj tes apusok:

'Niwañal pítin pa piti Ateeteyo,
nicoonanoool pítin pa piteyoo.

V Elijoon óo elijoon efehokanee,
tíntij óo tíntij niñ cítintij óo cítintij éfipitamiyane.

Ñítin ña ñeejoncalooliye ña efiñicoonanoolee,
ñítin ña ñiti pínankiin pa efiñiteecanoolee.

VI Pakan paka púlooj efikacuk kafakan ka kiti Pútuun pa.”[”]☆

VII Sañ naasok kayoj ka kéekeyii ka kati áhinee pátise: “Aluu mufepa emmuu! Ayme áwunii aluu kunuu kati nitey paseeña pa piti Pútuun pa peeyem pa ti ékey? VIII Níhin waah weenape samat nii enuun eyya nepuk papukal peenape. Fiyuu éfiyisan nii níwunkaawunko umuuyen wa utaaluu. Timpi níyaañ esokoolo nii: 'Unaa ufakaafak kamma Abraham naayem maamaa ati unaa.' Inci pusok aluu háati ti pínankiin empe Pútuun pa píyiniyini éfulanii epuuk pakati Abraham. IX Ehe hinahaane ha nihihintiye ti ñinkonk punuun pa. Enuun óo enuun eepukut papukal peenape efeefiitaloolee neewantee ti seemak.”

X Kayoj ka nkicakanoo: “Puume unii úfuuhin?” XI Sañ naañahani: “Niñ an ataakaa kúsool kúsupak añañaa káapaacinoool niñ aña ataakut ya, aña ataake paliyal añañaa lompo íhinu fo.” XII Pisayoola kúncoo ya lompo nkákey kati káhinee pátise nkacakanoo: “Ahámpaatiin, puume nuuñaje íhinu?” XIII Naasokii: “Timpi nisa pihanñan la pakati Room nkasoke la aluu.” XIV Pusoocaali lompo nkacakanoo: “Unii puume nuuñaje íhinu?” Naañahani: “Timpi nicoop mañ miti an ti sempe aluu, timpi ninook an kamma mañ, nileh ti cooy ya eti aluu.”

XV Pakan paka púlooj nkayeno hítuulu man hikee efihitaako, nkayeno eakanoolo ti kunuuwii man Sañ ayem Eenucee ya ati Pútuun pa. XVI Sañ naañahanii poko púlooj: “Inci niñ man íhin aluu pátise. Pale aña eeyem ya ti ékey ahajaam sempe, yinaat fala kákopin ñikopu ña ñiti pisamata pa piteyoo. Akina áfaahin aluu pátise niñ Kunuu ka keenape ka niñ seemak. XVII Kaahelu ka kiteyoo unka ti epeesoo kati ákatinoool pakak pa niñ éheeni ya. Naamank pakak pa la ti pileefaani pa piteyoo, pale afaasowan éheeni ya ti seemak seehokiyantoo.” XVIII Niñ kikee kilim keemeerje Sañ naalum pakan paka kápuwunko umuuyen wa uteyii náatuunanii ekoonñan ya éesuume ya.

^{XIX} Pale, Sarj nawatanwatan Helot ati hikaw ha hiti Kalilee kamma naalame Helotiya púnuwoo aaloo, niŋ waah wa púlooj ewwa náahine wa weekance wa. ^{XX} Tempo Helot naapenane eehe: naakul Sarj ti ékuluma.

Pátise ya eti Yéesu

^{XXI} Ta hícump pakan nkáhinee ta pátise, Yéesu lompo náahinee pátise, naalum. Ta naayeniye ta kaluum, alacana néepankino, ^{XXII} Kunuu ka keenape ka nkíwanoonii teyoo, niŋ enii samat nii hícuucuuku. Hilim níhifulii alacana: “Awe yem añiinam, aŋa inci íllafiye ya; ti awe inci intaake pásuumayam.”

Yéesu símaamayoo

^{XXIII} Yéesu ti máamun sitiiloo áwii niŋ ŋaasuwan náayaañe páhin pa piteyoo. Incukii nii akina ayem Josef añiino, Josef ati Heli, ^{XXIV} Heli ati Matat, Matat ati Lewi, Lewi ati Meleki, Meleki ati Yannay, Yannay ati Josef, ^{XXV} Josef ati Matacas, Matacas ati Amos, Amos ati Nahum, Nahum ati Esili, Esili ati Nakay, ^{XXVI} Nakay ati Maat, Maat ati Matacas, Matacas ati Semeyin, Semeyin ati Yosek, Yosek ati Yota, ^{XXVII} Yota ati Yowanan, Yowanan ati Lesa, Lesa ati Solopapel, Solopapel ati Salatiyel, Salatiyel ati Neli, ^{XXVIII} Neli ati Meleki, Meleki ati Adi, Adi ati Kosam, Kosam ati Elematam, Elematam ati Eel, ^{XXIX} Eel ati Yesus, Yesus ati Eliyesel, Eliyesel ati Yolim, Yolim ati Matat, Matat ati Lewi, ^{XXX} Lewi ati Simeyon, Simeyon ati Yuta, Yuta ati Josef, Josef ati Yonam, Yonam ati Eliyakim, ^{XXXI} Eliyakim ati Meleya, Meleya ati Menna, Menna ati Matata, Matata ati Natan, Natan ati Dawid, ^{XXXII} Dawid ati Yesaay, Yesaay ati Yopet, Yopet ati Powas, Powas ati Sala, Sala ati Naason, ^{XXXIII} Naason ati Aminatap, Aminatap ati Atimin, Atimin ati Alini, Alini ati Hesilom, Hesilom ati Fales, Fales ati Yuta, ^{XXXIV} Yuta ati Jakob, Jakob ati Isaak, Isaak ati Abraham, Abraham ati Telah, Telah ati Nahol, ^{XXXV} Nahol ati Seluk, Seluk ati Leyu, Leyu ati Pelek, Pelek ati Epel, Epel ati Selah, ^{XXXVI} Selah ati Kayinam, Kayinam ati Alpaksat, Alpaksat ati Sem, Sem ati Nowe, Nowe ati Lemek, ^{XXXVII} Lemek ati Metuselah, Metuselah ati Enok, Enok ati Yelet, Yelet ati Mahalaleel, Mahalaleel ati Kenan, ^{XXXVIII} Kenan ati Enos, Enos ati Set, Set ati Ataam, Ataam ati Pútuun pa.

IV

Híluuŋuyee ha hiti Yéesu

^I Yéesu naameeŋ niŋ Kunuu ka keenape ka, náafulii ti musuu ma miti Jordan. Kunuu ka nkiyeniyoo kátintiŋan pati káahaŋ ka tes. ^{II} Naayeno po fo kunoom áwii ésupak, Seetaani ya ti hiŋes híluuŋuyoo. Aliit waah ti oom kunoom púlooj, ti pikelan, peep mpucokoo.

^{III} Seetaani ya neesokoo: “Niŋ awe yem Añii Pútuun, sok énanikiin eyye eyeso hímpuul.” ^{IV} Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: ‘An ataloj niŋ hímpuul lamma.’”

^V Seetaani ya neecoopoo patiila la haane, néeyisanoo mpacas cáwii ca citi mah ma púlooj. ^{VI} Neesokoo: “Inci fawufani kayine enke púlooj niŋ hamake ha hiti cáwii ca, kaatuko inci nkuwufanee, yíniyini kawufan etenko an óo an aŋa ínsuumaam. ^{VII} Fiye, náakilipiyaa hátikinam ti hímulu, efikiyeno púlooj kitii.” ^{VIII} Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: ‘Hátikin Ateeteyo Pútuun pa pitii áafakilipo ti hímulu, niŋ pikina lamma aññaŋe hítuulu.’”

^{IX} Seetaani ya néetintiŋanoo Jerusalem episilanoo la haŋe la pahaan ti ekumpaam ya enfakat ya eti Pútuun pa. Nene esokoo: “Niŋ awe yem Añii Pútuun, fúl le cípo t’etaam. ^X Kamma nkiicee ti hilim ha hiti Pútuun pa:

‘Efípusok pumaleekoo etempo pumankooli;

^{XI} niŋ sipees etempo éfípiseepini,

eeha efíhiwun ha kooti etikiloŋpoo lo ti énanikiin.’”

XII Yéesu naañahan yo: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa: 'Aañanjut puwinko Ateeteyo Pútuun pa pitii. ✧” **XIII** Ta Seetaani ya neepaye ta hiñes híluunjuuyoo ha púlooj, neekatanoo fo ti cikee caanak.

Píyaañ páhin pa piti Yéesu

XIV Toko fúle, Yéesu naañoho Kalilee, niñ pameej sempe sa siti Pútuun pa séefulii sa ti Kunuu ka keenape ka. Pakan paka nkáyaañ káakup kiteyoo ti pisaatee pa púlooj péekinkoolii pa. **XV** Naayeno kakalañan ti púluumuma pa piteyii, pakan paka púlooj nkayenyoo hímulu.

Hipookuyee ha hiti Yéesu Naasalet

XVI Púful toko, Yéesu naakaay Naasalet pa náakulee pa. Ti hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa naanako ti éluumuma ya eteyii samat nii fa naasale fa íhinu. Naalito apisiño kati akalañ. **XVII** Nkañaakanoo kaahit ka kiti ayaamakoola ya Esaya. Apúpoonin ko, naacuk la nkakiice la:

XVIII “Kunuu ka kiti Ateeteyo unka t’inci

kamma nkimamalaam

kati túunan ekoonan éesuume ti keeleke ka.

Kúpoñiyaampoñ kati kaman keekulee ka nii éfikafulii,

niñ kéefuume ka nii éfikañohoonii ti hicuku,

kati fúlan keekallanee ka ti kúnuul,

XIX nkaman etiil eyya Ateeteyo áfaayisan pásuum pa piteyoo. ✧”

XX Naapoon kaahit ka naañaakan ko áhina ya naacaayeno. Keeyeniye ka ti éluumuma ya púlooj cew ñíkinii iññiya teyoo. **XXI** Náayaañ hisokuyii: “Fíyooy, heekiicee eehe hitaakiyaa ti pásiyal aluu.” **XXII** Pakan paka púlooj nkáakup héesuume teyoo, ínnimii ti kilim ka kéesuume ka kéefulii ka ti putumoo. Nkacakan: “Fo aje tom ayem Josef añiino?” **XXIII** Yéesu naasokii: “Híiniyaamhiini nii efinifinam ti kusoku enke: 'Akúuñana kúuñanoolo! Hín le ti saatee ya etii, samat nii eeha núusiye ha áhine Kafaanawum.'”

XXIV Naapenan hisokuyii: “Pánipani, ayaamakoola asayanantee ti saatee ya eteyoo. **XXV** Píhiiniyan aluu nii ti caanak ca citi ayaamakoola ya Elí, etiil ya enuput fo sitiil síhaaciil niñ kiim isak niñ hoonool, épankul neeyeno ti mah ma púlooj. Tempo, intaako piyaanjat peemeenje Israyel payenka pákayiini keekete. **XXVI** Pútuun pa pupoñut Elí ti akee ti payenkuu, pale ti ekee eyaanat aja áyiino eekete ati saatee ya eti Salepat pukol saatee ya eti Siton. ✧ **XXVII** Ti caanak ca citi ayaamakoola ya Elise, intaako lompo kayoj púkuuña pakati kanuk ti mah ma miti Israyel, pale háati oonool teyii akuulanutee fo Neeman lamma ati Siriya. ✧”

XXVIII Pakan paka púlooj keeyeniye ka ti éluumuma ya, kiiñii nkili ta nkásiye ta enke fiye. **XXIX** Nkayito, nkáfulanoo ti saatee ya. Nkacoopoo patiila kanaac cítintij ca la saatee ya neelutee la, kati káhalapiyoo t’etaam. **XXX** Pale Yéesu náanapii ti pututa kayoj ka naakaay pítino.

Hiyaanu hísaalumant seetaani

XXXI Yéesu náawanonii Kafaanawum, saatee eti Kalilee, naayeno kakalañan pakan paka ti hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa. **XXXII** Innímii ti pakalañanal pa piteyoo, kamma hilim ha hiteyoo nihitaake sempe.

XXXIII Intaako la ti éluumuma ya áyiin aja hísaalumantseetaani nihinakiye. Náaceekii niñ kaawiiluyoo: **XXXIV** “Katan unii! Weyme uyem ti pututa unaa, Yéesu ati Naasalet? Fo áakeyyookey aakati púcalool unii? Inci méyimeyi awe yem ayme: Eesampanee ya ati Pútuun pa!”

XXXV Yéesu naafet teyyo: “Fatan! Fúlii teyoo!” Hísaalumant ha nihitah áyiin a t’etaam hátkin pakan paka púlooj, níhiful teyoo peekuumutoo.

✧ **IV:XII** 4:12 Kakaman 6:16 ✧ **IV:XIX** 4:19 Esaya 61:1-2 ✧ **IV:XXVI** 4:26 1 Pumansa 17:7-24 ✧ **IV:XXVII** 4:27 2 Pumansa 5:1-14

XXXVI Pakan paka púlooj nkaŋaŋo nkayeno picakanool: “Hilim eehe, hilim puume? Ti kayine niŋ sempe nasok kásaalumant ka kúfulii, nkúful!” XXXVII Kiti Yéesu nkísiyo ti pisaatee pa péekinkoolii pa púlooj.

Káakuuñan ka kiti keemeenje ka

XXXVIII Yéesu ápufulii la ti éluumuma ya naanako la ti ekumpan ya eti Simon. Simon aasonoo aal naayeno niŋ káakuuñu kiti pasowe-enii kenfakat, nkaluum Yéesu apiyankananoo. XXXIX Naañeeho toko teyoo naafet ti pasowe-enii ya mpúful. Tokotoko náayitoonii, naamankoolii.

XL Ti panowal caanak ca, pakati káakuuñu óo káakuuñu nkácoopiyee ti Yéesu, naalemp sipeesoo ti an óo an teyii, náakuuñanii. XLI Kásaalumant lombo nkúfulii ti pakan keemeenje, nkiyeno hiceeku: “Awe yem Añii ya ati Pútuun pa!” Pale naafet tenko naakit ko káakup kamma nkimeya nii akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa.

XLII Cipilap, Yéesu naañako apiyeno lamayoo. Kayoj ka nkiyeniyoo hiŋes, ta nkítokiyoo ta la naayeniye la, nkílafiyoo hicoku tikimpi akatanii. XLIII Pale naasokii: “Inci ñaŋaa káatuunan ekooŋan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa ti pikee pisaatee pa lombo, heewune ha inci ímpoñiyee.” XLIV Naayeno káatuunan eteeho ti púluumuma pa piti Yutaay.

V

Kamamal ka kiti Yéesu pinapanayoo pýyañ

I Hikee hinoom Yéesu naasiŋo la ti kantant ka kiti han ha hiti Kennesalet*, kayoj ka nkikinooloo kipiyeno káasiitan hilim ha hiti Pútuun pa. II Akee acalafayya, caacawoo Simon Piyeer, naayeno pukol han ha. Pákawiyoo picalafayya Saak niŋ Saŋ, Sepete epuukoo, nkayeno lombo toko†. Picalafayya pa payenkuu, ñiteen ña ñiteyii ñúsupak ña iññisiŋo ti kantant ka, kápuwanoonii teñño nkayeno puñowu picala pa piteyii.

Ti káasiŋuma enkuu, Yéesu naacuk ñiteen ña, III náayuuko ti piteen pa piti Simon, naasokoo: “Fúlan po le ti kantant ke, teenjan po caahinkir,” naayeno tempo apiyeno kakalaŋan kayoj ka.

IV Ta naapaye ta káakup, naasok Simon: “Wanan piteen pa pati kásul ka innitah picala pa piti aluu nípicokii soon.” V Simon naañahanoo: “Aápunu, unii uyokaa hánant ha púlooj ti calafayi ucokut waah. Pale niŋ aasokaa fo, inci fatah picala pa.” VI Nkatah po nkácokii hícump soon fo picala pa piteyii mpýyaañe pihaaco. VII Nkakaaween pákawiyii keeyeniye ka ti pikee piteen kápikey kapiyankananii, nkákey nkameejan ñiteen ña ñúsupak ña púlooj fo iññilafiye híseemu.

VIII Simon Piyeer, ta naacuke ta eehuu, náakilipo ti Yéesu wootoo naasokoo: “Ahámpaatiin, láaŋam, inci áyiin amuuyena!” IX Kaatuko Simon niŋ pákawiyoo kaŋaŋaŋaŋo ti hícump soon ensa nkacoke sa. X Saak niŋ Saŋ lombo nkaŋaŋo. Yéesu naasok Simon: “Timpi fe, písik fíyooy pakan ankaakaay hicoku.” XI Nkácijii, nkafaakal ñiteen ña ñiteyii, nkatah toko waah óo waah, nkanapan Yéesu.

Káakuuñan áyiin ati kanuk

XII Hikee hinoom Yéesu naayeno ti ekee saatee, intaak áyiin ati kanuk. Niŋ pacukaloo Yéesu, naanow hátikinoo, puhoonuyoo t’etaam naaluumoo: “Ahámpaatiin, áayiniyamyini kaakuulan, niŋ áalafiyaa.” XIII Yéesu náañaakanii epeesoo náalikoo, naasokoo: “Inci láfilafi. Kuul!” Tokotoko kanuk ka nkikatanoo. XIV Yéesu naakitoo hisoku eteeho an: “Kaay cáyaañ yísanoolo awaaseena ya ati Pútuun pa, uwwaaseen kaawaaseen ka kiti kaakuulan ka enka Móyiis naasoke ka aluu, áapiyisan pakan paka nii awe kásuumaayi ayyem.”

* V:I 5:1 Hikina lombo nihisokee han ha hiti Kalilee. † V:II 5:2 Luk akiicaakiic kikee kilim enke ti 5:10.

^{XV} Háati fo, kiti Yéesu nkihaj toko nkísiye, uyoy pakan núuconcoolii ti kásiitanoo niñ ékuuñano úkuuñu wa uteyii. ^{XVI} Pale Yéesu nañakoñako ti káahaaj tes, naayeno po kaluum.

Káakuuñan áyiin éehute

^{XVII} Hikee hinoom Yéesu ti kakalajan, Pufalisaay pa niñ pikalajana hilim ha heesiinane ha hiti Móyiis nkáfulii pan óo pan ti misaatee ma miti Kalilee, miti Yutaay niñ Jerusalem, nkayeno toko. Sempe sa siti Ateeteyo insiyeno ti Yéesu kati ákuuñan kéekuñe ka.

^{XVIII} Tempo, pakakee pakan kéekantoonii páhut ti kahun nkácolii. Nkayoopoo kanakan ti ekumpan ya kati kahintanoo hátikin Yéesu. ^{XIX} Pale kataakut pítin piti kanakanoo kamma kayoy ka. Nkasilo neyoo ti kankalaj ka nkátinjan káatinju nkáyuuñaniyoo toko niñ kahun ka kiteyoo ti pututa pakan paka hátikin Yéesu.

^{XX} Ta Yéesu naacuke ta káyinan ka kiteyii, naasok ákuuña ya: “Awí, umuuyen wa utii uponketee.” ^{XXI} Pikalajana hilim ha heesiinane ha niñ Pufalisaay pa nkáyaañ káamiilool ti fajii: “Añe an puume naacokooliye fo kati ateñal Pútuun pa? Ayme ayina kaaponket umuuyen wa fo niñ neetaat Pútuun pa lamma?” ^{XXII} Yéesu náameyi eeha nkayeniye ha káamiilool naacakanii: “Weyme uwune innitaak pámiiloolal empuu ti saan aluu? ^{XXIII} Weyme uhañe páciite hisoku: 'Umuuyen wa utii uponketee', niñ hisoku: 'Lito nkaay'? ^{XXIV} Pale píyisan aluu nii inci, Añii An, taakaataak kayine t'etaam kiti kaaponket umuuyen wa,” naasok páhut pa: “Inci pusoki, lito, coop kahun ka kitii, iyyet t'enuuf.” ^{XXV} Tokotoko naasiinjo hátikini, náasepin kahun enka nahinto ka tenko, naayet t'enuuf ti hímulu Pútuun pa. ^{XXVI} Pakan paka púlooy ínnimii nkámul Pútuun pa. Ewatate neemeenji nkayeno hisoku: “Ucukaacuk fíyooy heetaapala hicukee.”

Kaayonkal ka kiti Lewi

^{XXVII} Púful toko, Yéesu naakaay naacuk asayoola kúncoo ya aña nkasok ya Lewi, naayeniye ti ésayuma kúncoo ya. Yéesu naasokoo: “Nápaniyam.” ^{XXVIII} Lewi naalito, naakatan waah óo waah ewwa naayeniye íhinu naanapanoo.

^{XXIX} Lewi, ti kánapiyan Yéesu, naayonkaloo hili káciim kenfakat ti ekumpan ya eteyoo, intaako toko kayoy kenfakat kiti pisayoola kúncoo ya niñ pakakee pakan keeyeniye hili neyii. ^{XXX} Pale Pufalisaay pa niñ pikalajana hilim ha heesiinane ha nkayeno káakumutool ti pinapana pa pakati Yéesu, nkasokii: “Weyme innili, innilaan nantoonool niñ pisayoola kúncoo ya niñ pumuuyena pa?”

^{XXXI} Yéesu naañahani: “Pakan paka tom keeyem ka kásuumaayii kasoolahe ákuuñana, pale kéekuñe ka. ^{XXXII} Inci kéyyoot kaayonkal keecoonoole ka, pale pumuuyena pa kati káwunko umuuyen wa uteyii.”

Kacakan ka kiti suj ya

^{XXXIII} Pakakee pakan nkasok Yéesu: “Pinapana pa pakati Sañ nkaloombloom suj niñ kaluum, fo lompo incuke ti pinapana pa pakati Pufalisaay pa, pale pakatii paka nkatowo ti hili niñ pálaani.” ^{XXXIV} Yéesu naañahani: “Efniiyini hiwasu pakan suj kéeyonkaliyee pahaaño piti esa, asaya ya toko niñ poko? ^{XXXV} Pale caanak unca ti ékey, asaya ya áfaafulanee teyii, ti oom kunoom efikasuj.”

^{XXXVI} Naasokii lompo hícantitu eeh: “An ahaacantoo cifaal ti hísool héeyeeni kati apap co ti hísool heemaamane. Niñ áhinaa fo, afaahaac hísool ha héeyeeni ha, niñ fúlaa toko cifaal ca céefulii ca ti hísool ha héeyeeni ha eticinapool niñ hísool ha heemaamane ha. ^{XXXVII} An awasantoo pucoma elaan ti upaj[‡] weemaamane. Niñ áhinaa fo pucoma pa piti elaan ya efipihaac upaj wa, elaan ya efeeniiso, upaj wa núupucaloolo. ^{XXXVIII} Pale pucoma elaan, fo puwasee ti upaj wéeyeeni. ^{XXXIX} An atasiikan elaan eeyanke náalafi pucoma, kamma elaan eeyanke neehajoo pásuum.”

[‡] **V:XXXVII** 5:37 Kapañ keeciffee keeyina hiwasuyee tenko elaan niñ fotom man niñ ekina tom miin.

VI

Yéesu Ateeteyo ati hinoom ha hiti kayeno ka

^I Hikee hinoom hiti kayeno kiti Pusuwif pa, Yéesu naayeno kaafiitanool koos, pinapana pa pakateyoo nkayeno kaasoot ulat nkahenkecal wo niŋ sipeesii nkayeno wo hili. ^{II} Pakakee ti Pufalisaay pa nkacakanii: “Weyme inniyem ti íhinu héehinantee ha ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{III} Yéesu naañahanii: “Fo nikalaŋut eeha Dawid náahine ha ta peep pa mpicokii ta akina niŋ pákawiyoo?[☆] ^{IV} Anakaanako ti ékuut ya enfakat ya eti Pútuun pa, naacoop hímpuul ha heesampanee ha eeha puwaaseena pa pakati Pútuun pa nkañaje ha hili poko lamayii. Apili ho, naawun pákawiyoo.” ^V Yéesu nene asokii: “Inci, Añii An, yem Ateeteyo ati hinoom ha hiti kayeno ka.”

Káakuuñan ti hinoom ha hiti kayeno ka

^{VI} Hikee hinoom nene hiti kayeno Yéesu naanako ti éluumuma ya eti Pusuwif pa apiyeno kakalaŋan. Intaako toko áyiin aña epeesoo yáali éehute. ^{VII} Páawoo Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha kayenaayeno hiŋes waah ewwa efikanook newwo Yéesu, nkayeno kaasincan teyoo man áfaakuuñan ti hinoom ha hiti kayeno ka. ^{VIII} Pale Yéesu náameyi pámiiloolalii naasok áyiin a ati epees ya éehute ya: “Lito siŋo hátikin pakan paka.” Ayíin a naalito naasiŋo. ^{IX} Yéesu naasokii: “Inci picakan aluu, eeheyeme hicoonee ti hinoom ha hiti kayeno ka: íhinu heenape fo íhinu heenaput, kafakan eloŋ fo káapucalool eteyyo?” ^X Naasincanii púloŋ cew, nene asok áyiin a: “Pántin epeesii.” Ayíin a náahin fo, epeesoo neeño ho toko tak.

^{XI} Pale Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha, kiiñii nkili meemak, nkáyaan piteŋenool puume éfikahin Yéesu.

Kamamal ka kiti pupoñapoñ pa ŋaasuwan niŋ pákasupak paka

^{XII} Ti oom kunoom Yéesu naakaay pati tíntiŋ ya kaluum, naapa hánant ha púloŋ ti kaluum Pútuun pa. ^{XIII} Ta incilape ta, naayonkal pinapana pa pakateyoo naamamal teyii ŋaasuwan niŋ pákasupak, payenka efikayeno pupoñapoñ pa pakateyoo. Poko kayem: ^{XIV} Simon aña naawufane ya caacaw ca Piyeer* niŋ atuwoo Andre, Saak, Saŋ, Filip, Paatolomaay, ^{XV} Máciya, Tomas, Saak ati Alifaay, Simon aña nkasok ya Selot†, ^{XVI} Yutas ati Saak, niŋ Yutas Iskaliyot, aña akaakaay ya hífulu ti Yéesu.

Kakalaŋan ka niŋ káakuuñan ka

^{XVII} Púful toko, Yéesu náawanoonii ti tíntiŋ ya niŋ keeyeniye ka neyoo, naasiŋo la etaam ya neetempañooliye la. Kayoŋ keemeenje kiti pinapana pa pakateyoo nkiyeno toko niŋ hícumpan pakan kéefulii Yutaay, Jerusalem niŋ kéefulii ti pisaatee pa piti kantant ka peeyem pa Til niŋ Siton. ^{XVIII} Kákeyyookey káasiitanoo niŋ kati káakuuñanee úkuuñu wa uteyii. Payenka kásaalumant nkiyokane nkáakuuñanee. ^{XIX} An óo an ti kayoŋ ka naañes hílikuyoo kamma sempe ínsifulii teyoo ínsikuuñanii púloŋ.

Hiyihu niŋ hitahu kunuu

^{XX} Yéesu naasincan pinapana pa pakateyoo naasok:

“Niyihaayih - aluu keeleke ka,

kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa citaaluu.

^{XXI} Niyihaayih - aluu keeyem ka fiye ti peep pa,

kaatuko efinisiitane.

Niyihaayih - aluu keeyem ka fiye ti pukooŋ,

kaatuko efinilenken.

^{XXII} Niyihaayih - niŋ pakan kanataa aluu,

nkañay aluu, nkateñal aluu,

nkákup ti aluu heenaput kamma ínniyinane ti inci, Añii An.

☆ **VI:III** 6:3 1 Samiyel 21:1-6 * **VI:XIV** 6:14 Ti kaŋ ya eti Kilek, Piyeer, ekina eyem “énankiin”. † **VI:XV** 6:15 Selot, ti caanak ca citi Yéesu, yenaayeno kayoŋ keeyeniye esuum kiti mah ma miteyii.

XXIII “Nihaaño ti oom hinoom, ninuunuutool ti pásuuma, kamma kawun kenfakat nkiyem ti hituulu aluu alacana. Kaatuko fiyuu símaamayii nkáhine piyaamakoola pa.

XXIV Pale kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keetaake ka, kaatuko nisayaasa kaapuuñanool ka kiti aluu.

XXV Kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keesiite ka fiye, kaatuko efiniyeno ti peep.

Kúnuul efikiyeno ti aluu! - aluu keeyem ka ti caalenken fiye, kaatuko efiniyeno ti weenjoot innikooŋ.

XXVI Kúnuul efikiyeno ti aluu! - niŋ pakan paka púlooŋ kákupaa ti aluu heenape. Kaatuko fiyuu símaamayii nkáhine keeneetaat ka piyaamakoola pánipani.”

Pálaŋi pikamooli

XXVII Yéesu nene asok: “Pale inci pusok aluu, aluu keeyemam ka ti káasiitan: Nílaŋi pikamool aluu, níhin heenape ti payenka keenate ka aluu. XXVIII Nisap lúwa payenka nkañan ka aluu, niluum Pútuun pa heenape payenka nkakancool ka niŋ aluu. XXIX Niŋ an ahankuu kapal ti kaawiilu, ufanoo kikee kaawiilu ka apinene ahanki tenko kapal. Niŋ an alamaa hísool ha hitii henfakat ha, timpi kitoo hicoopu eeha lupó páhantuwa. XXX An óo an eelumuu uwwunoo, niŋ an acoopaa waahi timpi cakanoo wo. XXXI Níhin pakan paka samat nii fa ínnilafiye fa kati nkáhin aluu.

XXXII “Innífafiya kélafiye ka aluu lamma, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkálafilafi kélafiyii ka. XXXIII Inníhinaa heenape ti payenka nkáhin ka aluu heenape, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkáhinhin fo. XXXIV Innimaakaa payenka incuke ka aluu nii efikañahan aluu, eyyeyme cooy innikaakaay hitaaku? Háati pumuuyena pa nkamaakmaak pumuuyena pa kati kañahanii memma nkamaakii ma. XXXV Pale nílaŋi pikamool aluu, níhin heenape teyii, innimaakii, timpi nímiilool hitaaku kañahan teyii. Inníhinaa fiyuu, Pútuun pa eŋipuwun aluu kawun kenfakat niŋ fúlaa toko efiniyeno epuuk pakati Pútuun pa piti patiila, kamma mpinape ti keesokantoo ka apalaka niŋ ti keekance ka. XXXVI Nitaak paket hikaw samat nii Faaf aluu ati patiila fa naataake fa paket hikaw.”

Káahinaati kíiti an

XXXVII Yéesu nene asok: “Timpi níhin kíiti pakan, Pútuun pa lompo étipihin aluu kíiti. Timpi niwufan pakan umuuyen, Pútuun pa lompo etipuwufan aluu umuuyen. Niponketii, Pútuun pa lompo eŋipuponket aluu. XXXVIII Niwun, Pútuun pa lompo eŋipuwun aluu, mpúnurŋ ti uhuuy wa uti aluu eniiku eemeenanee looc, neepimpee, neewenee, neemeenanee fo eniisaloolo. Kaatuko eniiku ya eyya inniniike ya neyyo, ekina lompo Pútuun pa eŋipiniik aluu neyyo.”

XXXIX Yéesu naasokii lompo hícantiiitu eehe: “Fo káafuumafuum nátintijan-tíntijan áwiyoo káafuumafuum? Etikanow poko t’ésupakii ti kaayeen? XL Akalaŋa ahaŋantoo akalaŋana ya ateyoo, pale an óo an eekalaŋe meemak afaacuk nii akalaŋana ya ateyoo.

XLI “Weyme uwune aanincuk cíheeni ca ceeyem ca ti níkin atii ya, awe péepannumut hifiin ha heeyem ha ti níkini? XLII Puume ayyina hisoku atii ya: 'Atoomu, túulam inci púfulani cíheeni ca ceeyem ca ti níkini,' awe aŋa eeyinaat ya hicuku hifiin ha heeyem ha ti níkini? Awe nícuŋ, yáañ fúlan hifiin ha ti níkini, tempo áafayini hicuku picaaŋ cataŋ aakati yíni káfulan cíheeni ca ceeyem ca ti níkin atii ya.”

Enuun niŋ papukal eteyyo

XLIII Yéesu nene asok: “Enuun eenape epukantoo papukal peenaput, fo lompo incuke enuun eenaput epukantoo papukal peenape. XLIV Enuun óo enuun ti papukal eteyyo nekiiwee. An átayini hicutu sootoo ti usooy uti pícankun, kikenenk lompo kucutantee ti nikota. XLV An eenape nasoksok waah weenape kamma kunuuwoo nkinape. Pale an eenaput nasoksok waah weenaput kamma kunuuwoo nkinaput. Kaatuko putumoo mpúfulanii-fúlan pámiiloolal pa peeyem pa ti kunuuwoo.”

Hícantiitu hiti sikumpaan súsupak

^{XLVI} Yéesu nene asok: “Weyme uwune inniyonkalam 'Ateeteyo, Ateeteyo,' apan níhinantoo eeha inci insok ha? ^{XLVII} An óo an éekeyii t'inci náasi kilimam náahin ko, inci fáyisan aluu niŋ weyme naanakoole. ^{XLVIII} Anakoolaa-nakool nii an aŋa eeyem ti kulut ekumpaan: awakaawak fo súni naasiŋan ekumpaan ya eteyoo ti pínankiin. Esáacin néefulii niŋ sempe, man ma immisap teyyo pale miyinaat yo káyiyiŋan kamma neelutee pinap. ^{XLIX} Pale an a aŋa ásiye ya kilimam áhinut ko, anakoolaanakool nii an aŋa eeyem ti kulut ekumpaan ti esiya peewakut t'etaam. Man ma immisap teyyo, neehaŋ ti enow neehancaloolo púlooj cew.”

VII*Káyinan kiti áhampaatiin asooçaali ati Room*

^I Ta Yéesu naapaye ta káakup púlooj hátikin pakan paka, naanako saatee ya eti Kafaanawum. ^{II} Intaako toko akee ti níhampaatiin pusoçaali ati Room, eetaake amiikan ati hikawoo éekuúne meemak fo alohan putum eket. ^{III} Náasi kiti Yéesu, naapoñ pakakee níhampaatiin Pusuwif kapica kaluumoo ápikey ákuuñan amiikan a ateyoo. ^{IV} Ta nkacole ta ti Yéesu nkaŋiiniyoo meemak: “Asooçaali ya aŋe añarŋee kayankanana meemak, ^V kaatuko álafilafi pakan unaa niŋ fúlaa toko akina alute éluumuma ya eti le.”

^{VI} Fiye, Yéesu naanapool neyii. Ta naalohane ta ekumpaan ya, áhampaatiin a asooçaali ya ati Room náapoñii pákawiyoo kapisok Yéesu: “Ahámpaatiin, timpi yokanoloo écolii pe t'inci kamma inci íntuuniit aapinako ti ekumpaan ya etoom. ^{VII} Ekina lompo ewune inci míloolut nii ñarŋaa ékey puu ti awe, pale sok hilim hoonool lamma, amiikan a atoom afaayeno kásuumaayoo. ^{VIII} Kaatuko inci ti kayine kiti pakan inci iyyem, niŋ fúlaa toko intaak pusoçaali lompo keeyem ti kayineyam. Niŋ inci sokaa aŋe 'kaay', naakaay; insok aŋe 'kéy', náakey. Insok amiikan a atoom 'hín fiye', náahin fo.”

^{IX} Ta Yéesu náasiye ta eehe ínnimoo teyoo náayeesoonii ti kayoj ka keeyeniyo ka kanapan, naasokii: “Inci pusok aluu, inci taapala cuk káyinan ka kenfakat enke, háati ti pakati Israyel.”

^X Ta Yéesu naapaye ta hisoku eehe, payenka áhampaatiin a asooçaali ya naapoñe ka nkañohe. Kapucol nkatook amiikan a kásuumaayoo.

Kayitan akampaani ati eyaŋat aŋa áyiinoo eekete

^{XI} Púful toko Yéesu naakaay ti saatee ya eya nkasok ya Nayin, pinapana pa pakateyoo niŋ kayoj kenfakat nkanapool neyoo. ^{XII} Fiye, ta naalohane ta putum pa piti saatee ya, nkayeno hicoopu ehunuŋ ti íhokuma. Eekete ya, akampaani, akina lamayoo íñña ateyoo naataake, áyiinoo eekete. Kayoj kenfakat kiti saatee ya nkiyeno neyoo. ^{XIII} Íñña ateyoo naayeno pukooŋ. Ateeteyo apucukoo, nketoo teyoo ti hikaw, naasokoo: “Timpi kooŋ.”

^{XIV} Naaloh pisaapu pa, náalik po, keetiyye po ka nkasiŋo. Yéesu naasokoo: “Akampaani, inci soki: 'Lito!’” ^{XV} Aŋa eekete ya náalitoonii, naayeno, náayaañ káakup, Yéesu naacoopoo naañahanoo íñña ateyoo.

^{XVI} Kayoj ka púlooj nkimeej niŋ ewatate nkúmul Pútuun pa nkusok: “Ayaamakoola enfakat áfuliyoo t'unaa. Pútuun pa pítahiyoo kunuu ti pakan etempo.” ^{XVII} Hiti Yéesu eehe, níhisiyo ti mah ma miti Yutaay púlooj niŋ ti pisaatee pa púlooj péekinkoole yo pa.

Pinapana pakati Saŋ-Patis pati Yéesu

^{XVIII} Ti písiyo pa piti Yéesu empuu, Saŋ, pinapana pa pakateyoo nkakamanoo eehe púlooj. Naayonkal teyii pákasupak, ^{XIX} naapoñii ti Ateeteyo kapica kakanoo: “Fo awe yem Aŋa eeyem ya ti ékey, fo uñaŋaa hítuulu akee?”

^{XX} Kapucol ti Yéesu nkasokoo: “Saŋ-Patis ápoñii unii ti awe upicakani: 'Fo awe yem aŋa eeyem ya ti ékey, fo uñaŋaa hítuulu akee?’”

^{XXI} Ti oom caanak, Yéesu náakuuñan hícump pakan keeyoke niŋ úkuuñu weemeenje, niŋ payenka kísaalumant nkúwuuliye, náahin úfuumiin weemeenje upucuk. ^{XXII} Fiye,

Yéesu naañahan payenka Saṅ náapoñii ka, naasokii: “Niñooho nica nikaman Saṅ eeha innicuke ha niṅ eeha ínisiye ha: kéefuume ka unka ti hicuku, kéehute ka unka ti pikaayu, pakati kanuk ka nkakuulanee, keecotiye ka unka ti hísiyu, keekete ka nkalitane, ekoonjan ya éesuume ya néetuunanee keeleke ka. ^{XXIII} Oopa ti pásuuma, aṅa apookut ya hitaaku káyinán kamma inci.”

^{XXIV} Payenka Saṅ náapoñii ka, ta nkañohiye ta, Yéesu náayaañ káakup kiti Saṅ ti kayoṅ ka: “Weyme innikaaye pati káahaṅ ka tes kaasincan? Káaheeni enka eyam ya neeliñaloole? ^{XXV} Niṅ fotom, weyme innikaaye po hicuku? An eewasiye wañ weewalla? Haani! Payenka nkawaso ka wañ wa wéeciita wa hinoom, nkayeno ti eloṅ enfakat, pati pukumpan pa piti pumansa pa nkayeno. ^{XXVI} Niṅ fotom, weyme innikaaye po hicuku? Ayaamakoola? Ee ayaamakoola! Inci pusok aluu nii ahaṅaahaṅ ayaamakoola. ^{XXVII} Saṅ akina ayem aṅa hilim ha hiti Pútuun pa nihisoke ya:

'Inci fápoñii ati ekoonjan ya atoom apunowi hátikin

kati awañali pítin pa. ✠'

^{XXVIII} “Inci pusok aluu, an óo an aṅa aal naapuke, Saṅ ahaṅoohaṅ hamake, pale aṅa eehaṅe ya káafomaati ti cáwii ca citi Pútuun pa, ahaṅa Saṅ hamake.”

^{XXIX} Pakan paka púloṅ kéesiye ka enkuu, háati pisayoola kúncoo ya, kacoonaacoon nii Pútuun pa pecoonoole. Ta Saṅ naayeniye ta káatuunan ekoonjan ya eti Pútuun pa, nkacoon ápihinii pátise. ^{XXX} Pale Pufalisaay pa niṅ pikalaṅana hilim ha heesiinjanee ha nkapook eeha Pútuun pa mpilafiye ha teyii; kacoonut Saṅ ápihinii pátise.

^{XXXI} Yéesu naasokii: “Niṅ weyme inci iññaṅe kaakufumool ekaay ya eti fíyooy, niṅ weyme nkanakoole? ^{XXXII} Kanakoolaa-nakool nii epuuk keeyem ti híliṅ nkayeno kaaceceekool:

'Uhapaahap aluu,

nikiiyut,

nuucook aluu kícimu kiti keenoot,

nikooṅut.'

^{XXXIII} “Kaatuko, Saṅ-Patis ákeyyookey, aliyantoo hímpuul, alaanantoo elaan innisok: 'Hísaalumant hiyem neyoo.' ^{XXXIV} Inci, Añii An, ínkey pilli illaan innisok: 'Nisincan! Aṅuu an eekase, níkumana, áwi ati pisayoola kúncoo ya niṅ pumuuyena pa.' ^{XXXV} Pale ecohato ya eti Pútuun pa, keecoone yo ka púloṅ káyisanaayisan nii econoolaa-coonool.”

Kaaponket kiti aal amuuyena la ti ekumpan ya eti Afalisaay a

^{XXXVI} Afalisaay akee, aṅa nkasok Simon, naayonkal Yéesu hili káciim pateyoo. Yéesu naakaay, naanako la ti ekumpan ya eti Afalisaay a naayeno hili. ^{XXXVII} Intaako toko ti saatee ya aal amuuyena. Náasi nii Yéesu oopa ti hili pati ekumpan ya eti Afalisaay a. Ta náasiye ta eehuu, naacooool cílumpa ceewalla kaameeṅ munucu méesuume haaw. ^{XXXVIII} Naasiṅo puson woot Yéesu, naayeno pukooṅ, náayaañ káamaañiiyan wootoo niṅ mukunoo, naatoot wo niṅ wanoo, naasump wootoo, naanuc wo niṅ munucu méesuume haaw. ^{XXXIX} Afalisaay a aṅa ayonkale ya Yéesu hili káciim, apucuk eehuu, naasokoolo: “Niṅ pánipani áyiin aṅe ayaamakoola, añaṅaa kameye aal puume ayemoo ti híliku - aal amuuyena!”

^{XL} Yéesu naacooool hilim ha naasokoo: “Simon, taakaataak eeha inci iññaṅuu hisoku.” Simon naañahanoo: “Sokam, Ahámpaatiin.” ^{XLI} Yéesu naasokoo: “Taakaataak pákayiin pákasupak keetaake ñikopu ti akee áyiin eelontiyii mañ. Akee ya naataakoo nikopu sitenali sikeme isak (500), akee ya lompo nikopu sitenali áwii ésupak niṅ ṅaasuwan (50). ^{XLII} Pale háati oonool teyii ayinaatoo mo kañahan. Fiye, naaponket poko t'ésupakii ñikopu ña ñiteyii. Ti awe, ayme ti payenke t'ésupakii afaahaṅ pálafi aṅa eelontiyii ya mañ ma?” ^{XLIII} Simon naañahanoo: “Ti pacukalam, akina ayem aṅa nkaaponkete ya nikopu na nenfakat na.” Yéesu naasokoo: “Aasokaa páni.”

XLIV Apipa, náayesoonee pati aal a, naasok Simon: “Aacukaacuk aal a aje, emma inci ínnakoonii ma le ti awe, aawunutam man puñow wootam, pale akina náamaañiyan wootam niñ mukunoo, naatoot wo niñ wanoo. **XLV** Ta inci ínnakoonii ta le ti awe, aawananutam niñ hisumpu, pale akina áyekuniit hisumpu wootam. **XLVI** Aanucut hikawam niñ munucu, pale akina, naanuc wootam niñ munucu méesuume haaw. **XLVII** Síitanam inci pusoki, pálañi pa piteyoo penfakat pa píyisanaayisan nii umuuyen wa uteyoo weemeenje wa upayeepa kaaponket. Pale an óo an aja nkaaponkete caahinkinj, caahinkilinj lompo nálañi.”

XLVIII Fiye, Yéesu naasok aal a ajuu: “Umuuyen wa utii uponketeponket.” **XLIX** Keeyeniye ka toko hili neyoo nkáyaañ pusokool: “Aje ayem ayme, fo kati aponket umuuyen?” ^L Pale Yéesu naasok aal a: “Káyinan ka kitii kifakanuu, kaay niñ kásuumaay.”

VIII

Pakaal paka, kanapan ka kiteyii Yéesu

^I Púful toko Yéesu naayeno kaamuusool ti pisaatee niñ misaatee, káatuunan niñ kakaman ekoonjan ya éesuume ya eti cáwii ca citi Pútuun pa. Pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan niñ pákasupak paka nkayeno neyoo, ^{II} niñ lompo pakakee pakaal payenka náakuuñane niñ payenka naayaane teyii kísaalumant: Mari aja nkasok ya Mari ati Makatala aja náafulanii ya teyoo kísaalumant isak niñ kúsopak; ^{III} Yowanna, áyiinoo aja nkasok ya Husa, eeyeniye ya ati hikaw ha ti éhinuma ya eti Helot; Suusaana niñ hícamp pakakee pakaal, niñ mañ ma miteyii nkayeno kayankanan Yéesu niñ pupoñapoñ pa pakateyoo.

Hícantiitu ha hiti ataha piyoosen pa

^{IV} Híkee hinoom, kayon kenfakat nkuconcool niñ pakan kéefulii ti pisaatee peemeenje nkíkey ti Yéesu. Ti káasiñuma enkuu, Yéesu naasokii hícantiiitu eehe: ^V “Taakaataak akee áyiin aja eekaaye etah piyoosen. Akina ti etah piyoosen pa, ekee etukal ya neenowal ti pítin pa; neekakalee, pusuwa pa mpuhoon yo. ^{VI} Ekee ya neenowal ti etaam eti pínankiin; niñ páñantalií eteyyo neesuucan, kamma etaam ya néecihut. ^{VII} Ekee ya neenowal ti pícan kun, épiñantoolii ti coonool niñ pícan kun pa, pícan kun pa mpikincool yo. ^{VIII} Fiye, ekee etukal ya neenowal ti etaam eenape, eyyuu néenantií neepuk ulant, kaalant óo kaalant nkupuk papukal keme.” Yéesu naasokii niñ híceeku: “An óo an eetaake kaanuu kiti káasiitan, ásiitan.”

Heewune ha ínnakup niñ hícantiiitu

^{IX} Ta Yéesu naapaye ta káakup, pinapana pa pakateyoo nkacakanoo weyme hícantiiitu eehuu nihisoke. ^X Naañahanií: “Kameye meeñeeya ma miti cáwii ca citi Pútuun pa kuwufaneewufan aluu, pale ti pakakee paka niñ kícantiitu inci ínkup, samat nii ayaamakoola ya Esaya fa naasoke fa:
'Efikasincan pale etikacuk;
Efikasiitan pale étikasi.'[☆]”

Kakaman ka kiti hícantiiitu ha

^{XI} Yéesu nene asok: “Ehe, eeha hícantiiitu ha nihisoke ha: Etukal ya eyem hilim ha hiti Pútuun pa. ^{XII} Etukal ya eenowe ya ti pítin pa ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha, Seetaani ya néeky néefulan ho ti saanii, ancuk timpi káyinan nkafakanee. ^{XIII} Etukal ya eenowe ya ti etaam ya eti pínankiin pa ecukaacuk nii payenka nkasayan ka hilim ha niñ pásuuma niñ kásiyaa ho, pale hilim ha hitaakut ñínkonk teyii. Káyinanií kifíyyantoo, ti caanak citi páciite nkañoho puson. ^{XIV} Etukal ya eenowe ya ti pícan kun pa ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha, pale ti eloñ ya eteyii káamiilool ka niñ hitaaku ha niñ pásuuma pa piti eloñ ya mpikincoolii mpikitii hitaaku papukal peeyane. ^{XV} Pale etukal ya eenowe ya ti etaam ya eenape ya ecukaacuk nii payenka nkási ka hilim ha nkayenan

ho pinap ti saanii seekuule sa, nkamukut fo cákapukii samat nii enuun fa nepuk papukal peemeerje.”

Hícantiitu ha hiti lampi ya

XVI Yéesu nene asokii hícantiitu eehe: “An acaañanantoo lampi náawuf teyyo epool niñ foton naanakan yo t’etaam ecunkun, pale nawañwañ yo, ancuk an óo an éenakoonii naacuk ecaañ ya.

XVII “Waah óo waah weeyolee éfuufulaniyee tíkitaañ, waah óo waah wéewufaloolee éfuuwufinee, núufulaniyee tíkitaañ.

XVIII “Ooto, nitah kunuu ti pásiitanal aluu. Kaatuko an óo an eetaake afaapenanee meemak; an óo an eetaakut háati aña incukoo ya nii naataake efuusayee teyoo.”

Yéesu niñ miin ma miteyoo

XIX Púful toko, Yéesu íñña ateyoo niñ pakatuwoo nkákeyyoo hicuku, pale kayinaatoo hicuku kamma kayoñ ka.

XX Nkasok Yéesu nii: “Íñña atii niñ pakatuwi unka kasiñiye tíkitaañ, awe nkálafiye hicuku.”

XXI Naañahanii: “Íñña atoom niñ pakatuwam poko kayem payenka nkásiitan ka hilim ha hiti Pútuun pa nkáhin ho fa nihiñañee fa íhinu.”

Kaasiñan ka kiti hiyam ha

XXII Hikee hinoom Yéesu náayuuko ti piteen niñ pinapana pa pakateyoo, naasokii: “Ufiitanaa ti kikee kaapii ka kiti han ha.” Nkañak. **XXIII** Ta nkayeniye ta kaafiitan, Yéesu naalam hiñotu. Hítaapanu eyam néesapii ti han ha, piteen pa mpiyeno émeñanii man, nkayeno ti páciite penfakat.

XXIV Ti oom páciite, pinapana pa nkaloh Yéesu nkáiyaloo, nkasokoo: “Ahámpaatiin! Ahámpaatiin! Efuuketaa!” Yéesu náayiyoonii naafet ti hiyam ha niñ kúsuh ka kenfakat ka nkapilan niit. **XXV** Púful toko naacakanii: “Káyinan ka kiti aluu unkey?” Ewatate neemeerjii, ínnimii, nkayeno picakanool: “Ayme ayem áyiin aje, kati nasok hiyam ha niñ kúsuh ka kapilan, nkásiyoo?”

Káakuuñan áyiin ati kísaalumant

XXVI Púful toko, Yéesu niñ pinapana pa pakateyoo nkaciñ ti mah ma miti Kelasen,* meeyem ma ti púcoonool mah ma miti Kalilee. **XXVII** Ta Yéesu naayeniye ta éyuukinoyii ti piteen pa, áyiin ati saatee ya náakey kapaakoolanoo. Ayiin a arjuu kísaalumant kúwuuliyoo, afiyaafiyo awasiyantoo wañ, akinut ti ekumpan fo ti kiyaa. **XXVIII-XXIX** Nkiloomooloom íhinu apihiñ, háati nkacenk sipeesoo niñ wootoo niñ ñiseel kati kafaasoo, naacutal ño, kísaalumant ka nkítintinoo ti káahañ tes. Ayiin a ta naacuke ta Yéesu naaceek, naanow ti wootoo, náaceekii ti kaawiiluyoo: “Weyme ánlafiyee ti inci, Yéesu, Añii ya ati Pútuun pa piti patiila? Inci luumuu timpi kallanam!” Asokaasok eehe, kamma Yéesu naafete ti kísaalumant ka, apusok ko kífulii teyoo.

XXX Yéesu naacakanoo: “Caacawi puume?” Naañahanoo: “Caacawam ‘Kayoñ†’,” kamma kísaalumant keemeerje nkinakiyoo. **XXXI** Nkinjiino Yéesu timpi awant ko ti seemak. **XXXII** Inhemool koolee enfakat eti pícalukun neeyeno kaahoon ti kanaac cítintin. Kísaalumant ka nkinjiino Yéesu apikatan ko kipinako ti pícalukun pa, naakatan ko. **XXXIII** Nkífulalii ti áyiin a, nkinakalo ti pícalukun pa, koolee ya néeliñoonii mpacas patiila cítintin ca, neenow ti han ha néeseem.

XXXIV Ta keeyeniye ka efaas ya nkacuke ta heetaakiye ha nkatey ti saatee ya niñ ti misaatee ma méekinkoolii ma kakaman pakan paka heetaakiye ha. **XXXV** Fiye, pakan paka nkákey kaasincan heetaakiye ha. Nkácólíi ti Yéesu nkatook áyiin a aña kísaalumant

* **VIII:XXVI** 8:26 Náasiyaa Kelasen, ekina eyem pakan paka pakati saatee ya eti Kelasa. Pikee pakiical pa piti Kilek mpusok Kelasa, pale pikee pa lombo mpusok Katala. Katala niñ Kelasa pisaatee peekufut ti mah emmuu.

† **VIII:XXX** 8:30 Caacaw ence ti kañ ya eti Kilek “Lesiyon” cikina ciyem kayoñ kiti pusooaali síwuli isak niñ yoonool.

ka nkúfulii ya teyoo náasooliye niḡ kunuuwoo cononon naayeno ti woot Yéesu. Ta nkacuke ta eehuu nkameerj niḡ ewatate. ^{XXXVI} Keecuke ka heetaakiye ha nkayeno kakaman pakan paka puume áyiin a aḡa kásaalumant ka nkúfulii ya teyoo fa náakuuñanee fa. ^{XXXVII} Púful toko, pakan paka púloorj pakati mah ma miti Kelasen nkaluum Yéesu akatanii apikaay, kamma ewatate enfakat neeyeniye neyii. Yéesu náayuuko ti piteen pa, áñakum ^{XXXVIII} áyiin a aḡa kásaalumant ka nkúfulii ya teyoo naaluum kanapanoo, pale Yéesu naayaanoo, naasokoo: ^{XXXIX} “Ñoho ti enuufi nkaakaman eeha púloorj Pútuun pa mpíhinuu ha.” Ayíin a naakaay ti saatee ya púloorj, naayeno kakaman eeha Yéesu náahinoo ha.

Amáacul eekete niḡ aal éekuñe

^{XL} Pakan paka púloorj nkayeno hítuulu Yéesu ti kikee kaapii ka kiti han ha, ta náañohonii ta, kayorj ka nkiwananoo. ^{XLI} Ehe, intaako áyiin aḡa nkasok Yayil áhampaatiin ti éluumuma ya. Náakey náakilipo ti Yéesu wootoo, naañiiniyoo apikaay pati enuuf ya eteyoo ^{XLII} kamma añiinoo ámaacul oonool a lamma eetaake máamun sitiil ḡaasuwan niḡ súsupak naayeniye ti putum eket.

Ta Yéesu naayeniye ta pikaayu pateyoo kayorj ka nkikincooloo. ^{XLIII} Intaako toko aal eeyeniye hicuku etaam eefiitantofo fo sitiil ḡaasuwan niḡ súsupak, náapucalool mañoo púloorj ti púkuuñana pale an ayinaatoo káakuuñan. ^{XLIV} Náakey puson Yéesu, náalik hileelu hísool ha hiteyoo, tokotoko etaam ya eteyoo neesiinjo. ^{XLV} Yéesu naacakan: “Ayme álikaam?” Pakan paka púloorj nkalaaco, Piyeer naasokoo: “Ahámpaatiin, kayorj ka kúconcooliyoo-concool nkikincoolii.” ^{XLVI} Pale Yéesu naasok: “An álikaamlik kaatuko méyimeyi nii sempe sífulaaful ti inci.” ^{XLVII} Aal a náameyi nii eeha náahine ha hiyoliit, náakey niḡ kakikilan, náakilipo ti woot Yéesu. Naakaman hátikin pakan paka púloorj heewune ha náalik Yéesu niḡ fa náakuuñanee fa tokotoko. ^{XLVIII} Yéesu naasokoo: “Añiinam káyanan ka kitii kifakanuu. Kaay niḡ kásuumaay.”

^{XLIX} Yéesu ti káakup, an náafulii pati ekumpan ya eti Yayil áhampaatiin a ati éluumuma ya. Naasok Yayil: “Añiini ámaacul aketaaket, timpi yokan fiye Ahámpaatiin a.” ^L Yéesu niḡ pásiyaloo eteeho naasok Yayil: “Timpi fe, yínan lamma, añiini afaayeno kásuumaayoo.” ^{LI} Apicol ti enuuf ya eti Yayil acoonut an apinako neyoo fo Piyeer, Saḡ niḡ Saak, niḡ añii ya faafoo niḡ íññaayoo. ^{LII} Pakan paka púloorj nkayeno pukoorj niḡ esampoolo, Yéesu naasok: “Níyekuno pukoorj pa kaatuko aḡe aketut, hiḡotu naayaake.” ^{LIII} Nkayeniyo caalenken kamma nkameya nii añii ya aketaaket. ^{LIV} Pale Yéesu náasik epees añii ya naayonkaloo, naasokoo: “Añiinam, íiyo!” ^{LV} Yaanoo néeñohonii naahaarj ti piyito. Yéesu naasokii kawufanoo apili. ^{LVI} Pupukayoo ínnimii pale Yéesu naakitii hisoku heetaakiye ha an.

IX

Kúmpoña ka kiti pupoñapoñ pa ḡaasuwan niḡ pákasupak paka

^I Yéesu naayonkal nantoonool pupoñapoñ pa pakateyoo ḡaasuwan niḡ pákasupak paka, naawufanii sempe niḡ kayine kiti hiyaanu kásaalumant ka púloorj niḡ káakuuñan úkuuñu. ^{II} Púful toko, naapoñii kapikaay káatuunan cáwii ca citi Pútuun pa niḡ káakuuñan púkuuña. ^{III} Naasokii: “Ti pítin pa piti kaakaawool ka timpi niyekan waah: Hikasap tom, epootak tom, hímpuul tom, mañ tom, háati hísool hísupiyenu. ^{IV} Niḡ kawananaa aluu ti ekumpan, inniyeno toko fo ta éfiniful ti oom saatee. ^V Niḡ pakan kapookaa aluu kawanana, innihank haafol ha ti woot aluu ínniful ti oom saatee nípiyisanii nii Pútuun pa efiisapii.” ^{VI} Pupoñapoñ pa pakateyoo nkakaay, nkanako ti misaatee ma kapiyeno káatuunan ekooḡan ya éesuume ya niḡ káakuuñan pakan paka pan óo pan.

Paliima pa piti Helot Antipas

^{VII} Heetaakiye ha púloorj nihicol ti kaanuu Helot, ati hikaw ha hiti Kalilee. Naaliim meemak kamma pakakee paka nkayem ti hisoku nii Saḡ-Patis álitoonii ti keekete ka,

VIII pakakee paka nkasok ayaamakoola ya Elí himuumoo áñoohonii[☆], pakakee paka nkasok akee ti piyaamakoola pa keefiyye ka álitoonii ti keekete ka. **IX** Pale Helot naasok: “Saᅇ, inci himuumam mukoo ta inci mpoñii ta kapifiit hikawoo. Aᅇ akina ayem ayme, aᅇa inci iyyem ya ti hísiyu kiteyoo?” Naaᅇs hicuku Yéesu.

Pákayiin síwuli isak kákuumanee

X Yéesu, pupoñapoñ pa pakateyoo kápiñoohonii nkakamanoo eeha nkáhine ha. Naacoopii kapiñako lamayii ti saatee ya eyya nkasok ya Petesayit. **XI** Pale kayoᅇ ka kípipanumoo, nkinapanoo. Yéesu naawananii, naayenyii káakup kiti cáwii ca citi Pútuun pa, náakuuñan keesoolahe ka ékuuñano.

XII Cípiiniimo, pupoñapoñ pa pakateyoo ᅇaasuwan niᅇ pákasupak paka nkaloh Yéesu, nkasokoo: “Unaa úlaaᅇaalaan, katan kayoᅇ ka kipikaay ti pisaatee pa niᅇ misaatee ma meelohe ma le, kati kíyini hitaaku paliyal niᅇ káhintuma.” **XIII** Yéesu naasokii: “Aluu faᅇ aluu niwufanii kapili.” Pupoñapoñ pa nkañahanoo: “Kúmpuul isak niᅇ soon súsupak lamma nuutaakaa, fo niᅇ unii ukaayaa hinoom paliyal piti pakan paka púloᅇ.” **XIV** Kasokaasok eehuu kaatuko máamun pákayiin síwuli isak (5,000) kayenyie toko.

Yéesu naasok pupoñapoñ pa pakateyoo: “Níhini kapiyeno ti uyoy uti máamun pakan áwii ésupak niᅇ ᅇaasuwan (50).” **XV** Pupoñapoñ pa pakateyoo nkáhin fo, an óo an naayeno. **XVI** Yéesu naacoop kúmpuul ka isak ya niᅇ soon sa súsupak sa náahaafin, naanimpan Pútuun pa, naafiitalool ko, naawufan pupoñapoñ pa pakateyoo kápipaacinool ko kayoᅇ ka. **XVII** Pakan paka púloᅇ nkali fo kasiit tuk. Pupoñapoñ pa pakateyoo nkayesal mífiitiin paliyal pa peetowiye pa fo kameeᅇan síyya ᅇaasuwan niᅇ súsupak.

Káyisan ka kiti Piyeer ayme ayem Yéesu

XVIII Hikee hinoom, Yéesu naayeno kaluum lamayoo, pinapana pa pakateyoo nkayeno toko neyoo. Naacakanii: “Ti pakan paka, inci yem ayme?” **XIX** Nkañahanoo: “Pakakee kasok awe yem Saᅇ-Patis, pakakee paka nkasok awe yem Elí ayaamakoola ya, pakakee paka nkasok akee ti piyaamakoola pa keefiyye ka álitoonii ti keekete ka.” **XX** Naacakanii: “Ti aluu, inci yem ayme?” Piyeer naacoop hilim ha naasokoo: “Awe yem Eenucee ya ati Pútuun pa.”

Káakup Yéesu kiti eketoo

XXI Yéesu náakupananii, naakitii hisoku eteeho an. **XXII** Naapenan apisokii: “Inci, Añii An, fo yeno ti kúnuul kenfakat, ñíhampaatiin ña, pikalaᅇana hilim ha heesiᅇanee ha niᅇ ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa efikapookam, fa mukée, ti hinoom ha híhaaciyenu ha inci fáñahaniyee ti eloᅇ.”

Páciite pa piti kanapan ka kiti Yéesu

XXIII Naasokii poko púloᅇ: “Niᅇ an álafiyaam kanapan afaapook himuumoo, naakanto hinak óo hinak kuluwaa ya eteyoo, ekina eyem kúnuul ka kiteyoo, naanapanam. **XXIV** Kaatuko aᅇa éelafiye kafakan eloᅇ ya eteyoo, áfaapuul teyyo. Pale aᅇa éepuule eloᅇ ya eteyoo kamma inci, afaafakan yo. **XXV** Empeyme panap piyem toko an kati ataaᅇ hisaanumate ha hiti púlunta pa náapuul ti eloᅇ ya eteyoo niᅇ fotom naatahooloo? **XXVI** Niᅇ an asuuwaam niᅇ kilim ka kutoom, inci, Añii An, fasuuwoo niᅇ inci ñóhooniyoo ti hamake ha hitoom niᅇ ti hamake ha hiti Paapaa atoom niᅇ pumaleekoo pa peesampanee pa. **XXVII** Inci pusok aluu pánipani ya, pakakee ti aluu keesiᅇiyee ka le etikaket peecukut cáwii ca citi Pútuun pa.”

Hamake ha hiti Yéesu

XXVIII Ta Yéesu naapaye ta káakup enkuu máamun kunoom isak niᅇ káhaaciil, naacoopool Piyeer, Saᅇ niᅇ Saak nkasilo patiila tíntiᅇ ya kaluum. **XXIX** Akina ti kaluum ka pacuk puhoᅇuyoo mpiyesan, wañ wa uteyoo núuhiiniyee fo nuucaᅇaᅇ cataᅇ. **XXX** Fiyiit, pákayiin pákasupak ti piyaamakoola pa keefiyye ka nkayeno neyoo káakupat, poko kayem

☆ **IX:VIII** 9:8 Malaki 4:5

Móyiis niŋ Elí ayaamakoola ya. ^{XXXI} Poko káfulii ti ecaŋ enfakat. Nkayeno káakup niŋ Yéesu kiti eket ya eteyoo eyya naakaakaay ya kaahankan Jerusalem. ^{XXXII} Piyeer niŋ pákawiyo nkaket niŋ hiŋotu, ta nkáyiyoonii ta nkacuk hamake ha hiti Yéesu niŋ pákayiin paka pákasupak paka keesiinŋiye ka neyoo. ^{XXXIII} Pákayiin paka payenkuu ta nkayeniye ta píkatinoon niŋ Yéesu, Piyeer naasokoo: “Ahámpaatiin, napaanap unii upiyeno le. Upisiinŋan múkuut máhaaciil, coonool citii, coonool citi Móyiis, coonool citi Elí.” Amíit eeha naayeniye káakup.

^{XXXIV} Ta naayeniye ta káakup káatiŋu nkúfulii nkíkimpitoolii, ewatate neeyeno niŋ pinapana pa pakateyoo ta nkanakiye ta ti káatiŋu ka. ^{XXXV} Hilim níhifulii ti káatiŋu ka nihisok: “Aŋe ayem Añiinam, inci mamaloo. Nísiitanoo!” ^{XXXVI} Ta hilim ha nihipaye ta káakup nkacuk Yéesu lamayoo. Piyeer niŋ pákawiyo nkafatanool neeho, kakamanut an ti oom caanak eeha nkacuke ha.

Káakuuñan añii ati hísaalumant

^{XXXVII} Eti kacom eteyyo, Yéesu niŋ pinapana pa pakateyoo pákahaaciil paka nkáwanoonii ti tíntiŋ ya, kayoŋ kenfakat nkíkey kaapaakoolanoo. ^{XXXVIII} Ayíin náaceekii ti kayoŋ ka: “Ahámpaatiin, inci luumu, sincan añiinam akampaani ye, añiinam oonool a kóŋ aŋa inci intaake ya! ^{XXXIX} Hísaalumant nihinakiyoonako, tokotoko níhihinoo apiceek, níhiyiŋanoo niŋ sempe fo putumoo mpiyohat, nihikallanoo, hífiisantoo kakatan. ^{XL} Inci luumaalum pinapana pa pakatii kati kayaan ho, pale kayinaat.”

^{XLI} Yéesu naasok: “Oo! Aluu ekaay ya eenaput ya apan nitaakut káyinan, fo teyme inci fayeno niŋ aluu immukut niŋ aluu? Cóopii añiini le.”

^{XLII} Añii ya ti ékey ya, hísaalumant ha nihitahoo híp t’etaam, níhiyiŋanoo niŋ sempe. Pale Yéesu naafet ti hísaalumant ha, náakuuñan añii ya, naañahanoo faafoo. ^{XLIII} Pakan paka púloorŋ ínnimii ti sempe sa senfakat sa siti Pútuun pa.

Púsupiyenu káakup Yéesu kiti eketoo

Pakan paka oopa ními ti eeha Yéesu náahine ha púloorŋ, naasok pinapana pa pakateyoo: ^{XLIV} “Niwas kilim enke ti unuu aluu: Inci, Añii An, éfikaful ti inci, uwwufanee ti sipees pakan.” ^{XLV} Pale kámiit eeha naayenyii hisoku. Putum hilim ha nihiyolee ti poko timpi kámeysi fa nihisoke, nkafe kakakanoo puume nihisoke.

Eemaka ya

^{XLVI} Fiye, Yéesu pupoñapoñ pa pakateyoo ŋaasuwan niŋ pákasupak paka nkáyaañ pílaacinoon aŋa eehaŋe pamake teyii. ^{XLVII} Yéesu náameysi pámiiloolal pa piteyii, naacoop ciñii cenkilis naasiinŋan co pukoloo. ^{XLVIII} Naasokii: “An óo an eewanane ciñii ca cenkilis ence ti caacawam, inci naawanane, an óo an eewananaam, aŋa éepoñiyaam ya lompo naawanane. Kaatuko aŋa éetinee ya ti aluu púloorŋ, akina ayem eemaka ya.”

^{XLIX} Saŋ naacoop hilim ha, naasok: “Ahámpaatiin, unii ucukaacuk áyiin ti hiyaanu kísaalumant ti caacawi, nuuyoop hikituyoo, kamma naaneetaat ati kayoŋ ka kiti unaa.”
^L Yéesu naañahanoo: “Timpi nikitoo, kaatuko an óo an eepookut aluu oopa ti aluu.”

Hipooku ha hiti cisaatee citi Samali

^{LI} Yéesu, hicoopu ha hiteyoo alacana, ta níhilohanii ta, naacok piliit pikaayu pa piti Jerusalem. ^{LII} Naapoñ pakan niŋ kilim kapinowoo hátikin, oom pakan nkakaay, nkanako ti cisaatee citi Samali kapimemanool ékey ya eteyoo. ^{LIII} Pale pakan paka pakati cisaatee ca kawananutoo, kamma naayem ti himuusuu Jerusalem*. ^{LIV} Pinapana pa pakateyoo, Saak niŋ Saŋ ta nkacuke ta eehe nkasokoo: “Ahámpaatiin, álafilafi úpuwananii seemak sípufulii patiila sípupucaloolii?” ^{LV} Pale Yéesu náayesooinii lipe ti poko, naafet teyii. ^{LVI} Fiye, nkakaay ti cikee cisaatee.

Kéelafiye ka kanapan Yéesu

* **IX:LIII** 9:53 Pakati Samali kásiyoolut niŋ Pusuwif pa, kacoonut nii Jerusalem yem pa Pútuun pa mpiñanee pa hímulu.

LVII Ta nkayeniye ta pikaayu ti pítin pa, akee áyiin naasok Yéesu: “Inci fanapani pan óo pan pa ankaakaay.” **LVIII** Yéesu naasokoo: “Pupamparjo pa pitaakaataak uyeen, pusuwa pa mpitaak ñáawuunu, pale inci, Añii An, taakut la fananj hikawam.”

LIX Naasok akee áyiin: “Napanam,” pale áyiin a naañahanoo: “Ahámpaatiin, túulam púcaahokii fala paapaa atoom.” **LX** Yéesu naasokoo: “Kat keekete ka kapihok pakateyii keekete ka, pale awe kaay cáatuunan cáwii ca citi Pútuun pa.”

LXI Akee áyiin nene, naasokoo: “Ahámpaatiin, inci fanapani, pale túulam fala pikaay upica úkatinooolii niñ pakanam.” **LXII** Yéesu naasokoo: “An óo an eecoke kacantu naawelep puson, átuuniit páhin ti cáwii ca citi Pútuun pa.”

X

Kúmpona ka kiti pinapana pa áwii éhaaciil niñ ñaasuwan niñ pákasupak paka (72)

I Púful toko, Ateeteyo nene amamal pakakee pinapana áwii éhaaciil niñ ñaasuwan niñ pákasupak (72), naapoñii pákasupak pákasupak kapinowoo hátkin ti pisaatee pa púlooj niñ pan óo pan pa naañaje pikaayu. **II** Naasokii: “Kaamaañ ka kufomaafom pale pumaaña pa kameerjut. Niluum Ateeteyo ati kaamaañ ka apupoñ pumaaña kapikaay kaamaañ ka kiteyoo. **III** Nikaay! Inci pupoñ aluu nii mísaacii ti pututa piyen elampa. **IV** Timpi niyekan mañ, epootak tom, pisamata púsuyeyu tom, ti pítin pa timpi nikican an.

V “Niñ ninakiyaa ti ekumpan, níyaañ nisok: ‘Kásuumaay kiyeno ti ekumpan eyye.’ **VI** Niñ an ati kásuumaay oopa toko, kásuumaay ka kiti aluu efikiyeno teyoo, niñ ekina tom, éfikiohoonii ti aluu. **VII** Niyeno ti ekumpan eyyuu, innili, innilaan waah ewwa efikawufan wa aluu. Kaatuko áhina añajaa hitaaku cooy ya eteyoo. Timpi nitootoosool ti pukumpan.

VIII “Niñ ninakiyaa ti saatee, pakati saatee ya nkawanan aluu, nili waah óo waah ewwa nkawufane aluu. **IX** Inníkuuñan púkuuña pa keeyem ka ti oom saatee, innisokii: ‘Cáwii ca citi Pútuun pa cíkeyyoo pukol aluu.’ **X** Pale niñ ninakiyaa ti saatee, pakati saatee ya kawananut aluu, nikaay pati ñítin ña innisok: **XI** ‘Háati haafol ha hiti saatee ya hiti aluu heecoke ha ti woot unii, unii uhankaa ho úpiyisan aluu nii Pútuun pa efispap aluu. Háati ekina, nímeysi nii cáwii ca citi Pútuun pa cíkeyyoo pukol aluu.’ **XII** Inci pusok aluu: Hinak eeha Pútuun pa mpikaakaay íhinu kíiti ya, kúnuul ka kiti saatee eyyuu efikiharj kiti saatee ya eti Sotom*.

XIII “Waah weecukantee wa nuucukee Pútuun pa mpíhine ti pisaatee pa piti Kolasin niñ Petesayit. Niñ eehe hitaakiye ti pisaatee pa piti Til niñ Siton†, anti kafiyó nkáwunkiye umuuyen wa uteyii, nkayeno niñ kúsool kiti pupootak niñ emaamoolo píiha‡ kápiyisan ewatanoolo ya eteyii. Pale kúnuul efikiyeno ti aluu Kolasin, kúnuul efikiyeno ti aluu Petesayit. **XIV** Hinak eeha Pútuun pa mpikaakaay íhinu kíiti ya, kúnuul ka kiti aluu efikiharj kiti Til niñ Siton. **XV** Aluu pakati saatee ya eti Kafaanawum, fo éfiniseepinee patiila? Haani, efiniwananee pati keekete ka.”

XVI Yéesu naapenan hisoku pinapana pa pakateyoo: “An óo an éesiitane aluu, inci náasiitane; pale an óo an eepooke aluu inci naapooke; an óo an eepookaam, éepoñiyaam ya lompo naapooke.”

Eñóhoonii ya eti pinapana pa áwii éhaaciil ya niñ ñaasuwan niñ pákasupak paka (72)

XVII Ta pinapana pa áwii éhaaciil ya niñ ñaasuwan niñ pákasupak paka (72) nkáño-hoonii ta niñ pásuuma nkasok Yéesu: “Ahámpaatiin, ta núukupe ta ti caacawi háati kísaalumant ka kísiitanaa-sítan unii.” **XVIII** Yéesu naasokii: “Inci cukaa Seetaani ya néefulii patiila néenowii nii pamaliñooolal etiiil. **XIX** Nísiitan! Inci ufanaawufan aluu

* **X:XII** 10:12 Pakan paka pakati Sotom kakancaakanc hínun meemak, ekina ewune Pútuun pa mpúcalool saatee ya eteyii (Púcook 18:17-19). † **X:XIII** 10:13 Pisaatee pa piti Kolasin niñ Petesayit Pusuwif, pale Til niñ Siton kaneetaat Pusuwif. Nisincan kahoogju mah. ‡ **X:XIII** 10:13 Ti káyisan ewatanoolo enfakat eti umuuyen wa uteyii, pakan paka nkawaso wañ weesañate uti pahan pifil, niñ emaamoolo píiha. (Jonas 3:5-9)

kayine kiti kakakal ti ufepa niŋ ti púpuntalo, niŋ iheeku sempe sa púloonŋ siti Seetaani ya, háati waah eti ukuum aluu. ^{XX} Pale timpi nitaak pásuuma kamma kásaalumant ka nkísiitane aluu, nitaak pásuuma kamma ucaw aluu nuukiicee alacana.”

^{XXI} Ti oom káasiinjuma, Kunuu ka keenape ka nkimeenjan Yéesu niŋ pásuuma, naasok: “Inci múluu Paapaa, Ateeteyo ati patiila niŋ t’etaam, kamma ayyole eehe keecohatiye ka niŋ kéesuume ka kunuu, pale íyyisan ho keewananooliye ka nii epuuk kenkilis. Ee, Paapaa, kaatuko fiye állafiye hipitaako ti pásuum pa pitii.

^{XXII} “Paapaa atoom awufanaamufan waah wa púloonŋ. An ámiit ayeme ayem Añii ya, fo Paapaa ya, an lompo ámiit ayeme ayem Paapaa ya fo Añii ya niŋ aña Añii ya náalafiye káyisanoo.”

^{XXIII} Púful toko, naayeso pati pinapana pa pakateyoo naasokii poko lamayii: “Ní-napiyanee aluu keecuke ka eehe innicuke ha. ^{XXIV} Inci pusok aluu: Hícump piyaa-makoola niŋ pumansa kálafilafi hínun hicuku aña innicuke ya pale kayinaatoo hicuku, nkálafi hísiyu eehe ínisiye ha pale kayinaat ho hísiyu.”

Hícantiitu ha hiti áyiin eenape ati Samali ati payenka Pusuwif pa nkálafiit ka

^{XXV} Fiye, akalaŋana hilim ha heesiinjane ha hiti Móyiis, ápilafi puwinko Yéesu, naasiinjoo naacakanoo: “Ahámpaatiin, puume inci iññaje íhinu pitaak eloŋ ya eepayantoo ya?” ^{XXVI} Yéesu naasokoo: “Weyme ukiicee ti hilim ha heesiinjane ha? Weyme ánsiye toko?” ^{XXVII} Naañahanoo: “Láfi Ateeteyo Pútuun pa pitii ti himuumi púloonŋ, ti kunuuwi púloonŋ, ti yaani púloonŋ, ti sempeyi púloonŋ niŋ ti echatoyi púloonŋ[☆]. Lompo láfi akinooli samat nii fa állafiye fa faji[☆].” ^{XXVIII} Yéesu naasokoo: “Aañahanaa pinap. Náahinaa fo aafataak eloŋ ya eepayantoo ya.” ^{XXIX} Pale akalaŋana ya náalafi káyisan nii fa naasoke fa fo, naañoho apicakan Yéesu: “Ayeme ayem akinoolam?”

^{XXX} Yéesu naasokoo hícantiitu heehe: “Taakaataak akee áyiin éefulii Jerusalem apiyeno éwanonoo Yeliko. Ti pítin pa, naapaakool niŋ pikancak. Payenkuu nkawaatoo, nkasapoo fo alamo, nkatahoo toko. ^{XXXI} Intaak awaaseena ati Pútuun pa eeyeniye énapii oom pítin apiŋantanoo la naahintiye la, naacinciliyoo naamuus. ^{XXXII} Intaak ásisikana puwaaseena pa lompo ápucolii toko naaŋantanoo, naacinciliyoo naamuus. ^{XXXIII} Pale intaako áyiin ati Samali eeyeniye pikaayu kaakaawoolo ápucolii lompo teyoo. Naacuk áyiin a aŋuu naahintiye nketoo teyoo ti hikaw. ^{XXXIV} Naalohoo naatoot musontuwaay ma miteyoo niŋ munucu niŋ elaan, naacenk mo niŋ mufaál. Naalapanoo ti fáli ya eteyoo, naacooopoo ti ekumpan éwananuma ekaawoolo, naamankooloo. ^{XXXV} Eti kacom eteyoo náafulanii sitenali súsupak naawufan so ati éwananuma ekaawoolo ya, naasokoo: ‘Mankoolam aŋe, niŋ inci ñóhooniyoo mañ óo mañ emma ampenane toko efiñahani mo.’”

^{XXXVI} Yéesu naacakanoo: “Ti pacukali, ayeme ti payenke t’éhaaciilii ayem akinool a ati aña eenowe ya ti sipees pikancak pa?” ^{XXXVII} Akalaŋana ya hilim ha heesiinjane ha naañahanoo: “Akina ayem aña eecukoo ya nketoo teyoo ti hikaw.” Yéesu naasokoo: “Kaay, awe lompo, hín fo.”

Yéesu pati Maarta niŋ Mari

^{XXXVIII} Yéesu niŋ pinapana pa pakateyoo, ta nkayeniye ta ti pítinii, naanako ti cisaatee, aal aña nkasok Maarta naawananoo ti ekumpan ya eteyoo. ^{XXXIX} Naataak atu, aña nkasok Mari, naayeno ti woot Ateeteyo, apiyeno káasiitan eehe naayeniye ha kakalaŋan. ^{XL} Pale Maarta naayeno eyesoolo niŋ paliima kaamemanoool paliyalii. Náakey ti Yéesu naasokoo: “Ahámpaatiin, cokuti ti inci fa atuwam naakatoolaam fa niŋ páhin pa? Ooto sokoo ayankananam.” ^{XLI} Ateeteyo naañahanoo: “Maarta, Maarta, aapa ti ewasoolo kúnuul, immeerjanoolo kúnuul ti waah weemeerje. ^{XLII} Pale waah woonool lamma usoolahee. Mari amamale weenape wa, apan étuufulanee teyoo.”

☆ X:XXVII 10:27 Kakaman 6:5 ☆ X:XXVII 10:27 Lewitik 19:18

XI

Kakalaŋan ka kiti kaluum ka

^I Hikee hinoom, Yéesu naayeno kaluum lakeenaay. Ta naapaye ta, akee ti pinapana pa pakateyoo naasokoo: “Ahámpaatiin, yísanool unii fa nkaluum samat nii fa Saŋ náayisanoole fa pinapana pa pakateyoo.” ^{II} Yéesu naasokii: “Niŋ niyenyiiaa kaluum innisok:

'Paapaa,

álímaati caacawi cisampanee,

álímaati cáwii ca citii cíkey.

^{III} Alímaati aawufan unii hinoom óo hinoom paliyal pa putoonii.

^{IV} Alímaati aaponket unii umuuyen wa utoonii,

kaatuko unii lombo uponketaaponket keemuuyene ka toonii,

timpi katan unii upunow ti híluuŋu ha.”

^{V-VI} Yéesu nene asokii: “Usokaa akee ti aluu ataake áwi éekaawoolii mpisit, aataakut aŋa aafawufanoo apili. Fiye, ankaay pati akee áwiyi insokoo: 'Áwiyam, máakiyam kúmpuul káhaaciil, kaatuko, akee áwiyam ákaawoolii féefiye, taakut waah ewwa inci fawufanoo apili.' ^{VII} Eeyem ya páhantuwa náañahaniyi apusok: 'Timpi yokanam! Hunkut ha hikuleekul, inci niŋ epuukam uhintaahinto, eti yíni piyito puwufani kúmpuul.' ^{VIII} Inci pusok aluu: Háati aŋa ayitiit apiwufani kúmpuul ka kamma naayem áwiyi, pale afaalito apiwufani aŋa ansoolahé ya púloorŋ kamma antaakut ñusuu iŋŋiiniyoo.

^{IX} “Inci pusok aluu, niluum epipuwun aluu, niŋes efinilaŋan, niwenken éfipipankin aluu hunkut ha. ^X Kaatuko an óo an eeluume afaawunee, an óo an eejese afaalaŋan, an óo an eewenkene áfaapankinee. ^{XI} Ayme faaf ti aluu, niŋ añiini aluumuu yoon, awwufanoo kaafepa? ^{XII} Niŋ fotom naaluumi heeh awwufanoo púntalo? ^{XIII} Niŋ aluu keenaput ka nimeya kawun waah weenape epuuk aluu, puume Paapaa ti aluu eeyem ya alacana atahaŋ naawufane Kunuu ka keenape ka payenka keelumoo ko ka.”

Hinookuyee ha hiti Yéesu

^{XIV} Hikee hinoom nene, Yéesu naayeno hiyaanu hísaalumant heeyinaat káakup. Ta hísaalumant ha níhifulii ta, áyiin a éekupantoo ya náakupii, kayorŋ ka ínnim ko.

^{XV} Pale pakakee paka nkasok: “Ti caacaw Pelesepul*, áhampaatiin a ati kisaalumant ka, innayaan kisaalumant ka.” ^{XVI} Pakakee paka nkálafiyoo puwinko, nkasokoo áyisanii píyisan péeyisane nii Pútuun pa púpoñiyoo. ^{XVII} Pale, Yéesu náameyi pámiiloolalii, naasokii: “Cáwii óo cáwii céetaakoolanooliye, efcinow; pukumpaen etenco púloorŋ epipuhumaloolo mpinaŋanoolo ti enow†. ^{XVIII} Nisok nii ti caacaw Pelesepul inci niyyaan kisaalumant ka. Pale niŋ cáwii ca citi Seetaani cíkatinooliyaa, puume éficiyini pisiinŋ? ^{XIX} Fiye, niŋ ti caacaw Pelesepul inci niyyaan kisaalumant ka, pinapana pa pakati aluu ti pakayme nkayaan ko? Ooto, efikayeno píhina aluu kíiti. ^{XX} Pale niŋ ti caacaw ca citi Pútuun pa inci niyyaan kisaalumant ka, ooto, cáwii ca citi Pútuun pa cícoliyoolo ti aluu.

^{XXI} “Niŋ áyiin eetaake sempe naataak lombo pucoolaŋ ayenyiiaa efaas ekumpaen ya eteyoo, waah óo waah uteyoo weeyem toko, uwwa ti pamankal peenape. ^{XXII} Pale niŋ taakaa áyiin eehaŋoo sempe, éekeyii kátaakoolanoo, naaheekoo, naacoop pucoolaŋ pa piteyoo empa náayinane pa tempo, náapaacinool waah óo waah uteyoo.

^{XXIII} “An eeneetaat niŋ inci, apookaampook, an eeyankananutam kaacencenool, nahancalool-hancalool.

^{XXIV} “Niŋ hísaalumant hífulaa ti an, nihimuusool-muusool ti káahaŋ tes ti hiŋes éyekunooluma. Niŋ hílaŋaniyoot, nihisokoolo: 'Túulam inci puñoŋo pati aŋa inci ínfulii ya.' ^{XXV} Ti éñoŋoonii eteeho, nihitook ékinuma ya neeneerjee neememanoollee pitempo tak. ^{XXVI} Fiye, nihikaay, níhicoopii kikee kisaalumant isak niŋ kúsopak keehaŋe ho

* **XI:XXV** 11:15 Pelesepul, ekina eyem Seetaani. † **XI:XXVII** 11:17 Pakakee paka, fiye nkásiye hilim ehe: “Cáwii óo cáwii céetaakoolanooliye, efcinow; miin óo miin méetaakoolanooliye, efimihancaloolo.”

pakanc, nkinako nkikin toko. Kúnuul ka kikelan ka kiti an a ajuu nkihaŋ páciite kíyaañ ka.”

XXVII Yéesu ti hisoku ha eehuu, aal náaceekii ti kayoŋ ka: “Iññaá ya eepukuu ya náacuuwani ánapiyanee-nápiyan.” **XXVIII** Pale Yéesu naañahanoo: “Payenka nkásiitan ka hilim ha hiti Pútuun pa nkáhin ho kánapiyanee-nápiyan.”

Kacakan ka kiti píyisan pa

XXIX Uyoŋ wa ta núuconcoolii ta, Yéesu naasok: “Ekaay eyye, ekaay eenaput. Uyya ti kacakan píyisan péeyisane nii Pútuun pa púpoñiyaam, pale háati poonool étikayisane, fo píyisan pa piti Jonas. †**XXX** Samat nii Jonas fa naayeniye fa píyisan ti pakati Ninew, fo lompo inci, Añii An, fayeno píyisan ti ekaay eyye.

XXXI “Ta infiyye, amansa ya aal a ati Sepa, náafulii ti mah méelaŋeelaŋ ápikey peti amansa ya Solomon káasiitan ecohato ya eteyoo[§]. Fiye, heeyem ha le hihajaahaŋ amansa ya Solomon. Ekina ewune, ti hinoom ha hiti íhinu kíiti ya, amansa ya aal a ati Sepa afaasiyo hátkin ekaay eyye náayisan yo nii enowaanow. **XXXII** Fo lompo incuke, Jonas náatuunan hilim ha hiti Pútuun pa pakati Ninew, nkáwunko umuuyen wa uteyii. [☆] Fiye, heeyem ha le hihajaahaŋ Jonas. Ekina ewune, ti hinoom ha hiti íhinu kíiti ya, pakati Ninew efikasiyo hátkin ekaay eyye nkáyisan yo nii enowaanow.”

Piyeno ti ecaŋ

XXXIII Yéesu naapenanii hisoku: “An acaŋanantoo lampi naayol yo niŋ foton náawuf teyyo eheem. Pale nawaŋwaŋ yo ti esafu la ammeya nii an óo an éenakoonii naacuk ecaŋ ya. **XXXIV** Ñíkini ñikina ñiyem lampi ya eti eniini. Niŋ ñíkini ñinapaa eniini púloŋ lompo efeemeŋ niŋ ecaŋ. Niŋ ñinaput, eniini lompo neemeŋ niŋ énimaa. **XXXV** Ooto, tah kunuu ti ecaŋ ya eeyem ya ti awe timpi eyeno énimaa. **XXXVI** Niŋ eniini púloŋ eemeŋaa niŋ ecaŋ, peetaakut la níme, efeeyeno púloŋ ti ecaŋ samat nii ecaŋ lampi eecaŋe cataŋ éeyayii ti awe.”

Hinooku ha hiti Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha

XXXVII Yéesu ta naapaye ta káakup, Afalisaay naayonkaloo hili pa teyoo. Apikaay, naanako naayeno hili. **XXXVIII** Afalisaay a ta naacuke ta nii Yéesu akuulanut sipeesoo apite ali, innimoo teyoo. **XXXIX** Ateeteyo naasokoo: “Aluu Pufalisaay pa, tíkitaŋ elontoŋ ya niŋ epulaatu ya innikuulan, pale páhantuwa aluu innimeŋ niŋ pálaŋi piti káalipu niŋ pakanc. **XL** Aluu pusoŋ pa! Fo Pútuun pa peememanoole pa tíkitaŋ pikina tom lompo pimemanoole páhantuwa? **XLI** Niwufan salaka weeyem wa lupó keeleke ka, ancuk aluu niŋ waah óo waah efinikuul.

XLII “Kúnuul efikiyeno ti aluu Pufalisaay pa, kamma inniwufan himpaac ha heewase ha ŋaasuwan ti pamaañal pa pitaaluu, samat nii kanca, micempanu niŋ típaapikeen. Pale innifiil nii niñaŋaa piyeno keeconoole ti pututa aluu niŋ pakan paka, ínnilafi Pútuun pa, ántuŋ hikina inniñaŋe íhinu peefiilut weetowiye wa.

XLIII “Kúnuul efikiyeno ti aluu Pufalisaay pa, kamma ínnilafi piyeno ti kúkon ka keenape ka ti púluumuma pa, ínnilafi pakan paka kapinkakican aluu pinapnap ti kíliŋ ka.

XLIV “Kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innicuke nii kiyaak keetaakut lánkamaasi enka pakan nkakak tenko péemiit nii kakakaakak ti waah weekuulut.”

XLV Fiye, akee ti pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha naasokoo: “Ahámpaatiin, naasokaa fiyaaw, unii lompo anteñale.”

XLVI Yéesu naañahanoo: “Aluu lompo pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha, kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innitiyan pakan paka pitiyo penapa líŋ, háati niŋ cisiik aluu coonool nílikantoo pitiyo pempuu.

† **XI:XXIX** 11:29 Ta infiyye yoon enfakat neemelan Jonas ayaamakoola ya ati Pútuun pa. Pumuus kunoom káhaaciil yoon ya néenuusiyoo ti kantant ka kaloŋayoo (Jonas 1:17). [☆] **XI:XXIX** 11:29 Máciya 12:40 [§] **XI:XXXI** 11:31 Amansa ya aal a ati Sepa, akina ayem amansa aal éefulii ti mah meeyem epees yáali pa caanak ca íncifulii pa (1 Pumansa 10:1-13). [☆] **XI:XXXII** 11:32 Jonas 3:1-10

XLVII “Kúnuul efikiyeno ti aluu, kamma innilut kiyaak ka kiti piyaamakoola pa, payenka símaama aluu nkamuke ka. **XLVIII** Inníyisanyisan ti páhinal empuu nii nicoonaacoon eeha símaama aluu nkáhine ha, poko kamukale piyaamakoola pa, aluu ínniwalliyanoool kiyaak ka kiteyii. **XLIX** Ekina ewune Pútuun pa ti ecohato etempo mpusok: 'Inci fápoñiyii piyaamakoola niñ pupoñapoñ, efikamuk ti poko pakakee, pakakee paka nkakallanii.'

L “Ancuk hísim ha hiti piyaamakoola pa púlooj heeniisiye ha kápiliñ ti púcook púlunta pa, efihinañee ti hikaw ekaay eyye. **LI** Písikii ti hísim ha hiti Abel fo ti hísim ha hiti Sakaliya*, eemukee ya ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, ti pututa kaaciin ka niñ la hañee la kaasampan. Ee, inci pusok aluu, eehe fiye púlooj efihinañee ti hikaw ekaay eyye.

LII “Kúnuul efikiyeno ti aluu pikalañana hilim ha heesiñanee ha, kamma innicoope ékululuma ya eti káapankin hunkut ha hiti kameye ka. Aluu fañ aluu ninakiit lupu, innikit kéelafiye ka pinako.”

LIII Yéesu apiyeno hífulu ti ekumpaan ya, pikalañana hilim ha heesiñanee ha niñ Pufalisaay pa kiiñii nkili meemak, nkayeniyo kaakilincanoool ti hícump pacakanoolal. **LIV** Kápilafiyoo hikuucu ti eeha afaasok kati káyiniyo hinooku teehe.

XII

Káwasum écufo

I Ti oom caanak, pakan púwuli peemeñe nkaconcoolo fo nkakalool. Yéesu náayaañ ápukup niñ pinapana pa pakateyoo, naasok: “Níwasum leweño ya eti Pufalisaay pa, kamma neeyem écufo eyya nétif. **II** Waah óo waah weeyolee éfuuyisane, waah óo waah weeyem ti énim éfuumeyyee. **III** Ekina ewune eeha innisoke ha ti énimaañ éfihisiyee niñ hanakan palaw, eeha innipuusanooole ti kaanuu páhantuwa ékaap éfihituunanee ti kíliñ ka.”

Eeñañee ya hifeyu

IV Yéesu nene asok: “Aluu pákawiyam, inci pusok aluu: Timpi nife payenka nkamuk ka ífulaa toko étine kayini waah ti aluu. **V** Pale inci fáyisan aluu aña inniñañe ya hifeyu: Nife Pútuun pa, peeyem pa niñ pupayaa himuku enii ya, pitaakaataak kayine kiti hiwantu aluu ti seemak. Ee, inci pusok ho aluu, pikina inniñañe hifeyu. **VI** Fo ninoomanantoo múculuculu isak, uhit úsupak? Háati coonool temmo Pútuun pa pifiilut. **VII** Háati wan aluu fiye púlooj ufineefin. Timpi nife, nihañahañ panap meemak múculuculu meemeñe.”

Kasayan niñ fotom hipooku Yéesu hátikin pakan paka

VIII Yéesu nene asok: “Inci pusok aluu: An óo an eesayanaam hátikin pakan paka, inci, Añii An, lompo fasayanoo hátikin pumaleekoo pa piti Pútuun pa. **IX** Pale an óo an eepookaam hátikin pakan paka, inci, Añii An, lompo fapookoo hátikin pumaleekoo pa piti Pútuun pa. **X** An óo an eesoke heenaput t'inci, Añii An, afaaponketee, pale an óo an éhaañiye kateñal Kunuu ka keenape ka ataponketee.

XI “Niñ kacoopaa aluu ti sempe ti púluumuma pa íhinu aluu kíiti, niñ fotom nkacoop aluu hátikin ñihampaatiin ña niñ ti pakati kayine ka, timpi niwasoolo kúnuul fa innikaakaay káakup kati nifak niñ fotom eeha innikaakaay hisoku, **XII** kaatuko Kunuu ka keenape ka efikikalañan aluu ti oom caanak eeha inniñañe hisoku.”

Hícantiitu ha hiti usaanum a

XIII Yéesu ti káakup ka, akee ti kayoj ka naasokoo: “Ahámpaatiin, sok atoom a úpaacinoool hitaaku ha eeha paapaa atoonii naakate ha unii.” **XIV** Yéesu naañahanoo: “Awíyam, ayme asiñjanaam áhina kíiti niñ fotom aña akaakaay aluu káapaacinoool hitaaku ha hitaalu?” **XV** Púful toko, naasokii: “Nisiño púsooni! Nitah kunuu, timpi

* **XI:LI** 11:51 Aña ayem ayaamakoola ya (2 Heetaakiye 24:20-22) pale neetaat paapaa ti Sañ-Patis.

niŋes kaaconcenool hitaaku, kaatuko eloŋ an eneetaat ti hitaaku ha hiteyoo, háati nihifom.”

^{XVI} Naasokii hícantiiitu eehe: “Taakaataak usaanum áyiin eetaake etaam eepuke meemak. ^{XVII} Naacakanoolo: 'Puume inci iññarje íhinu? Kaatuko taakut la famank aŋa inci nkaakaay ya émaańii.' ^{XVIII} Naasok: 'Fiye inci nkaakaay íhinu. Fahancalool mileefaan ma mutoom, illut ñenfakat, la faconcenool púlooŋ aŋa inci nkaakaay ya émaańii niŋ hitaaku ha hitoom. ^{XIX} Inci fasokoolo: "Awíyam, yékunoolo, hitaaku ha hitii hiti sitiil seemeeŋe, li, illaan, iyyeno ti eloŋ éesuume meemak." ^{XX} Pale Pútuun pa mpusokoo: 'Awe esoŋ eyyuu! Hánant eehe aafaket. Fiye, ayme afaacooŋ aŋa anconcenoole ya púlooŋ?'” ^{XXI} Yéesu naapenan apisokii: “Eehe efihitaako an aŋa naconcenool hitaaku hiti faŋoo apan ataakut waah hátikin Pútuun pa.”

Kat káamiilool yínan Pútuun

^{XXII} Púful toko, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Eehe hiwune inci insok aluu, timpi niwasoolo kúnuul ti eloŋ ya etaaluu, ti waah ewwa efinili, niŋ fotom ti sinii aluu, waah ewwa éfinisoolo. ^{XXIII} Kaatuko eloŋ ya ehaŋaahaŋ paliyal, enii ya neehaŋ pásooliyal. ^{XXIV} Nisincan pusuwa pa: pusokantoo, pumaańantoo, pitaakut káamankuma niŋ ekina tom pileefaan, pale Pútuun pa mpúkuuman-kúuman po. Ñiyema puume innihaje panap pusuwa pa? ^{XXV} Ayme ti aluu, ti ewasoolo kúnuul, ayina kapenan caanak ti eloŋ ya eteyoo? ^{XXVI} Páawoo niyinaat fala íhinu waah wa wenkilis wa ewwe, weyme efiniwasoolo kúnuul ti ukee wa?

^{XXVII} “Nisincan fa híliili ha nihiŋant fa. Híhinantoo piseeń niŋ ekina tom hiliilantoo. Pale inci pusok aluu, háati amansa ya Solomon niŋ hisaanumate ha hiteyoo fiye púlooŋ ayinaat púsoolo samat nii hikina. ^{XXVIII} Niŋ Pútuun pa púsoolaa fiyuu káaheeni kiti kaakit, keeyem ka le fiyooy, kacom nkiwantee ti seemak, faala aluu, puume conko étipusool aluu? Aluu keetaakut ka káyinan kenfakat! ^{XXIX} Timpi niŋes waah ewwa efinili, innilaan; timpi niwasoolo kúnuul. ^{XXX} Kaatuko keeneetaat ka Pusuwif, poko nkaŋes waah ewwu. Pale Pútuun pa Paapaa ti aluu, pímeyimeyi nii nisoolahaa-soolah wo. ^{XXXI} Haŋa panap niŋeŋes cáwii etempo, waah ewwe púlooŋ efuuwufanee aluu.

^{XXXII} “Aluu cikoolee ca citoom, timpi nife, kaatuko Paapaa ti aluu súumoosuum kati awufan aluu cáwii etempo. ^{XXXIII} Ninooman hitaaku ha hitaaluu, ínifulan ho salaka ti keeleke ka. Nimemanoolo émankuma mań éepuciyantoo. Inniconcenool hitaaku ha hitaaluu alacana la étihicim, pa innimeya pa nii pílipa étikayini hikolu, cemmek lombo etecok. ^{XXXIV} Kaatuko la pamankal pa pitaaluu mpiyem, toko lombo saan aluu insiyem.”

Pimiikan keeyem kaasincan

^{XXXV} Yéesu nene asok pinapana pa pakateyoo: “Niyeno niŋ wań uti páhin, innikat pil-ampi pa pitaaluu pipicaaŋ. ^{XXXVI} Níhin samat nii pakan keeyem ti hítuulu éñoohonii ya eti áhampaatiin a ateyii, loho akaayaa pahaańo piti pinimo. Niŋ pácolaliyoo naawenken, nkápankinoo putum pa. ^{XXXVII} Pimiikan pa payenka áhampaatiin a naakaakaay ka étookii kaasincan niŋ ácoliyoo éfikanapiyane. Pánipani, inci pusok aluu: Afáawasonii wań uti páhin naayenanii nantoonool naawufanii kapili. ^{XXXVIII} Iyyema ákeyyoo mpisit niŋ fotom nuulap, náatookiyii kaasincan, éfikanapiyane.

^{XXXIX} “Pale nímeysi eehe, niŋ áhampaatiin a ati ekumpaŋ ya ameya álipa ya ta naakaakaay ékey, atakatoó ápinakoonii ápilipoo. ^{XL} Aluu lombo nisiinjo púsooni kaatuko inci, Ańii An, éfikey ti caanak enca étininunkoolam.”

^{XLI} Fiye, Piyeer naacakan Yéesu: “Ahámpaatiin, unii uwune ansok hícantiiitu eehe fo hiti pakan paka púlooŋ?” ^{XLII} Ateeteyo naańahanoo: “Ayme ayem amiikan a eehintiyee ya, naacohato, aŋa áhampaatiin a naakaakaay kańoman páhin pa piti ekumpaŋ ya kati ápaacinoool paliyal pa pakakee pimiikan pa niŋ caanak ca cítuuniyaa? ^{XLIII} Amiikan a aŋuu, niŋ áhampaatiin a áñoohoniyoo náatookiyoo ti oom páhin, áfaanapiyane. ^{XLIV} Inci pusok aluu pánipani ya, afaańomanoo hitaaku ha hiteyoo púlooŋ. ^{XLV} Pale usokaa amiikan a naasokoolo: 'Ahámpaatiin a atoom áfiisut éñoohonii,' náayaań

hisapu pimiikan pa pákayiin paka niŋ pakaal paka, naayeno hili, pálaani fo ákuman. **XLVI** Ahámpaatiin a ati amiikan a arjuu áfaañohoonii ti hinoom eeha náanunkoolut niŋ ti caanak enca náamiit. Afaakallanoo meemak, áfaahinoo samat nii fa nkáhin fa keehintiitee ka.

XLVII “Amiikan a aŋa eemeya ya eeha áhampaatiin a ateyoo náalafiye ha amemanooliit, áhinut ho afaasapee meemak. **XLVIII** Pale amiikan a aŋa éemiit ya eeha áhampaatiin a ateyoo náalafiye ha, náahin heewune kati asapee, afaasapee caahinkiŋ. An óo an aŋa nkawufane meemak afaañaakee meemak, an óo an aŋa nkañomane meemak afaahaŋe hiñaaku.”

Kásuumaay tom pale píkatinool

XLIX Yéesu nene asok: “Inci kéyyokey écoopii seemak ti púlunta pa, ílafi sipince sucok. **L** Pale taakaataak pátise eyya inci íññaŋe hisayu, kúnuul unka ti inci taamanta epayut. **LI** Cukaacuk aluu nii kásuumaay inci íncoopii t’etaam? Haani, inci pusok aluu, pale píkatinool. **LII** Písik fiyooy, miin miti pakan isak éfimikatinool, pákahaaciil efikapook pákasupak, pákasupak efikapook pákahaaciil. **LIII** Efíkakatinool, paapaa afaapook añiinoo akampaani, akampaani afaapook paapaa ateyoo; íñña afaapook añiinoo ámaacul, ámaacul afaapook íñña ateyoo; íñña afaapook añiinoo aaloo, añiinoo aaloo afaapook aasonoo aal.”

Kameye heeñaŋe pitaako

LIV Yéesu naasok lompo kayoŋ ka: “Niŋ nicukaa káatiŋu nkúfulii pa caanak ca incinow pa, innihaaŋ ti hisoku 'éfeenupii', apan nihitaako. **LV** Fo lompo incuke, niŋ eyam ésapiyoo ti kikee kaapii, innisok 'éfisowi', nihitaako. **LVI** Aluu ñícuf! Níyiniyini kameye heekaakaay pitaako niŋ nisincanaa patiila niŋ t’etaam. Weyme uwune niyinaat hicuku heeyem ha aluu ti kaaposool ti caanak ence, kati nímeysi heekaakaay ha pitaako?

LVII “Fiye, weyme uwune aluu faŋ aluu nikiiwantoo heenape ha? **LVIII** Niŋ akamooli ayeniyuu hicoopu ti áhina kíiti, ti pítin pa hín kata nipiteŋenool kati nísiyool, niŋ ekina tom afaacoopti ti sempe ti áhina kíiti ya, áhina kíiti ya naawufani pakati púwuulu pa, pakati púwuulu pa nkakuli. **LIX** Inci pusoki: Aátifulii ti ékuluma eyyuu awe peecooyut kaahit ka kikelan ka.”

XIII

Púwunko umuuyen niŋ ekina tom etek

I Ti oom caanak, pakan nkákey kakaman Yéesu fa Pilaat náahine kapumuk pakakee pakan pakati Kalilee, ta nkayeniye ta kaawaaseen kiti Pútuun. **II** Yéesu naañahani: “Pakati Kalilee payenkuu, fo cukaacuk aluu nii poko kahaŋa kaamuuyen pakakee pakati Kalilee kamma nkamukee fiyuu? **III** Haani, inci pusok aluu, pale niŋ níwunkiit umuuyen wa utaaluu, aluu lompo púlooŋ efiniket. **IV** Niŋ fotom pakan paka kaat ya niŋ pákahaaciil paka payenka ekumpaani ya eehaane ya eti Silowam neenowe ya teyii neemukalii, cukaacuk aluu nii kahaŋa kaamuuyen pakati Jerusalem? **V** Haani, inci pusok aluu, pale niŋ níwunkiit umuuyen wa utaaluu, aluu lompo púlooŋ efiniket.”

VI Fiye, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: “Akee áyiin ataake kaakit naasuk tenko sootoo. Naakaay híŋes papukal eteyyo ataakut. **VII** Naasok áhina ya ateyoo: 'Sincan, sitiil síhaaciil unse nii inci kéyyoo híŋes papukal ti enuun eyye taakantoo. Fiit yo! Etaakut nafaa weyme efeesiinŋo ti etaam eyye kenseŋ?’ **VIII** Pale áhina ya naañahanoo: 'Ahámpaatiin, túul yo etiil eyye, inci pícikisool ti sipat eteyyo uwwas yo campanti, **IX** manti epuk niŋ ekina tom pulay mpoñ kapifiit yo.’”

Aal éhute éekuuñanee ti hinoom ha hiti kayeno ka

X Ti hinoom hiti kayeno hiti Pusuwif pa, Yéesu naayeno kakalaŋan ti ekee éluumuma. **XI** Intaako toko aal aŋa hísaalumant níhíhutane fo sitiil kaat niŋ síhaaciil (18). Náaŋuho ayinantoo ésaalino fo acoonool ciit. **XII** Yéesu ta naacukoo ta náayonkaliyoo hátkinoo

naasokoo: “Aal, aayihaa ti káakuuñu ka kitii.” ^{XIII} Naalemp sipeesoo teyoo, tokotoko aal a náasaalino apucoonool ciit, naayeno hímulu Pútuun pa.

^{XIV} Pale, áhampaatiin a ati éluumuma ya, apucuk eehuu inseeño ti Yéesu kamma náakuuñane ti hinoom ha hiti kayeno ka. Naacoo hilim ha, naasok kayoŋ ka: “Kunoom isak niŋ hoonool kiñaŋee páhin tenko. Ooto níkey ti oom kunoom nípikuuñanee, pale ti hinoom ha tom hiti kayeno ka.”

^{XV} Ateeteyo naañahanoo: “Aluu ñícuf! Fo an óo an ti aluu, ákopinantoo híciinoo niŋ ekina tom fáliyoo ti káahoonanuma apicoop yo kaalaanan ti hinoom ha hiti kayeno ka? ^{XVI} Fiye, aal aŋe ati miin ma miti Abraham, aŋa Seetaani neenakiye fo sitiil kaat niŋ síhaaciil (18) púmpuluŋ, fo añaŋutee kafakan ti káakuuñu enke ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{XVII} Ta naasoke ta enke, keepookoo ka nkameeŋ niŋ ñusuu, pale kayoŋ ka nkiyeno ti pásuuma kamma heenape ha henfakat ha púlooŋ eeha Yéesu náahine ha.

Hícantiitu hiti ekoon sootoo

^{XVIII} Púful toko, Yéesu naasok: “Cáwii ca citi Pútuun pa niŋ weyme incinakoole? Niŋ weyme inci fakufumool co? ^{XIX} Cicukaacuk nii ekoon sootoo eyya an naacoope naasuk yo ti kaakit ka kiteyoo. Néenjantii fo éyenoonii enuun, pusuwa pa mpúwuun ti unaay eteyyo.”

^{XX} Yéesu nene asok: “Niŋ weyme inci fakufumool cáwii ca citi Pútuun pa? ^{XXI} Cicukaacuk nii leweño eyya aal naacoope naanakanool yo niŋ efol eemeeŋe, fo hímaaf ha púlooŋ híkuntii.”

Putum pa peekoke pa

^{XXII} Yéesu ti pikaayu pa Jerusalem naasiŋo ti pisaatee pa niŋ misaatee ma apiyeno kakalajan. ^{XXIII} Akee naacakanoo: “Ahámpaatiin, fo pakan caahinkilis lamma efikafakane?”

Yéesu naañahanii: ^{XXIV} “Níhin kata nipinako ti putum pa peekoke pa kaatuko inci pusok aluu, pakan keemeeŋe efikaŋes pinako étikayini. ^{XXV} Niŋ ati ekumpan ya ayitiyaa naapank putum pa, aluu tíkitaŋ, éfinicook kaawenken hunkut ha innisok: 'Ahámpaatiin, pánkin unii,' pale náañahanii: 'Inci míit peyme ínnifulii!'

^{XXVI} “Fiye, efinisokoo: 'Unaa uyeniyaa hili niŋ pálaani nantoonool, ayyeno kakalajan ti kíliŋ ka kutoonii.' ^{XXVII} Pale afaasok aluu: 'Inci míit peyme ínnifulii! Nílaaŋam aluu payenka ínnihin ka heenaput ha!'

^{XXVIII} “Niŋ nicukaa Abraham, Isaak, Jakob niŋ piyaamakoola pa púlooŋ ti cáwii ca citi Pútuun pa, efinikooŋ innifincal úŋiiŋ aluu kamma inniwantee tíkitaŋ. ^{XXIX} Pakan éfikafulii pa caanak ca íncifulii pa niŋ pa incinow pa, epees yaamay niŋ epees yáli, kápikey hili ha henfakat ha hiti cáwii ca citi Pútuun pa. ^{XXX} Nísiitan, pakakee paka kéekelanii ka efikayeno hátikin, pakakee paka keeyem ka hátikin éfikakelanii.”

Pálaŋi empa Yéesu náalaŋiye pa Jerusalem

^{XXXI} Ti oom caanak, pakakee Pufalisaay nkákey ti Yéesu nkasokoo: “Fúl le aapikaay lakeenaay kaatuko Helot Antipas álaŋiyyuulafi himuku.”

^{XXXII} Yéesu naañahanii: “Nikaay canisok cipampaŋo ceekance encuu nii: 'Inci oopa ti hiyaanu kisaalumant, ínkuuñan pakan paka kéekuúñe ka fíyooy niŋ kacom, hinoom ha híhaaciyenu ha inci fapa páhin pa putoom.' ^{XXXIII} Fan óo fan incuke fo inci muus pítinam fíyooy, kacom niŋ tanta, kaatuko ayaamakoola ayinaatee himuku pikee niŋ neetaat Jerusalem.

^{XXXIV} “Oo Jerusalem, Jerusalem aluu keemukale ka piyaamakoola pa inninunkal payenka Pútuun pa mpúpoñii ka ti aluu, ñiyema puume innonkaam kati concenool epuuk aluu nantoonool samat nii fa ekutoon neconcenool fa mufuun eteyyo ti úpitu eteyyo. Pale nicoonut! ^{XXXV} Nísiitan, ekumpan ya etaaluu efeekatanee, ee inci pusok aluu: Etinene nicukam fo hinak ta efinisok ta: 'Amúlee aŋa éekeyii ya ti caacaw ca citi Ateeteyo.'”

XIV

Ayíin ati káakuuñu kiti hanaay éekuñanee ti hinoom ha hiti kayeno ka

^I Ti hinoom hiti kayeno, Yéesu naanako ti ekumpaani eti akee ti ñihampaatiin Pufalisaay pa hili. Keeyeniye ka toko nkasincan teyoo. ^{II} Fiye, áyiin eetaake káakuuñu kiti hanaay sipees niñ woot naayeno hátikinoo. ^{III} Yéesu naacakan Pufalisaay pa niñ pikalañana hilim ha heesiñanee ha: “Cooneecoon fo kiteekit káakuuñan ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{IV} Pale kañahanutoo. Náalik áyiin a aña éekuñe ya náakuuñanoo, apipa, naasokoo ayet.

^V Fiye, naasokii: “Aluu ti aluu, ayme añiinoo niñ fotom híciinoo efihinow ti ésaapun átafulanii ho mpacas ti hinoom ha hiti kayeno ka?” ^{VI} Kayinaatoo kañahan teeho.

Esilanoolo niñ ewananoolo

^{VII} Púful toko, Yéesu naacuk kéeyonkaliyee ka hili ti kamamal kúkon ka kiti hátikin, naasokii hilim eehe: ^{VIII} “Niñ kayonkaluu pahaaño piti pinimo timpi yeno ti híkon ha hiti hátikin ti kafeyatan an eehañuu nafaa náayonkaliyee, ^{IX} niñ eehuu hitaakiyaa, aña éeyonkalii ya aluu púlooj, áfaakey ti awe, naasoki: 'Ufan híkon ha hitii áyiin a aje.' Fiye, niñ ñisuuwi aafakaay iyyeno ti híkon ha hiti puson. ^X Pale niñ kayonkaluu, yeno ti híkon ha hiti puson, ancuk niñ aña éeyonkaliyuu ya hili acukuu, naasoki: 'Awíyam, kény yeno hátikin.' Fiye, áfanapiyaneé hátikin kéeyonkaliyee ka púlooj. ^{XI} Kaatuko an óo an eesilanooliye áfaawananiyee, an óo an ewananooliye afaasilanee.”

^{XII} Yéesu naasok eeyonkaloo ya: “Naayikaa kawaay niñ fotom káciim, timpi yónkalii pákawi, pakatuwi tom, miin ma mitii tom niñ ekina tom pikinooli tom keetaake ka. Náahinaa fo efi lombo kayonkali hili nkánukani. ^{XIII} Pale naayeniyaaw kawufan hili henfakat yónkalii keeleke ka, kéehute ka, payenka nkanow ka niñ efank, kéefuume ka. ^{XIV} Etikayiniyi ho kañahan, pale Pútuun pa éfipinapiyani, mpiñahani ho ta keecoonele ka nkakaakaay ta élitoonii ti eket ya.”

Hícantiitu hiti hili henfakat

^{XV} Ti hili eehuu, akee ti keeyeniye ka toko, ápisi eeha Yéesu naayeniye ha hisoku, naasokoo: “Pásuuma efiyeno ti aña eekaakaay ya hili pati cáwii ca citi Pútuun pa!”

^{XVI} Yéesu naañahanoo niñ hícantii eehe: “Taakaataak akee áyiin eememanoole hili henfakat naayonkal hícump pakan. ^{XVII} Ta hili ha níhitsuuniye ta naapoñ amiikan a ateyoo, ápikaakupii niñ keeyonkalee ka hili nii: 'Níkey, hiik ha hipayaa.' ^{XVIII} Pale poko púlooj nkáyaañ kaluum kaaponket. Ayáañ a naasokoo: 'Féefiye inci innoome kaakit, fo inci kaay hicuku etenko, sokoo aponketam.' ^{XIX} Akee ya naasokoo: 'Féefiye inci innoome kícíin ñaasuwan kiti piya, kikina inci iyyem fiye ti pikaayu hiyoo, sokoo aponketam.' ^{XX} Akee lombo naasokoo: 'Féefiye inci insaye aal, ekina ewune étiyini ékey.' ”

^{XXI} “Amiikan a apuño, naakaman áhampaatiin a ateyoo eeha pakan paka nkásokiyoo ha. Fiye, ati ekumpaani ya, ta náasiye ho ta, náañiken, naasokoo: 'Kaay mpacas ti kíliñ ka niñ ñitin ña ñiti saatee ya cóopii keeleke ka, kéehute ka, kéefuume ka niñ payenka nkanow ka niñ efank.' ^{XXII} Amiikan a apipa ho íhinu, naasokoo: 'Ahámpaatiin, eeha ansoke ha híhineehin pale fo fiye ekumpaani ya emeeñut.' ^{XXIII} Ahámpaatiin a naasok amiikan a ateyoo: 'Kaay ti mítin ma niñ kanaac kíkinku ka cóopiyii kápinakoonii, eeha efihiwun ha ekumpaani ya etoom neemeñ. ^{XXIV} Inci pusok aluu: Háati akee ti kéeyonkaliyee ka hínum, atasiikan ti hili ha henfakat ha hitoom.’”

Páciite piyeno anapana

^{XXV} Fiye, kayon kenfakat nkiyeno pinapool niñ Yéesu. Náayesoonii lipe teyii, naasokii: ^{XXVI} “Niñ an ákeyyoo ti inci, ayinaat piyeno anapanayam taamanta álafiiitam pihaj faafoo niñ íñña ateyoo, pihaj aaloo niñ epuukoo, pihaj ñunuwoo niñ pakatuwoo niñ pakahoopoo, niñ lombo elon ya eteyoo. ^{XXVII} Aña lombo eekantiit kuluwaa ya eteyoo, eeyem ya kúnuul ka kiteyoo, naanapanam, ayinaat piyeno anapanayam.”

^{XXVIII} “Fo niŋ akee ti aluu álafiyaa kulut ekumpaan eehaane, átayaañ ayeno apifin mañ emma naakaakaay káfulan manti míyini hipayu oom páhin? ^{XXIX} Niŋ ekina tom afaatah yo átayini yo hipayu, pakan paka keekaakaay ka hicuku eteyyo nkalenkenoo, ^{XXX} nkasok: 'Sincan, aŋe áyaañe kulut ekumpaan, ayinaat yo hipayu.'

^{XXXI} “Fo lompo incuke, niŋ amansa ayeniyaa pikaayu hikam niŋ akee amansa, fo átayaañ ayeno apisincan man niŋ síwuli ŋaasuwan (10,000) áfaayini kátaakoolan eeyem ya ti ékey niŋ síwuli áwii (20,000)? ^{XXXII} Niŋ ameya nii átayini, aŋa naaloŋ náalaŋe afaapoñ pakan kaluum púsumool. ^{XXXIII} Ti páhinal pa poonool puu, an óo an ti aluu ayinaat piyeno anapanayam taamanta akatanut waahoo púloŋ.

^{XXXIV} “Micempanu anapaanap, pale niŋ múfulaa ti pasampe etemmo puume éfimiyyiniyee éñahanii ti pasampe? ^{XXXV} Minaput ti etaam ya, minaput lompo campanti, efimiwantee. An óo an eetaake kaanuu kiti káasiitan, ásiitan.”

XV

Hícantiitu ha hiti sáacii ya éecime ya

^I Hikee hinoom, hícump pisayoola kúncoo niŋ pumuuyena nkálohii Yéesu káasiitanoo. ^{II} Pufalisaay pa niŋ pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha nkayeno káakumutool kapisok: “Ayíin aŋe nawanawan pumuuyena pa naali neyii.”

^{III} Fiye, Yéesu naasokii hícantiitu eehe: ^{IV} “Niŋ akee ti aluu ataakaa sísaacii keme, yoonool néecim, fo atakat áwii epaakiil niŋ kaat niŋ sipaakiil sa (99) ti káahoonanuma, apikaay hiŋes yoonool ya éecime ya fo álaŋanii yo? ^V Niŋ álaŋaniyoo yo, niŋ pásuuma áfaakantoonii yo ^{VI} naayet t'enuuf. Púful toko naayonkal pákawiyoo niŋ pikinooloo nantoonool naasokii: 'Níkey, ninanf ti pásuuma pa putoom, kamma inci íllaŋanii sáacii ya etoom yoonool ya éecime ya.' ^{VII} Inci pusok aluu: Fo lompo incuke, pásuuma efipiyeno ti keeyem ka alacana niŋ amuyena oonool áwunkiyaa umuuyen wa uteyoo, pihaj áwii epaakiil niŋ kaat niŋ pakapaakiil paka keecoonoole ka kasoolahut kayesan eloŋ ya eteyii.”

Hícantiitu hiti koofali éecime

^{VIII} Yéesu naapenan hisoku: “Moonool muu, niŋ aal ataakaa sikoofali ŋaasuwan, yoonool néecim, fo atacaŋan lampi, naaneŋ ekumpaan ya naaŋes yo niŋ kunuu fo alaŋan yo? ^{IX} Niŋ alaŋanaa yo áfaayonkalii pákawiyoo niŋ pikinooloo nantoonool naasokii: 'Ninanf ti pásuuma pa putoom, kamma inci íllaŋanii koofali ya etoom éecime ya.' ^X Inci pusok aluu: Fo lompo incuke, niŋ amuyena oonool áwunkiyaa umuuyen wa uteyoo, pásuuma efipiyeno ti pumaleekoo pa piti Pútuun pa.”

Hícantiitu ha hiti añii ya éecime ya

^{XI} Yéesu nene asok: “Taakaataak áyiin eetaake epuuk pákasupak. ^{XII} Kahiineen ka nkusok faafoo: 'Paapaa, ufanam putumam ti hisaanumate ha eeha inci iññaŋe ha hitaaku nampi ketaa.' Fiye, paapaa ya náapaacinoool hitaaku ha hiteyoo epuukoo. ^{XIII} Fiyiit kahiineen ka naanooman putum pa piteyoo púloŋ naakaay ti mah méelaŋe. Náapucalool po mañ ma miteyoo ti eloŋ eenaput. ^{XIV} Apipa káapucalool aŋa naataake ya púloŋ, épankul enfakat néenakoonii ti mah ma púloŋ, náayaañ palek. ^{XV} Naakaay hiŋes páhin, akee áyiin ati oom mah naacoopoo, naapoño káakuuman pícalukun ti etaam ya eteyoo. ^{XVI} Náalafi kaasiitan faŋoo niŋ paliyal empa pícalukun pa mpiyeniye pa hili pale an awunutoo waah.

^{XVII} “Fiye, ápuñoohonii ti kunuuwoo, naasokoolo: 'Píhina kayema puume pakati paapaa atoom payenka nkali fo nkatowan, inci íyyemi le ti eket niŋ peep. ^{XVIII} Ooto, inci fañoŋo pati paapaa atoom nkaasokoo: "Paapaa, inci muuyenaamuuyen ti Ateeteyo ati alacana niŋ ti awe. ^{XIX} Fiye, inci túuniit piyonkalee añiini, cokam samat nii akee ti píhina pa pakatii.'”

^{XX} “Púful toko, añii ya naalito, nañoŋo pati faafoo. Mpálempaliyoo, faafoo naaŋantanoo nketoo teyoo ti hikaw meemak. Naatey apipaakoolanoo naaŋoonoo,

naasumpooloo. ^{XXI} Añii ya naasokoo: 'Paapaa, inci muuyenaamuuyen ti Ateeteyo ati alacana niŋ ti awe. Fiye, inci túuniit piyonkalee añiini.' ^{XXII} Pale faafoo naasok pimiikan pa pakateyoo: 'Nihiliikan! Nícoopii hísool ha heehaŋe ha pawalle ínнисooloo ho, inniŋaamoo ekop ti hisiiik, inniwasoo pisamata. ^{XXIII} Innícoopii cíciin ca ceehaŋe ca pafom nípumuk upuliyaa nuuhaañiyaa. ^{XXIV} Kamma añiinam aŋe naakete, náañohoonii ti elonŋ; náacim, naalananee.' Nkáyaañ pahaaño.

^{XXV} “Ta eehe nihitaakiye ta añiinoo áhampaatiin a náalonŋii ti kaakit. Ti éñoohoniyoo ápulohanii ekumpaam ya náasi páyifal niŋ pakiiyal. ^{XXVI} Naayonkal akee ti pimiikan pa, naacakanoo: 'Weyme utaakiye le?' ^{XXVII} Amiikan a naañahanoo: 'Atuwi áñoohonii, paapaa atii naamuk cíciin ca ceehaŋe ca pafom kamma náañohoonii kásuumaayoo.'

^{XXVIII} “Fiye, añii ya áhampaatiin a hiiñoos nihili, naapook pinako ti ekumpaam ya. Paapaa ateyoo náafulii, naamaaneenakoo apinako ti ekumpaam ya. ^{XXIX} Pale naasok paapaa ateyoo: 'Síitan! Sitiil ense púloonŋ inci yemuu ti páhin péelaacinut hilimi. Pale háati cibil aataapala wunam pahaaño niŋ pákawiyam. ^{XXX} Pale añiini aŋe, ápuñoohonii, akina aŋa éepucaloole ya hitaaku ha hitii ti púmaacul keenaput, am mukoo cíciin ca ceehaŋe ca pafom!’

^{XXXI} “Paapaa ateyoo naasokoo: 'Añiinam, hinak óo hinak awe oopa le niŋ inci, waah óo waah utoom, utii. ^{XXXII} Pale atuwi aŋe aketaaket, náañohoonii ti elonŋ; náacim, naalananee. Ekina ewune uñaŋaa pahaaño niŋ hitaaku pásuuma.’”

XVI

Hícantiitu ha hiti áhina ya eesuusa ya

^I Fiye, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Ayíin usaanum ataake áhina eeyeniye ati hikaw ha hiti páhin pa piteyoo. Pakan nkákey kapisok usaanum a nii áhina ya ateyoo, pahaaño niŋ hisaanumate ha hiteyoo naayaake. ^{II} Naayonkaloo naasokoo: 'Eeheyime inci ínsi nkákup kitii? Finam waah wa wéenakoonii wa niŋ wéefule wa, kaatuko áatineeyini piyeno ati hikaw ha hiti páhin pa putoom.’

^{III} “Ahína ya naasokoolo: 'Páawoo áhampaatiin a atoom áfaafulanam ti páhin pa putoom, puume inci iññaŋe íhinu? Taakut sempe siti piya, suuwaasuu lompo kaaluuma-tool. ^{IV} Méyimeyi fa inci nkaakaay íhinu, ancuk niŋ inci púulaa páhin pa putoom pakan paka nkawananam lateyii.’

^V “Naayonkal oonool oonool ti keetaake ka nikopu ti áhampaatiin a ateyoo. Naacakan áyaañ a: 'Puume ayyekane áhampaatiin a atoom?' ^{VI} Naañahanoo: 'Kilampasaan keme kiti lúuliin.' Ahína ya naasokoo: 'Sa kaahit ka kéeyisane ho ka, yeno mpacas nkiic áwii ésupak niŋ ŋaasuwan (50).’

^{VII} “Apipa, naacakan akee: 'Puume ayyekane áhampaatiin a atoom?' Naañahanoo: 'Sipootak keme siti uli.' Naasokoo: 'Sa kaahit ka kéeyisane ho ka, yeno nkiic áwii epaakiil (80).’ Fiye, náahin fo ti an óo an eeyekane áhampaatiin a ateyoo nikopu.

^{VIII} “Púful toko, áhampaatiin a náamul áhina ya eecooolut a kamma náahine ho niŋ pasuuse. Kaatuko payenka nkanapan ka énimaaan ya eti púlunta empe kahaja pasuuse pakati ecaŋ ya eti Pútuun pa ti waah ewwa nkáhin wa ti pututayii.” ^{IX} Yéesu nene asokii: “Inci pusok aluu: Hisaanumate ha hitaaluu hiti púlunta empe, nicoop ho kati nitaak pákawi, ancuk niŋ hipayaa, innisayanee ti úyenuma wa uti eket maamaa.

^X “An eehintiyee niŋ waah wenkilis afaahintiyee lompo niŋ waah wenfakat, an eecooolut niŋ waah wenkilis, ataconool niŋ waah wenfakat. ^{XI} Niŋ nicooolut niŋ hisaanumate ha hiti púlunta empe, ayme afaañoman aluu hisaanumate ha hiti pánipani ya? ^{XII} Niŋ nicooolut niŋ hisaanumate hiti an, ayme afaawufan aluu hisaanumate ha hitaaluu? ^{XIII} Amiikan oonool ayinaat páhin ti níhampaatiin pákasupak. Afaanat oonool a náalafi akee ya, niŋ ekina tom áfaalafi oonool a naapook akee ya. Niyinaat kaalehanool káyinan Pútuun niŋ páfafi mañ.”

^{XIV} Ta Pufalisaay pa nkásiye ta enke púloŋ nkalenken Yéesu kamma nkálafiye mañ. ^{XV} Yéesu naasokii: “Aluu ínnyisanyisan pucoonool pa pitaaluu ti ñíkin pakan paka, pale Pútuun pa pímeyimeyi heeyem ha ti saan aluu. Kaatuko eeha pakan paka nkacoke ha nii hihaŋa hitaaku nafaa, Pútuun pa pinataanat ho.”

Hilim ha heesiŋanee ha niŋ cawii ca citi Pútuun pa

^{XVI} Yéesu nene asok: “Kilim ka kiti Móyiis niŋ kiti piyaamakoola pa kisiŋanee-siŋan fo ti caanak ca citi Saŋ-Patis. Písik ti oom caanak ekoŋan ya éesuume ya eti cawii ca citi Pútuun pa neeyeniye ti káatuunan. Fiye, an óo an oopa ti íhinu kata kati anako. ^{XVII} Alacana niŋ t’etaam efikahaŋ pacas épucaloolo cilim ca ceehaŋe ca káafomaati ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Móyiis.

^{XVIII} “Áyiin óo áyiin éefulane aaloo naasa akee aal, ti kaamuuyen naayem, aŋa lompo eesaye aal aŋa áyiinoo náafulane ti pinimo, ti kaamuuyen naayem.”

Hícantiitu ha hiti usaanum a niŋ Lasaar

^{XIX} Fiye, Yéesu naasok Pufalisaay pa hícantitu eehe: “Taakaataak usaanum áyiin, nawaso wañ weewalla núuciiti hinoom. Hinak óo hinak la teyoo pahaño, naayeno ti eloŋ eenape. ^{XX} Intaak lompo áyiin eeleke, caacawoo Lasaar, aŋa nahinto hátikin putum ekumpaana ya eteyoo, eniinoo púloŋ kaameeŋ musontuwaay. ^{XXI} Náalafi kahesal aŋa nánowalii ya ti púus pa piti usaanum a apili, piyen pa conko mpíkey mpiyeno kaaneewan musontuwaay ma miteyoo.

^{XXII} “Eeleke ya naaket, pumaleekoo pa mpicoopoo mpiyenanoo pukol Abraham. Usaanum a lompo, naaket naahokee. ^{XXIII} Pati keekete ka naayeno ti kúnuul kenfakat, ápihaafin naaŋantan pállaŋe Abraham, Lasaar naayeno pukoloo. ^{XXIV} Naaceek apusok: 'Paapaa Abraham, inci ti ñíseeña ñenfakat iyyem le ti uleew ewwe. Keti ti inci ti hikaw, mpoñ Lasaar ápikaapuucii pikelan hisiiikoo ti man, apumonanam híleeluufam.' ^{XXV} Pale Abraham naañahanoo: 'Añiinam, náuuno nii aayenaayeno ti eloŋ éesuume, tempo Lasaar naayeno ti kúnuul. Fiye, Lasaar oopa le, ti kaapuuñanoolee, awe oopa ti ñíseeña. ^{XXVI} Apan niŋ fúláa toko, kaayeen kenfakat unka ti pututa unaa, eeha efihiwun ha kéelafiye éfulii petoonii kápifiitanii lupuu ti aluu étikayini, fo lompo incuke ti kéelafiye éfulii lupuu ti aluu nkáfiitanii petoonii.'

^{XXVII} “Usaanum a naasokoo: 'Paapaa Abraham, ooto inci luumuu, poñ Lasaar pati ekumpaana ya eti paapaa atoom, ^{XXVIII} kaatuko inci taakaataak po pakatu isak. Akaay, apicaakamanii heeyem ha pe, poko lompo timpi kákey peti kúnuul enke.' ^{XXIX} Abraham naañahanoo: 'Pakatuwi kataakaataak pakiical pa piti Móyiis niŋ piti piyaamakoola pa, kásiitan po.' ^{XXX} Usaanum a naasokoo: 'Paapaa Abraham, eehuu hifomut, pale niŋ an áfuliyoo ti keekete ka naakaay teyii, éfikawunko umuuyen wa uteyii.' ^{XXXI} Abraham naasokoo: 'Niŋ kásiitanut Móyiis niŋ piyaamakoola pa, háati an náañoohonii pati keekete ka, étikayinanoo.'”

XVII

Kaamuuyen niŋ kaaponket

^I Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Fan óo fan incuke, efitaak waah weekaakaay kanakan an ti kaamuuyen, pale kúnuul efikiyeno ti aŋa éfuunapii ya teyoo. ^{II} Fisaka apicenkee ti ekun énanikiin enfakat naawantee ti musuu le niŋ afaanakan akee ti kenkilis ka payenke ti kaamuuyen. ^{III} Nisiŋo púsooni!

“Niŋ atii ya amuuyenaa, watanoo, niŋ awatanooliyaa mponketoo. ^{IV} Niŋ amuuyenaa ti awe ñiyema isak niŋ ñésupak ti hinoom ha hoonool ha, náañoohonii ti awe ñiyema isak niŋ ñésupak kaalum kaaponket, aañañoo kaaponket.”

^V Pupoñapoñ pa nkasok Ateeteyo: “Penan unii káyinan.” ^{VI} Ateeteyo naañahanii: “Niŋ nitaakaa káyinan keefomut nii ekoon sootoo, níyiniyini hisoku enuun eyyuu: 'Lúpinoolo nkaasiŋanoolo ti musuu,' éfeehin eeha innisoke ha.

VII “Usokaa akee ti aluu ataake amiikan ayaya niŋ fotom afaasa púlukuleen pa piteyoo. Mpayetaliyoo ti kaakit, fo aafasokoo: 'Hiliikan káy yeno aapili?' VIII Haani, aafasokoo: 'Káy yikam waah ewwa inci fali káciim, naapayaa hiik, immemanoolo uwwufanam pili illaan, niŋ inci payaa, awe conko, illi illaan.' IX Fo aafasok amiikan a apalaka kamma náahine eeha ansokoo ha áhin? X Fo lompo incuke ti aluu, niŋ níhinaa waah ewwa nkasoke wa aluu níhin, nisok: 'Unii pimiikan kenseŋ, páhin pa putoonii lamma núuhine.'”

Káakuñan pakan ŋaasuwan pakati kanuk

XI Yéesu ti pikaayu Jerusalem, naanap ti pututa mah ma miti Samali niŋ Kalilee. XII Akina ti pinako ti cikee cisaatee, pakan ŋaasuwan keekuulut kamma kanuk nkákey kapipaakoolanoo. Nkasiirjo kápilaarŋoo XIII nkaceekoo niŋ uwiiluyii: “Yéesu, Ahámpaatiin, keti hikaw ti uniil!” XIV Yéesu apicukii, naasokii: “Nikaay cániyisanoolo pati puwaaseena pa pakati Pútuun pa.” Poko ti pítin pa nkakuulane.

XV Akee ti poko, ápipanum nii ákuuñaneekuuñan, náañohonii ti wootoo, naayeno hímulu Pútuun pa niŋ kaawiiluyoo. XVI Naanow ti woot Yéesu, puhooŋuyoo t'etaam, naasokoo apalaka. Anturŋ ati Samali. XVII Yéesu naacakan: “Fo ŋaasuwan ya púloorŋ tom ekuulane? Isak ya niŋ pakapaakiil paka peyme nkayem? XVIII Háati akee ti poko ayinaat éñohonii ápumul Pútuun pa fo niŋ neetaat ati Samali ya aŋe, eeneetaat a ati Israyel?” XIX Naasokoo: “Lito, kaay, káyinan ka kitii kúkuuñanuu.”

Ekéy ya eti cáwii ca citi Pútuun pa

XX Hikee hinoom, pakakee Pufalisaay nkacakan Yéesu: “Teyme cáwii ca citi Pútuun pa éfícikey?” Yéesu naañahanii: “Cáwii ca citi Pútuun pa éfícikey samat nii waah ewwa nuucukee. XXI An atasok: 'Nisincan! Ehe co!' niŋ fotom 'Ahaa co!' kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa unca ti aluu.”

XXII Púful toko Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Caanak unca ti ékey, éfinilafi fanfaŋ hicuku hinoom hoonool ti kunoom ka kiti inci, Añii An, pale etinicuk ho. XXIII Pakan efikasok aluu: 'Nisincan! Eheeyoo le!' niŋ ekina tom: 'Ahaayoo pa!' Pale timpi nikaay, timpi ninapanii. XXIV Samat nii pamaliñoolal etiiil fa mpicaarŋan fa patiila púloorŋ písik ti púcook fo ti pikelan, fo lompo pakan paka nkakaakaay hicuku inci, Añii An, ti hinoom ha eeha fáñohonii ha. XXV Pale fo inci yáañ yeno ti kúnuul kenfakat, mpookee ti ekaay eyye.

XXVI “Samat nii fa intaakiye fa ti caanak ca citi Nowe,✠ fo lompo nkaakaay pitaako ti kunoom ka kiti inci, Añii An. XXVII Pakan paka nkayeno hili, pálaani, esa niŋ pinimo fo ti hinoom eeha Nowe náayuukiye ha ti piteen pa penfakat pa. Fiye, etiiil ya néenupii man menfakat fo mumukalii púloorŋ cew. XXVIII Fo lompo incuke ti kunoom ka kiti Lot:✠ Pakan paka nkayeno hili niŋ pálaani, hinoom niŋ kaanooman, pusuk niŋ kulut. XXIX Pale hinoom eeha Lot náafule ha Sotom, seemak niŋ kíceek ínsifulii patiila, insimukalii púloorŋ cew.

XXX “Fo lompo facuk ti hinoom eeha inci, Añii An, nkaakaay ha éyisanoolo. XXXI Ti oom hinoom aŋa eeyem patiila ti kankalarŋ ekumpan ya eteyoo naataak waahoo páhantuwa, añarŋut éwanoonii apicoop wo. Fo lompo incuke aŋa eekaaye piya, añarŋut éñohonii pati ekumpan ya eteyoo. XXXII Nínawuno heetaakiye ha Lot aaloo!✠ XXXIII Aŋa éelafiye kafakan elorŋ ya eteyoo, áfaapuul teyyo, aŋa éepuule ti elorŋ ya eteyoo afaafakan yo. XXXIV Inci pusok aluu: Oom hánant pakan pákasupak efikahinto nantoonool, oonool áfaaseepinee akee ya naakatee toko. XXXV Pakaal pákasupak efikayeno pútuun ti ésiken yoonool, oonool áfaaseepinee, akee ya naakatee toko.” [XXXVI]

XXXVII Pinapana pa pakateyoo nkacakanoo: “Ahámpaatiin, peyme eehuu nihikaakaay pitaako?” Naañahanii: “La ehunuŋ neeyem, toko píketul pa mpuconcool.”

✠ XVII:XXVI 17:26 Púcook 6–9 ✠ XVII:XXVIII 17:28 Púcook 18:16–19:29 ✠ XVII:XXXII 17:32 Púcook 19:26

XVIII

Hícantiitu piñiino ti kaluum

^I Fiye, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo hícantiiitu eehe ápiyisanii nii kañañaa kaluum tan óo tan timpi káwusen. ^{II} Naasokii: “Taakaataak ti ekee saatee áyiin áhina kíiti eefeyut Pútuun apaaliit an. ^{III} Ti saatee eyyuu lompo, intaako eyaanaa aña áyiinoo eekete, apinakaay pateyoo kati afiitoo kilim ti pututayoo niñ akamooloo.

^{IV} “Fo ta infiyee innapook, pale ti pikelan naasokoolo: 'Háati inci feyut Pútuun niñ ekina tom paaliit an ^V pale, páawoo aal aña oopa ti ihampuyam meemak, inci fasiñiyoo. Niñ inci hínut fo átayekuno ékey hinak óo hinak kayokanam.”

^{VI} Fiye, Ateeteyo nene asok: “Nísiitan áhina kíiti ya eenaput a anjuu eeha naasoke ha. ^{VII} Fo Pútuun pa efipukuut ti pisiño pakan paka payenka mpimamale ka, keeyem ka ti kaayonkal etempo hánant hanakan kati piyankananii? ^{VIII} Inci pusok ho aluu, efipisiñiyii mpacas. Pale inci, Añii An, niñ inci ñóhooniyoo fo éfitookii t'etaam keetaake káyanan?”

Hícantiitu ha hiti Afalisaay niñ asayoola kúncoo

^{IX} Fiye, intaako toko keecokooliye nii keecoonoole, nkátinan ti pakakee paka. Tempo, Yéesu naasokii hícantiiitu eehe: ^X “Taakaataak pakan pákasupak keekaaye ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa kaluum: akee ya Afalisaay, akee ya asayoola kúncoo. ^{XI} Afalisaay a naasiño citeeteyoo naalum: 'Inci sokuu apalaka Pútuun kamma inci incukut nii pakakee paka, keeyem ka pílipa, keecoonoolut, pihaañiya niñ pakaal niñ fotom samat nii asayoola kúncoo ya aña. ^{XII} Insunjuñ kunoom kúsupak ti lóokuj ya, uwwufani himpaac ha heewase ha ñaasuwan ti waah óo waah púlooj ewwa inci intaake tewwo cooy.’

^{XIII} “Pale asayoola kúncoo ya naasiño pílaañ, álafiiit fala káahaafin, pale náasitan, naasok: 'Pútuun, taak paket hikaw t'inci, amuuyna ya.”

^{XIV} Yéesu naasokii: “Inci pusok aluu, áyiin a anjuu, ta naayeniye ta piyetu, akina Pútuun pa mpucoke nii eecoonoole pale Afalisaay a tom. Kaatuko an óo an éemakiyanooliye áfaawiiniyane, an óo an éewiiniyanooliye áfaamakiyane.”

Yéesu niñ epuuk ya

^{XV} Fiye, pakan nkácoopii epuuk ti Yéesu kati álikii. Pinapana pa pakateyoo kapucuk eehuu nkafet teyii. ^{XVI} Pale Yéesu naayonkal epuuk ya naasok: “Nikat epuuk ya kápikey ti inci, timpi nikitii. Kaatuko cáwii ca citi Pútuun pa ti payenka keecuke ka nii payenkuu inciyem. ^{XVII} Inci pusok aluu pánipani ya, an óo an eesayanut cáwii ca citi Pútuun pa samat nii añii, atanako tenco.”

Ayiin usaanum niñ eloj ya eepayantoo ya

^{XVIII} Ati hikaw ati Pusuwif naacakan Yéesu: “Ahámpaatiin eenape yuu, puume inci iññañe íhinu pitaak eloj ya eepayantoo ya?”

^{XIX} Yéesu naañahanoo: “Weyme uwune ayyonkalam eenape? Taakut an eenape fo Pútuun pa lamma. ^{XX} Fo áamiit hilim ha heesiñjane ha? 'Timpi haaño niñ aal ati an, timpi coonool aapumuk an, timpi líp, timpi caam aapinook an, túul paapaa atii niñ íñña atii.’”

^{XXI} Naañahan Yéesu: “Eehuu púlooj inci immanke kápiliñ maañiiyaayam.” ^{XXII} Ta Yéesu náasiye ta eehe, naasokoo: “Waah woonool uwwa toko ewwa ánhinut: Nooman hitaaku ha hitii púlooj uwwufan mañ ma keeleke ka, aafataak hisaanumate alacana, náafulaa toko ínkey innapanam.”

^{XXIII} Pale áyiin a ta náasiye ta eehe ínciitoyoo meemak, kamma naataake fo muus. ^{XXIV} Yéesu apisincanoo, naasok: “Cíiticiiti kusaanum ka kapinako ti cáwii ca citi Pútuun pa! ^{XXV} Fo ñonkomoo éfeeyini pinako ti káfuun saakilañ? Haani! Pale pinako pa piti usaanum ti cáwii ca citi Pútuun pa efipihañ páciite.” ^{XXVI} Keeyeniyo ka kásiitan,

nkacakan: “Fiye, ayme áfaayiniyee kafakan?” ^{XXVII} Yéesu naañahani: “Wah wa weeheeke wa an, uheekut Pútuun pa.”

^{XXVIII} Piyeer naasok Yéesu: “Sincan, unii ukatanaakatan wah wa utoonii púlooj nuunapani.” ^{XXIX} Yéesu naañahani: “Inci pusok aluu pánipani ya, an óo an eekatane enuuf, aal, pakatu niñ ñúnu, pupuka, epuuk kamma cáwii ca citi Pútuun pa, ^{XXX} afaahaj hitaaku meemak ti caanak ca citi fíyooy, niñ ti púlunta pa peeyem pa ti ékey, eloj eepayantoo.”

Káakup Yéesu káhaaciyenu kiti eket ya niñ pilito pa piteyoo

^{XXXI} Púful toko, Yéesu naacoop pupoñapoñ pa pakateyoo ñaasuwan niñ pákasupak paka ti kaapii, naasokii: “Nísiitan, unaa unka ti pisilo Jerusalem, wah wa púlooj ewwa piyaamakoola pa nkakiice wa kiti inci, Añii An, efuutaako. ^{XXXII} Efikawufanam keeneetaat ka Pusuwif. Efikapalahoolam nkalenkenam, nkakallanam, nkafaacal t’inci. ^{XXXIII} Efikasapam niñ kisawut, nkamukam. Ti hinoom ha híhaaciyenu ha éfilitoonii ti eket ya.”

^{XXXIV} Pupoñapoñ pa kásiit eeha naayemii ti hisoku. Putum hilim ha nihiyolee teyii, kámiit eeha Yéesu náalafiyii hisoku.

Káakuñan káafuumafuum pukol Yeliko

^{XXXV} Yéesu ta naalohane ta Yeliko, káafuumafuum nkiyeno ti kanaac pítin pa, kipiyeo kaalumatool. ^{XXXVI} Kípisi kayoj ka ti himuusu, nkicakanii heetaakiye. ^{XXXVII} Nkasokoo: “Yéesu ati Naasalet ayem ti himuusu.” ^{XXXVIII} Ta káafuumafuum ka nkísiye ta eehe nkíceekii niñ kaawiilu etenko: “Yéesu añii ya ati Dawid, taak paket hikaw ti inci!” ^{XXXIX} Keeyeniye ka hátikin nkafet teyoo nkasokoo afatan, pale naahaj toko náaceekii: “Añii ya ati Dawid taak paket hikaw ti inci!”

^{XL} Yéesu naasiño naasokii: “Nícoopiyamoo.” Ta náalohaniyoo ta, Yéesu naacakanoo: ^{XLI} “Weyme állafiye inci pihini?” Naasokoo: “Ateeteyo, hínam pinee cuk.” ^{XLII} Yéesu naasokoo: “Ñoho ti hicuku, káyinan ka kitii kúkuuñanuu.” ^{XLIII} Tokotoko ñíkinoo íññipankino, naanapan Yéesu, naayeno hímulu Pútuun pa. Kayoj ka púlooj kipicuk eehuu lompo, nkiyeno hímulu Pútuun pa.

XIX

Yéesu niñ Sakaay

^I Púful toko, Yéesu naanako ti saatee ya eti Yeliko. Apiyeno himuusu saatee ya, ^{II} intaako toko áyiin aja nkasok Sakaay, akee ti ñíhampaatiin pisayoola kúncoo ya, naayeno usaanum. ^{III} Náalafi hicuku ayme ayem Yéesu, pale patameyoo mpiwun ayinaat kamma kayoj ka. ^{IV} Fiye, naatey hátikin pa Yéesu naañaje pa himuusu, naasilo ti enuun kati acukoo.

^V Yéesu ápucolii toko náahaafin naasokoo: “Sakaay, wánoonii mpacas, kaatuko fíyooy, fo inci wanan pati awe.” ^{VI} Sakaay náawanonii mpacas, naawanan Yéesu niñ pásuuma.

^{VII} Pakan paka púlooj kapucuk eehuu nkáyaañ káakumutool kapisok: “Pati amuyena naakaaye apiwanan.” ^{VIII} Pale Sakaay naasiño, naasok Ateeteyo: “Sincan, Ahámpaatiin! Inci fawufan kancañ hisaanumate ha hitoom keeleke ka, an óo an aja ammeya nii inci lípoolip, fañahanoo fo ñapaakiil aja inci incoope ya teyoo.”

^{IX} Yéesu naasokoo: “Fíyooy kafakan ka kúcoliyoo ti ekumpan eyye, kamma arje lompo naayem ati miin ma miti Abraham. ^X Kaatuko inci, Añii An, kéyyookey hiñes niñ kafakan keelinciye ka.”

Hícantiitu hiti sisanoo ñaasuwan

^{XI} Yéesu fa naalohane fa Jerusalem, pakan paka incukii nii etikamp Pútuun pa efipisi-ijan cáwii etempo. Ekina ewune, poko ti káasiitanoo ka, Yéesu naapenanií hícantitiu eehe. ^{XII} Naasokii: “Taakaataak áyiin eemaka eeyeniye pikaayu ti mah méelaaje, pa naakaakaayee hicoku amansa ya ati mah ma miteyoo, niñ apayaa náañhoonii.

XIII Akáayum, náayonkalii ɲaasuwan ti pimiikan pa pakateyoo naawufan an óo an sanoo yoonool naasokii: 'Niyesanool nempo fo ta inci fáñoohonii.' **XIV** Pale, pakan paka pakati saatee ya kanatoonat, nkañoñ pusonoo pakan kapica kasok nii: 'Unii úlafiit áyiin a anje apiyeno amansa ya atoonii.'

XV "Pale toko fiyaaw, náayenoonii amansa ya, nááñoohonii ti mah ma miteyoo. Naayonkal pimiikan pa payenka naawufane ka pisanoo kati ámeysi puume nkataakale. **XVI** Ayáañ a náakey naasokoo: 'Ahámpaatiin, sanoo ya etii epukaa sikee sisanoo ɲaasuwan.' **XVII** Amansa ya naasokoo: 'Napaanap, amiikan eenape! Páawoo acoonoolaa-coonool niɲ waah wa wenkilis ewwe, inci fáhini ati hikaw ati sisaatee ɲaasuwan.' **XVIII** Asúpiyenu ya náakey, naasokoo: 'Ahámpaatiin, sanoo ya etii epukaa sikee sisanoo isak.' **XIX** Amansa ya naasokoo: 'Awe lompo inci fáhini ati hikaw ati sisaatee isak.'

XX "Akee amiikan náakey, naasokoo: 'Ahámpaatiin, ehe sanoo ya eyya awwufanaam ya, inci túkaatuk yo ti cifaal immank yo. **XXI** Inci feyuufe, kamma ayyem áyiin eefete. Ansasa waah ewwa ayyenanut, immaañ waah ewwa ansukut.' **XXII** Amansa ya naañahanoo: 'Ti pákupali inci nkaakaay íhinuyi kíiti, awe amiikan a eenaput a! Áameyimeyi nii inci áyiin eefete, insasa waah ewwa inci iyyenanut, immaañ waah ewwa inci insukut. **XXIII** Weyme uwune aanakanut sanoo ya etoom ti émankuma mañ eeha efihiwun ha niɲ inci ñóhooniyoo íntookii yo neepukoole?'

XXIV "Fiye, naasok keeyeniye ka toko: 'Nisa sanoo ya eteyoo niwufan yo aña eetaake ya sisanoo ɲaasuwan.' **XXV** Nkasokoo: 'Ahámpaatiin, arjuu apayaapa hitaaku sisanoo ɲaasuwan!' **XXVI** Naañahanii: 'Inci pusok aluu: An óo an eetaake, afaapenanee, pale an óo an eetaakut, háati caahinkilis ya eyya naataake ya efeesayee teyoo. **XXVII** Pale pikamoolam keesoke ka kálafiit inci kati yeno amansa ya ateyii, nikaay nípicopiyyii le hátikinam innimukii.'"

Pinako pa piti Yéesu Jerusalem

XXVIII Yéesu ta naapaye ta hisoku eehuu, naanow kayoɲ ka hátikin, apiyeno pisilo Jerusalem. **XXIX** Ta nkalohane ta Petifake niɲ Petani, la nkasok la "cítintiɲ ca citi Olif", naapoñ pákasupak ti pinapana pa pakateyoo, **XXX** naasokii: "Nikaay ti cisaatee ca ceeyem ca hátikin aluu, niɲ ninakiyaa tenco efinitook nkacenske toko cífaliɲ enca an ataapala alapo tenco, níkopinii co, ínnicoopiyyam co. **XXXI** Niɲ an acakanaa aluu: 'Weyme uwune ínniyemi co ti kákopin?' Inniñahanoo: 'Ateeteyo asoolahé co.'"

XXXII Keeponéee ka nkakaay incakatook samat nii fa Yéesu naasokii fa. **XXXIII** Kapiyeno kákopin cífaliɲ ca, pakateete co nkacakanii: "Weyme uwune ínniyemi co ti kákopin?" **XXXIV** Nkañahanii: "Ateeteyo asoolahé co." **XXXV** Nkácoopii co Yéesu, nkalemp kúsool ka kiteyii kenfakat ka ti cífaliɲ ca, nkalapanoo tenco. **XXXVI** Akina ti pikaayu pa, pakan paka nkatanaloo kúsool ka kiteyii kenfakat ka ti pítin pa.

XXXVII Apilohan Jerusalem, ti pítin pa piti eliinjoon ya eti cítintiɲ ca citi Olif, kayoɲ ka púlooɲ kiti pinapana pa pakateyoo nkimeeɲ niɲ pásuuma, nkíyaañ kaanimpan Pútuun pa niɲ kilim keeceeke kamma nkacuke waah weecukantee. **XXXVIII** Nkasok: "Pútuun pa pínapiyan amansa ya éekeyii ya ti caacaw etempo!

Kásuumaay kiyeno alacana, núumulaa Pútuun pa piti patiila. ✠"

XXXIX Pakakee Pufalisaay pa keeyeniye ka ti kayoɲ ka nkasok Yéesu: "Ahámpaatiin, fet ti pinapana pa pakatii kapifatan!" **XL** Yéesu naañahanii: "Inci pusok aluu, niɲ kafatanaa, pínankiin pa éfipiceekii!"

XLI Yéesu apihaɲ naalohane Jerusalem, naacuk saatee ya, naakoɲ kiteeteyoo. **XLII** Naasok: "Niɲ awe lompo Jerusalem aameya ti hinoom eehe waah ewwa éfuucoopiyyi kásuumaay ka! Pale fiye eehuu hiyoleeyol ti ñíkini. **XLIII** Hileeɲi kamma ámmiit, kaatuko caanak unca ti ékey ta pikamooli éfikakiiti púlooɲ, nkákinkooli, nkakincooli ti upii wa púlooɲ. **XLIV** Efikatuncalooli niɲ epuuki; etikakat sínankiin súsupak seenañanooliye, kamma ankiiwut ta Pútuun pa mpíkeyii ta kafakani."

Yéesu la ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa

^{XLV} Ta Yéesu naacole ta Jerusalem, naanako ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, náayaañ hiyaanu punoomana pa. ^{XLVI} Naasokii: “Kiiceekiic ti hilim ha hiti Pútuun pa nii: 'Ekumpaan ya etoom ekumpaan éluumuma,'[✠] pale aluu inniyesan yo 'éyolowuma pílipa'[✠].”

^{XLVII} Naayeno kakalañan hinak óo hinak ti ekumpaan ya enfakat ya. Ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niñ pikalañana hilim ha heesiñanee ha niñ pakakee ñíhampaatiin ti pakan paka, nkílafiyoo himuku. ^{XLVIII} Pale, kámiit fa nkakaakaay íhinu, kamma pakan paka púlooj nkayemoo ti kásiitan meemak.

XX

Kacakan ka kiti kayine ka kiti Yéesu

^I Hikee hinoom, Yéesu naayeno kakalañan pakan paka ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa niñ káatuunanii ekoonjan ya éesuume ya. Ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niñ pikalañana hilim ha heesiñanee ha niñ pakakee ñíhampaatiin nkácolii. ^{II} Nkasokoo: “Sok unii ti enkeyme kayine ayyem ti íhinu enkuu, ayme awwufanuu kayine enkuu?”

^{III} Yéesu naañahanii: “Inci lompo taakaataak kacakan. Nisokam: ^{IV} Ayme ápoñii Sañ-Patis pátise, Pútuun pa fo pakan paka?”

^V Nkayeno piteñenool, nkasokoolo: “Niñ unaa usokaa Pútuun pa púpoñiyoo, afaasok unaa: 'Weyme uwune níyinanutoo?' ^{VI} Pale nuusokaa pakan paka kápoñiyoo, kayonjan ka púlooj efikimuk unaa niñ pukumpa, kamma nkíyine nii Sañ ayaamakoola.” ^{VII} Fiye, nkañahanoo: “Umíit ayme ápoñii Sañ íhinu pátise.”

^{VIII} Yéesu naañahanii: “Inci lompo etisok aluu ti enkeyme kayine inci iyyem ti íhinu enke fiye.”

Hícantiitu hiti píhina keekance

^{IX} Fiye, Yéesu naasok hícantiiitu eehe pakan paka: “Taakaataak akee áyiin eesuke kaakitoo, náaluwaas ko pakakee píhina, naakaay kaakaawool keefiyye. ^X Ta hisaatu ha níhituuniye ta, naapoñ akee ti pimiikan pa pakateyoo pati píhina pa kati kawufanoo putum pa piteyoo ti pasaatal pa. Pale píhina pa nkasap amiikan a nkayaanoo sipeesoo ñaanii. ^{XI} Ati kaakit ka nene apoñ akee amiikan, pale añjuu lompo píhina pa nkasapoo, nkateñaloo, nkayaanoo sipeesoo ñaanii. ^{XII} Nene apoñ amiikan áhaaciyenu, píhina pa nkasapoo, nkakuumoo, nkayaanoo. ^{XIII} Fiye, ati kaakit ka naasok: 'Puume inci nkaakaay íhinu? Inci fapoñ añiinam añja inci íllafiye ya manti kátuuloo.' ^{XIV} Pale ta píhina pa nkañantanoo ta nkateñenool nkasok: 'Aha añja akaakaay ya hitoonu kaakit ka, umukoo ancuk kaakit ka kiyeniyaa kutuunaa.' ^{XV} Nkáfulanoo ti kaakit ka, nkamukoo.”

Fiye, Yéesu naasok: “Puume ati kaakit ka naakaakaayii íhinu? ^{XVI} Afáakey naamuk píhina pa, naawufan kaakit ka pakakee.” Ta pakan paka nkásiye ta eehe nkasok: “Alímaati eehuu timpi hitaako!” ^{XVII} Yéesu naasincanii naasok: “Ti hilim ha hiti Pútuun pa, eeheyme pakiical empe mpusoke:

'Enánkiin ya eyya puluta pa nkawante ya

éyenoonii énanikiin ya eehañe ya hitaaku nafaa'[✠]?

^{XVIII} “An óo an éenowii ti énanikiin eyyuu áfaapucaloolo, an óo an añja néenowii teyoo afaatuncaloolo.”

^{XIX} Pikalañana hilim ha heesiñanee ha niñ ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa, nkámeyi nii poko kawune Yéesu naasok hícantiiitu eehe. Nkálafiyoo hicoku tokotoko pale nkafe kayonjan ka.

Kacakan kiti cooy kúncoo

XX Pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha niŋ ñhampaatiin ña nkatah kunuwii meemak ti Yéesu, nkaŋaŋ mikelecoola teyoo kéehine faŋii nii pakan keecoonoole. Nkálafi hikuucuyoo ti pákupaloo, kati kacokoo nkawufanoo ati hikaw ha hiti mah ma. **XXI** Nkacakanoo eehe: “Ahámpaatiin, unii úmeyimeyi nii ánkupkup nkaláŋan pucoonool ciit, niŋ fúlaa toko aasincanantoo ti sicaw, pale ti pánipani ya ankaláŋan pakan paka pítin pa piti Pútuun pa. **XXII** Sok unii: Cooneecoon fo kiteekit upucooy kúncoo ya Sesaal, amansa ya enfakat a ati Room?”

XXIII Pale Yéesu náameyi nii hikuucuyoo nkayaake, naasokii: **XXIV** “Níyisanam kaahit kiti mañ, puhoonju niŋ caacaw ayme kayem toko?” Nkañahanoo: “Sesaal.” **XXV** Yéesu naasokii: “Ooto, niwufan Sesaal waah wa uteyoo, inniwufan Pútuun pa waah etempo.” **XXVI** Fiye, hátikin pakan paka kayinaatoo hicoku ti pákupaloo, nkaŋaŋo ti pañahanaloo nkakemanool kem.

Kacakan ka kiti pilito pa ti eket ya

XXVII Pakakee Pusatusaay nkákey ti Yéesu (poko nkasok nii keekete ka étikalitoonii). Nkacakanoo: **XXVIII** “Ahámpaatiin, Móyiis akiicaakiic ti hilim ha heesiŋanee ha nii: 'Niŋ áyiin asayaa naaket peetaakut añii, atuwoo añaŋaa hitoonu aal a, naataak neyoo epuuk keekaakaay piyeno pakati púnuwoo eekete ya.' **XXIX** Fiye, intaako ti miin moonool pákayiin isak niŋ pákasupak, áhampaatiin a naasa aal, ataakut añii, naaket. **XXX** Asúpiyenu ya naatoon aal a, ataakut añii, naaket. **XXXI** Aháacyenu ya lompo naatoonoo. Fo lompo incuke, ti isak ya niŋ pákasupak paka nkatoonoo, nkaket peetaakut neyoo añii. **XXXII** Ti pikelan aal a lompo naaket. **XXXIII** Fiye, hinak ti pilito pa ti eket ya, aal a arjuu ati ayme, páawoo isak ya niŋ pákasupak paka púloonj kasayoo?”

XXXIV Yéesu naañahanii: “Ti púlunta pa piti fíyooy, pakan paka nkasasa nkanimo. **XXXV** Payenka Pútuun pa mpusoke ka nii poko kanape kati kalitane ti eket ya nkakin ti púlunta pa peeyem pa ti ékey etikasa, etikanimo. **XXXVI** Etínekayini eket, kaatuko kacukaacuk nii pumaleekoo pa, ekina ewune etikasa etikanimo. Poko epuuk Pútuun kamma nkalitane ti eket ya. **XXXVII** Móyiis náayisan picaaŋ cataŋ nii keekete ka éfikalitoonii. La sokee la ti hilim ha hiti Pútuun pa kiti cífita ca ceecoke ca apan cisowiit, naayonkal Ateeteyo 'Pútuun pa piti Abraham, Pútuun pa piti Isaak, Pútuun pa piti Jakob.'[☆] **XXXVIII** Pútuun pa pineetaat piti keekete ka pale piti keelonje ka, kaatuko ti Pútuun pa an óo an oopa kaloŋa.”

XXXIX Pakakee ti pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha nkasokoo: “Ahámpaatiin, áakupaa pitempo tak!” **XL** Kaatuko nene káhaañiitoo kacakan hikee hilim.

Eenucee ya ati Pútuun pa, añii ati ayme?

XLI Yéesu naasokii: “Weyme uwune pakan paka nkasok Eenucee ya ati Pútuun pa, añii ati Dawid? **XLII** Dawid himuumoo asokaasok ti pakiical pa piti kícimu ka:

'Ateeteyo Pútuun pa púkupaakup niŋ Ateeteyo atoom ti hisoku:

Kéy yeniyam epees yáali,

XLIII fo ta inci fatah ta pikamooli ti wooti ayyeno amansa ya ateyii.[☆]

XLIV “Dawid himuumoo nayonkaloo 'Ateeteyo', puume Eenucee ya áfaayini piyeno añii ati Dawid?”

Káwasum pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha

XLV Ta pakan paka púloonj nkayeniyoo ta káasiitan, Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: **XLVI** “Níwasum pikalaŋana hilim ha heesiŋanee ha. Poko, nkálafilafi kaamuusool niŋ kúsool kenfakat, nkálafi lompo kapinkakicane pinapnap ti kíliŋ ka. Poko nkayeno ti kúkon ka keenape ka ti púluumuma pa niŋ ti hili ha henfakat ha. **XLVII** Poko lompo nkacaakool piyaanŋat pa payenka pákayiinii keekete ka, kapicoop waah wa uteyii púloonj. Apan niŋ kayeniyaa kaluum nkafiyo kati kacokee nii pakan keenape. Pútuun pa efiŋisapii pihaŋ pakakee paka.”

XXI

Kawun kiti eyaanjat eeleke aña áyiinoo eekete

^I Ti oom káasiinjuma, Yéesu naayeno kaasincanool pakan paka ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, naacuk kusaanum ka ti hiwasu mañ ti éwasuma mañ ma, emma nkácoopii ma kati kawufan mo Pútuun pa. ^{II} Naacuk lombo eyaanjat eeleke, aña áyiinoo eekete, naawase toko uhít úsupak weetaakut nafaa. ^{III} Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Inci pusok aluu pánipani ya: Aal a arjuu eeleke ya aharja kawufan pakan paka púlooj. ^{IV} Kaatuko pakan paka, mañ ma emma nkasoolahut ma nkawase lupó, pale akina ti palekoo naawufan púlooj aña naataake ya kati alonj.”

Pýisan pa piti enow Jerusalem, niñ éñohoonii ya eti Añii An

^V Fiye, pakakee ti pinapana pa nkayeno hímulu ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, niñ pawalle pínankiin pa péewalliyanoole yo pa, niñ pawalle pa lombo piti waah wa weewufanee wa Pútuun pa. Yéesu naasokii: ^{VI} “Nicukaacuk eehe púlooj? Caanak unca ti ékey an atacuk énankein eenañiye ti ekee, efipitahalee púlooj.”

^{VII} Pinapana pa nkacakan Yéesu: “Ahámpaatiin, eehuu, teyme nihikaakaay pitaako? Weyme úfuuyisan unii kati úmeyí nii uuha ti ékey pitaako tokofiye?” ^{VIII} Yéesu naasokii: “Nisiinjo púsooni, an timpi acaakool aluu. Kaatuko hícump pakan éfikakey niñ caacawam kapisok: 'Inci yem Eenucee ya ati Pútuun pa!' niñ ekina tom 'Caanak ca cícoliyoo!' Timpi ninapanii. ^{IX} Pikelan pa pineetaat féefiye. Le niñ éfipikey, fo yáañ taako kikam niñ ñítaakool. Niñ nísiyaa ko timpi nife. Pikelan empúu, pulonjaa mpílaañe.”

^X Púful toko, nene asokii: “Mah éfimitaakoolan mah, cáwii íncitaakoolan cáwii. ^{XI} Etaam ya éfineyiyan meemak, intaako púpankul niñ úkuuñu wenfakat uti eket ti pisaatee peemeañe. Pýisan peefeyanana lombo mpucukee patiila.

^{XII} “Pale eehuu púlooj hítaakumo, efikacok aluu, nkakallan aluu. Efikacoo aluu ti púluumuma pa kati káhin aluu kíiti, nkakul aluu. Nkawufan aluu pumansa pa niñ pakati kikaw ka kamma inci. ^{XIII} Toko efinitaak efaah eti kakamanii inci yem ayme. ^{XIV} Timpi niwasoolo kúnuul ti eeha innikaakaay hisoku kati nifak, ^{XV} kaatuko inci fawufan aluu kilim ka niñ ecohato ya. Háati oonool ti keepooke ka aluu átayini pisiinjo hátikin aluu niñ ekina tom naanook aluu. ^{XVI} Pupuka aluu, pakatu aluu, ñúnu aluu, pakan aluu niñ pákawi aluu kakaakaay kawufan aluu pakati kikaw ka, pakakee ti aluu efikamukee. ^{XVII} Pakan paka púlooj efikanat aluu kamma inci, ^{XVIII} pale háati kaahan koonool etikiñakee ti kikaw aluu. ^{XIX} Niñ nísikaa piliit tiw efinitaak elonj ya etaaluu.”

^{XX} Yéesu nene asokii: “Niñ nicukaa Jerusalem néekinkoolee niñ pusoocaali, ínnimeyi nii enow eteyyo écoliyoo. ^{XXI} Fiye, keeyem ka ti mah ma miti Yutaay katey pati pítintinj pa, keeyem ka Jerusalem káful, keeyem ka tikitaañ saatee ya timpi kánakoonii. ^{XXII} Kaatuko ti kunoom enkuu Pútuun pa mpikaakaay hisapu pakan etempo. Hikina hikiicee ti hilim ha hiti Pútuun pa, fo hitaako. ^{XXIII} Efiseñ meemak ti kunoom enkuu ti pakaal paka keeyem ka niñ munow niñ keeyem ka ti káacuuwan! Kaatuko efitaako ñiyoka ñenfakat ti mah emme, Pútuun pa mpíñiken teyii. ^{XXIV} Pakakee paka efikamukee niñ káakuntu, pakakee paka nkacokee nkacoopee ti hícump mah méelaañe. Keeneetaat ka ti káyanan ka kutuunaa efikakakalool Jerusalem fo ta kunoom enka nkawufanii ka efikipa.”

^{XXV} Yéesu nene asokii: “Pýisan efipiyeno ti caanak ca, ti hiim ha, niñ ti picaañan pa. Ti etaam ya, kaatii ka efikiliñool, kúsuuh ka lombo nkisap meemak, pakan paka púlooj efikafe meemak, étikameyi fa éfikahin. ^{XXVI} Pakan paka efikaket niñ ewatate ti káamiilool heekaakaay ha pitaako ti etaam ya, kaatuko sempe sa siti patiila éfisiyiyanoolo. ^{XXVII} Tempo, efikacuk inci, Añii An, ti éwanoonii niñ sempe niñ ti hamake henfakat ti pututa káatiñu. ^{XXVIII} Fiye, niñ eehe híyaañaa pitaako, nisiinjo ínnisaalino, kaatuko kafakan ka kitaaluu kúlohaniyoo-lohan.”

^{XXIX} Yéesu apipa, nene asokii hilim eehe: “Nisincan sootoo ya niñ pikee punuun pa, ^{XXX} emma mpíyayanii ma pihatal péeyeeni innicuk niñ ñíkin aluu, ínnimeyi nii etii ya

élohaniyoo-lohan. ^{XXXI} Fo lompo incuke niñ nicukaa enke fiye ti pitaako ínnimeyi nii cáwii ca citi Pútuun pa cílohaniyoo-lohan. ^{XXXII} Inci pusok aluu pánipani ya: Ekaay eyye etepa eket ekina peecukut enke fiye púlooj nkitaakiye. ^{XXXIII} Alacana niñ t'etaam éfikacim pale kilim ka kutoom étikicim.

^{XXXIV} “Nitah kunuu! Timpi níluuñoolo ti pahaño, ékuman niñ ekina tom káamiilool eloj ya, níwasum hinoom eehuu timpi himint aluu ^{XXXV} samat nii fa cala nemint soon. Kaatuko éfihinowii ti pakan paka púlooj keeyem ka ti púlunta pa. ^{XXXVI} Timpi niñjooyal, inniluum tan óo tan kati nitaak sempe siti hifaku ti waah wa weekaakaay wa écolii, niñ sempe siti pisiijo hátikin inci, Añii An.”

^{XXXVII} Nihanakan ha, Yéesu nayeno kakalañan pakan paka ti ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa, kániim ka nakaay hiñotu ti cítintij ca enca nkasok ca “Olif”. ^{XXXVIII} Nuulap pakan paka nkáfiis piyito nkakaay pati ekumpan ya enfakat ya káasi-itanoo.

XXII

Piteñenool pa piti himukuyee ha hiti Yéesu

^I Pahaño pa piti hímpuul ha heetaakut ha leweño, empa nkasok pa Himuusu ha, níhilohanii. ^{II} Níhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niñ pikalañana hilim ha heesiñanee ha nkayeno hiñes fa éfikahin kapumuk Yéesu, pale nkafe pakan paka.

^{III} Fiye, Seetaani neenako Yutas aña nkasok ya Iskaliyot, akee ti pupoñapoñ pa ñaasuwan niñ pákasupak paka. ^{IV} Yutas naakaay hicuku níhampaatiin puwaaseena pa niñ níhampaatiin pakati púwuulu pa keeyeniye ka efaas ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa kapiteñenool puume naañanjii kawufan Yéesu. ^V Insúumii meemak, nkásiyool kati kawufanoo mañ. ^{VI} Yutas naacoon, naayeno hiñes kásiñjuma keenape la afaawufanii Yéesu, kayoj ka peeneetaat toko.

Kaamemanool káciim ka kiti Himuusu ha

^{VII} Hinoom ha hiti pahaño pa hiti hímpuul ha heetaakut ha leweño níhicolii, ta nkañañe ta kaawaaseen císaacii ca citi Himuusu ha. ^{VIII} Yéesu naapoñ Piyeer niñ Saj naasokii: “Nikaay canimemanool káciim ka kutuunaa kiti Himuusu ha kati uliyaa.”

^{IX} Nkacakanoo: “Peyme állafiye upimemanool ko?” ^X Naañahanii: “Nísiitan, niñ ninakiyaa ti saatee ya, efinipaakool niñ áyiin eetiyye élumpa eti man. Inninow pusonoo fo ti ekumpan eyya afaanako ya, ^{XI} innisok ati ekumpan ya: 'Ahámpaatiin a asok, leyme ékaap ya neeyem la naakaakaay hili káciim ka kiti Himuusu ha niñ pinapana pa pakateyoo?' ^{XII} Afáayisan aluu patiila ti ekumpan ya ékaap enfakat eepayee kaamemanool. Toko efinimemanool káciim ka kutuunaa.”

^{XIII} Nkakaay nkatook waah óo waah samat nii fa Yéesu naasokii fa. Fiye, nkamemanool káciim ka kiti Himuusu ha.

Káciim ka kiti Ateeteyo

^{XIV} Caanak ca cípituuno, Yéesu naayeno niñ pupoñapoñ pa pakateyoo kati kali. ^{XV} Naasokii: “Fa inci inhiliikane hínum hili císaacii ca citi Himuusu ha niñ aluu le niñ inci facuk kúnuul. ^{XVI} Kaatuko inci pusok aluu: etineneli císaacii ca citi Himuusu ha, fo ta eeha pahaño pa mpútuule ha efiñitaako pati cáwii ca citi Pútuun pa.”

^{XVII} Naacoo elontoj eti elaan naasok Pútuun pa apalaka kiteyyo, naasok: “Nicoop elaan eyye nipisayool aluu púlooj. ^{XVIII} Kaatuko inci pusok ho aluu, písik fíyooy etinenelaan elaan fo ta cáwii ca citi Pútuun pa éficikey.”

^{XIX} Fiye, naacoo hímpuul naasok Pútuun pa apalaka, naafiit ho, naawufanii ho, naasok: “Añe eyem eniñam eewufanee ya aluu, níhin eehe kati níñawuniyam.”

^{XX} Kapipa hili, naacoo lompo elontoj ya eti elaan ya naasok: “Elontoj eyye eti písiyool pa péeyeeni pa piti Pútuun pa niñ pakan etempo; elaan eteyyo ekina eyem hísimam heeniisee ha kamma aluu. ^{XXI} Pale nisincan: Epees aña eekaakaay ya hífulu ti inci, yooiya le niñ etoom ya ti púus pa. ^{XXII} Kaatuko inci, Añii An, faket samat nii fa

Pútuun pa mpusoke fa, pale kúnuul efikiyeno ti aña ééfule ya ti inci.” **XXIII** Pupoñapoñ pa pakateyoo nkáyaañ picakanool ayme akaakaay íhinu eehuu.

Pílaacinool pa piti aña eehaje ya pamake

XXIV Pinapana pa pakati Yéesu nkayeno pílaacinool peesowa cút ti eecukee nii akina ayem aña eehaje ya pamake. **XXV** Yéesu naasokii: “Ti púlunta pa, pumansa pa kataakaataak sempe ti pakan paka, pakati kayine ka nkálafi kapisokee píhina heenape. **XXVI** Pale fotom nkaakaay piyeno ti aluu. Eemaka ya ti aluu añarjaa piyeno nii akelan, ati hikaw ha samat nii amiikan. **XXVII** Ayme ayem eemaka ya, aña nkawufane ya apili fo amiikan a? Fo aña nkawufane ya tom hili ha? Pale inci oopa le ti pututa aluu samat nii amiikan.

XXVIII “Nisiñaasiinjo niñ inci ti páciite pa putoom. **XXIX** Samat nii fa Paapaa atoom naawufanaam fa cáwii fo lombo inci fáhin aluu nipiyeno pakati kikaw. **XXX** Ancuk innili innilaan niñ inci pati cáwii ca citoom, inniyeno ti pilemeyu pa kati ínnihin kíiti miin ma ñaasuwan niñ músupak ma miti Israyel.”

Kakaman ka kiti Yéesu pílaaco pa piti Piyeer

XXXI Fiye, Yéesu naasok Simon: “Simon, Simon, síitan. Seetaani ewufaneewufan kayine kiti káahaafeen aluu samat nii uli, kápikatinool cácuuf ca niñ kilehut ka. **XXXII** Pale inci luumaalum kitii ancuk káyinan ka kitii timpi kiño ho puson, niñ áañhooniyoo peti inci mpampañan pakani ti káyinan.” **XXXIII** Piyeer naasokoo: “Ateeteyo, inci siijaasiinjo pikaayu niñ awe ti ékuluma háati eket n’awe.”

XXXIV Yéesu naañahanoo: “Piyeer, inci pusoki, fíyooy káayiin ekutoon kúlookum áafalaacin fo ñíhaaciil nii áameyiyam-méyi.”

Mañ, epootak niñ káakuntu

XXXV Púful toko Yéesu naasok pinapana pa pakateyoo: “Ta inci mpoñe ta aluu peeyekanut mañ, peeyekanut epootak, peeyekanut pisamata púsupiyenu, weyme innitaakut po?” Nkasokoo: “Waah óo waah nuutaake po.”

XXXVI Naasokii: “Fiye, an eetaake mañ naacoopool mo, aña lombo eetaake epootak naacoopool yo, aña eetaakut káakuntu anooman hísool ha hiteyoo henfakat ha naanoom koonool. **XXXVII** Kaatuko inci pusok aluu: Heekiicee ha kutoom ti hilim ha hiti Pútuun pa fo hitaako. Hisok: *Nkacokoo samat nii áhina heenaput.* ✠ Pánipani, heekiicee ha ti inci efihitaako.”

XXXVIII Pinapana pa pakateyoo nkasokoo: “Ateeteyo ehe úkuntu úsupak.” Naasokii: “Fomaa.”

Kaluum ka kiti Yéesu ti cítintij ca citi Olif

XXXIX Yéesu náaful ti saatee ya apikaay pati cítintij ca citi Olif samat nii fa naasale fa íhinu, pinapana pa pakateyoo nkanapool neyoo. **XL** Kapucol po, naasokii: “Niluum timpi ninow ti híluuñu.”

XLI Naateerjo caahinkij ápilaanjii, náakilipo, naalum: **XLII** “Paapaa, niñ súumuu, fúlan elontorj ya eti kúnuul enke ti inci, timpi yeno ti pásuuma pa putoom, pale ti pitii pa.” **XLIII** Maleekoo néefulii alacana epipenanoo sempe. **XLIV** Ti oom kúnuul kenfakat Yéesu naapenan kaluum meemak fo hásuwat ha hiteyoo níhifulii nihisotal t’etaam picuk nii hísim.

XLV Apílitoonii ti kaluum enkuu, náañhoonii peti pinapana pa pakateyoo náatookiyii ti hiñotu kamma kúnuul. **XLVI** Naacakanii: “Weyme uwune ínniyemi ti hiñotu? Nilito inniluum ancuk timpi ninow ti híluuñu.”

Hicokuyee ha hiti Yéesu

XLVII Yéesu ti káakup, kayorj nkícolii teyoo. Ti kayorj ka, intaako toko ñíhampaatiin puwaaseena pakati Pútuun, niñ ñíhampaatiin pakati púwuulu pa keeyeniye ka efaas

ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, niŋ pakakee ñhampaatiin*. Yutas, akee ti pinapana pa ɲaasuwan niŋ pákasupak paka, ánowii hátikin. Naaloh Yéesu kati asumpoo. XLVIII Pale Yéesu naasokoo: “Yutas niŋ hisumpu ánfule ti inci, Añii An!”

XLIX Ta pinapana pa pakateyoo nkacuke ta heekaakaay ha pitaako nkacakanoo: “Ahámpaatiin, fo unii úfulanii úkuntu wa utoonii?” L Oonool teyii náañakii káakuntu ka kiteyoo naafiit kaanuu káli kiti amiikan a ati awaaseena ya enfakat a. LI Pale Yéesu naasokoo: “Nikat po, eehe hifomaa!” Náalik kaanuu áyiin a náakuuñan ko.

LII Fiye, Yéesu naasok ñhampaatiin ña kéekeyii ka hicokuyoo: “Fo niñarjaa ékey niŋ úkuntu niŋ kikasap samat nii pucoka ekancak? LIII Hinak óo hinak inci iyyeniye niŋ aluu ti ekumpaan ya enfakat ya eti Pútuun pa, nicokutam, pale, caanak ence citaaluu niŋ citi sempe sa siti énimaa ya.”

Káalaacin ka kiti Piyeer kameye ka kiti Yéesu

LIV Fiye, nkacok Yéesu, nkacoopoo la ti ekumpaan ya eti awaaseena ya enfakat a ati Pútuun pa. Piyeer náalaan naayenyii kanapan. LV Nkacokan seemak senfakat ti pututa hank ha nkayeno kápikiipool so, Piyeer naayeno neyii. LVI Amiikan aal naacukoo naayeniye toko pukol seemak sa. Naasincanoo púsooni naasokoo: “Ayíin aje lombo ayenaayeno niŋ Yéesu!” LVII Pale Piyeer náalaacin ho naasokoo: “Iññáayuu, inci míitoo!” LVIII Pifiyo caahinkin, akee naacukoo naasokoo: “Awe lombo akee ti pinapana pa pakateyoo!” Piyeer naasokoo: “Haani, inci neetaat niŋ poko.” LIX Máamun etalaŋ yoonool eemuuse, akee naañiino ti hisoku: “Pániyani áyiin aje ayenaayeno niŋ Yéesu kaatuko akina lombo ati Kalileel!” LX Piyeer naasokoo: “Haani, inci míit eehe ayyem ti hisoku!” Akina ti káakup, tokotoko káayiin ekutoon nkílookii.

LXI Ateeteyo náayesoonii naasincan Piyeer táh. Piyeer náanawuno hilim eehe Ateeteyo naasokoo ha: “Fíyooy, káayiin ekutoon kúlookum áafalaacin fo ñhaaciil nii áameyiyam-méyi.” LXII Náaful tíkitaan naakooŋ meemak.

LXIII Pákayiin paka keeyeniye ka efaas Yéesu nkápalahooloo nkalenkenoo, nkasapoo. LXIV Nkacenk ñíkinoo nkasokoo: “Yaamakool! Sok unii ayeme ayemuu ti hisapu?” LXV Nkateñaloo niŋ hícamp kikee kilim.

Yéesu hátikin píhina kíiti ya

LXVI Cipilap, ñhampaatiin ña pakati Pusuwif pa, niŋ ñhampaatiin puwaaseenapa pakati Pútuun pa, niŋ pikalaŋana hilim ha heesiinane ha nkaconcool. Yéesu náacoo piyee hátikinii. LXVII Nkacakanoo: “Sok unii fo awe yem Eenucee ya ati Pútuun pa?” Yéesu naañahani: “Niŋ inci ñahanaa aluu, étiniyananam. LXVIII Niŋ inci cakanaa aluu, etiniñahanam. LXIX Pale písik fíyooy, inci, Añii An, fayeno ti epees yáli eti Pútuun pa piti sempe.” LXX Poko púloon nkacakanoo: “Awe anuu yem Añii Pútuun?” Yéesu naañahani: “Aluu himuum aluu nisoke nii inci yem akina.”

LXXI Fiye, nkasokoo: “Usoolahutaa hísiyu hiti an eetantake! Usíyaasi ho ti putumoo!”

XXIII

Yéesu hátikin Pilaat

I Ta nkapaye ta hísiyu Yéesu pákupaloo, ñhampaatiin ña nkalito ti coonool, nkacoop Yéesu hátikin Pilaat, ati hikaw ha hiti Yutaay. II Kapucol nkáyaaño hinooku nkasokoo: “Ayíin aje nuutooke ti kanoŋan pakan unaa, naakitii cooy kúncoo ya eti Sesaal, amansa ya enfakat a ati Room, apan naasokooloo nii akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa, amansa ya.”

III Pilaat naacakan Yéesu: “Awe yem amansa ya ati Pusuwif pa?” Yéesu naañahanoo: “Awe soke ho.” IV Pilaat naasokoo ñhampaatiin puwaaseenapa pakati Pútuun pa niŋ kayon ka: “Inci cukut heewune áyiin aje kati áhinee kíiti.” V Pale, nkañiino kapisokoo: “Ti

* XXII:XLVII 22:47 Luk akiicaakiic kikee kilim enke ti 5:52.

pakalañanaloo naayem ti kanoñan pakan paka. Kalilee náacookii, náanapii ti mah ma miti Yutaay púlooj, fiye ácoliyoo le.”

Yéesu hátikin Helot

^{VI} Pilaat ápisi eehe naacakan: “Fo áyiin aje ati Kalilee?” ^{VII} Ta náasiye ta nii Yéesu ti mah emma Helot naayekane ma náafulii, naasokii kacoopoo pateyoo, ti oom caanak Helot naayeno Jerusalem.

^{VIII} Helot ásiyaasi hiti Yéesu, náalafiyoo hicuku ta infiyee. Náayinan nii afaacukoo ti íhinu heecukantee ha nihicukee. Fiye naacukoo, ínsuumoo meemak. ^{IX} Naacakanooloo meemak, pale Yéesu añahanutoo máati poonool. ^X Ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niñ pikalañana hilim ha heesiñanee ha nkayeno toko nkanookoo niñ sempe. ^{XI} Helot niñ pusuocaali pa pakateyoo, nkápalahool Yéesu nkalenkenoo nkáwiiniyanoo. Nkásooloo hísool heewalla nkañahanoo pati Pilaat. ^{XII} Púcook puu, Pilaat niñ Helot an niñ akamooloo, pale hinoom eehuu nkáwiyoool.

Ihínuyee kíiti ya eti Yéesu apite amukee

^{XIII} Fiye, Pilaat naayonkal nantoonool ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa, ñíhampaatiin ña niñ pakan paka, ^{XIV} naasokii: “Nícoopiyaam-coop áyiin aje innisok: 'Akina ayem ti kanoñan pakan paka.' Nisincan, hátikin aluu inci incakanooloo ti eeha inninookoo ha, pale cukut heewune fanfañ kati áhinee kíiti. ^{XV} Háati Helot lompo acukut la naamuyene, kamma náañahaniyoo unaa. Pánipani, áyiin aje áhinut waah ewwa efuuwun kati amukee. ^{XVI} Ekina ewune, inci fáhin apisapee, nkatanoo.”

[^{XVII}] ^{XVIII} Ti coonool kayoñ ka púlooj nkíceekii: “Mukoo! Nkatan unii Palapas!” ^{XIX} (Palapas akuleekul kamma naanoñane pakan paka fo nkátaakoolane ñíhampaatiin saatee ya, naamuk an.) ^{XX} Fiye, Pilaat náalafi kakatan Yéesu, nene ákup niñ kayoñ ka. ^{XXI} Pale kayoñ ka nkutowo ti hiceeku meemak: “Pempenjo ti kuluwaa ya! Pempenjo ti kuluwaa!” ^{XXII} Fiye, Pilaat naacakanii píhaaciyenu: “Áyiin aje, weyme náahine weenaput? Inci cukut waah ewwa efuuwun kati amukee. Inci fáhin apisapee, nkatanoo.” ^{XXIII} Pale nkutowo ti kaaceeekool kipisok: “Pempenjo ti kuluwaa!” Ti pikelan, kilimii nkiharñ sempe. ^{XXIV} Fiye, Pilaat naacoon íhinu eeha nkasokoo ha. ^{XXV} Naakatan Palapas, aña nkasokoo ya akatan, eekulee ya kamma naanoñane pakan paka fo nkátaakoolane ñíhampaatiin saatee ya, naamuk an. Pale naasok pusuocaali pa káhin Yéesu samat nii fa Pusuwif pa nkálafiye fa.

Kaapempenjee ka kiti Yéesu

^{XXVI} Ta nkayeniye ta hicoopu Yéesu, nkapaakool niñ áyiin ati Silen aña nkasok Simon, eeyeniye énakoonii ti saatee ya. Pusuocaali pa nkacokoo, nkatiyanoo kuluwaa ya apinow puson Yéesu. ^{XXVII} Kayoñ kenfakat nkiyeniyo kanapan, pakaal pakati Jerusalem nkayeno pukooñ niñ esampoolo kiteyoo. ^{XXVIII} Yéesu náayesooinii lipa teyii naasokii: “Pakaal Jerusalem, timpi nikoñ kutoom, nikoñ kitaaluu niñ kiti epuuk aluu! ^{XXIX} Nisincan, caanak unca ti ékey ta efikasok ta: 'Kayihaa picaakonta pa, keetaapala kataak añii niñ payenka taapala kácuuwan ka.' ^{XXX} Ti oom caanak, *'pakan paka efikasok píntintij pa: "Nínowii toonii!"* niñ mítintij ma: "Níwufalool unii!"[☆]

^{XXXI} “Kaatuko niñ káhinnaa pínapaati fiye ti enuun ya eemaña ya, puume eficuk ti enuun ya eesuce ya?”

^{XXXII} Nkacoopool lompo pikancak pákasupak kati kamukee ti coonool niñ Yéesu. ^{XXXIII} Kapucol la nkasok la “Esent”, pusuocaali pa nkapempen Yéesu ti kuluwaa ya. Nkapempen toko lompo pikancak pa pákasupak paka, oonool epees yáali, akee ya epees yaamay. ^{XXXIV} Yéesu naasok: “Paapaa, ponketii kamma nkámiit eeha nkayem ti íhinu.” Pusuocaali pa nkañak kaakaaw kápipaacinoool wañ wa uteyoo.

XXXV Kayonj ka nkiyeno toko kaasincan. Ñíhampaatiin Pusuwif pa nkayeniyoo káapalahool nkalenkenoo, nkasok: “Pakakee pakan naafakane, afakanoolo, iyyema akina ayem Eenucee ya ati Pútuun pa, eemamalee ya”. **XXXVI** Pusoocaali pa lompo nkayeniyoo caalenken, nkalohoo nkawufanoo elaan eesipe. **XXXVII** Nkasok: “Niñ awe yem amansa ya ati Pusuwif pa, fakanoolo!” **XXXVIII** Patiila ti hikawoo intaak pakiical peesoke: “AÑE AYEM AMANSA YA ATI PUSUWIF PA.”

XXXIX Akee ti pikancak pa eepempejee ya naateñaloo: “Fo aaneetaat Eenucee ya ati Pútuun pa? Fakanoolo infakan lompo unii!” **XL** Pale akee ya naafet teyoo naasok: “Aafeyut fala Pútuun, awe páyemali ti ñíseeña ña ñoonool ña ñiti eket ya neyoo? **XLI** Anii, páhinal kíiti ya etaanii ecoonoolaa-coonool kamma immaayemaa ti cooy páhinal anii peenaput pa, pale áyiin aje áhinut waah weenaput.”

XLII Naasok: “Yéesu, náwuniyam naayeniyaa ti elemeyu ya etii.” **XLIII** Yéesu naañahanoo: “Inci pusoki pánipani ya: Hinoom ha hiti fiyooy aafayeno niñ inci alacana.”

Eket ya eti Yéesu

XLIV Máamun caanak ca ti kikaw, énimaa neeyeno ti mah ma púlooj fo sitalaj síhaaciil, **XLV** caanak ca inciyolo. Kahuuy ka kenfakat ka keeyem ka páhantuwa ekumpan ya enfakat ya eti Pútuun pa nkihaaco ti pututa. **XLVI** Yéesu naaceek niñ kaawiiluyoo, naasok: “Paapaa! Ti sipeesi inci iyyenane yaanam!” Apipa hisoku hilim eehuu, naaket. **XLVII** Ahámpaatiin asooaali ya, apucuk eehuu náamul Pútuun pa, naasok: “Pánipani, áyiin aje eecoonoole!”

XLVIII Kayonj ka púlooj kéekeyii ka kaasincan kapucuk heetaakiye ha nkatiyo sipeesii, nkaño ho niñ esampoolo. **XLIX** Yéesu pákawiyooy fiye púlooj niñ pakaal paka kéenapoolii ka neyoo kápiliñ Kalilee nkasiño pilaaj, nkayeno kaasincan heetaakiye ha.

Ehok ya eti Yéesu

L-LI Intaako áyiin caacawoo Josef, ati saatee ya eti Pusuwif pa eyya nkasok ya Alimataay. Ayiin eenape, naacoonool, naayeno hítuulu ékey ya eti cáwii ca citi Pútuun pa. Naayeno akee ti ñíhampaatiin píhina kíiti ya pale asayanut eeha pákawiyooy nkacoke ha, nkáhin. **LII** Naakaay pati Pilaat naacakanoo ehunuj ya eti Yéesu. **LIII** Púful toko náawananii ehunuj ya ti kuluwaa ya, naakuup yo niñ kahuuy kiti ehok, naahokoo ti hiyaak heewakee ti énanikiin la ammeya nii an ataapala ahokee. **LIV** Iyyeno hinoom hiti kaamemanoole, le niñ hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa éfihiyaañ.

LV Pakaal paka kéenapoolii ka niñ Yéesu kápiliñ Kalilee nkanow ti Josef nkacuk hiyaak ha niñ fa ehunuj ya neehintanee fa lupu. **LVI** Púful toko nkaño ho pati saatee ya, nkamemanoole munucu niñ man méesuume haaw miti kaamaamool ehunuj ya. Ti hinoom ha hiti kayeno ka, nkáyekunoolo samat nii hilim ha heesiñanee ha fa nihisoke fa.

XXIV

Pilito pa piti Yéesu ti eket ya

I Hinoom ha hiti kayeno ka kiti Pusuwif pa nihimuus, eti kacom eteyyo, mpucom mic, pakaal paka nkacaay pati hiyaak ha. Nkacoo pool munucu ma niñ man ma méesuume ma haaw emma nkamemanoole ma. **II** Incakatook énanikiin ya eepantane ya putum hiyaak ha néepalinkanee. **III** Nkanako, pale kacukut ehunuj ya eti Ateeteyo Yéesu. **IV** Kámiit fa éfikamiilool. Tokotoko, pákayiin pákasupak nkáfulii teyii niñ wañ weemiñale tas. **V** Ewatate enfakat neeyeno neyii, nkásitan. Pákayiin paka payenkuu nkasokii: “Weyme uwune ínniyemi ti hiñes ti keekete ka aña eeyem ya kaloña? **VI** Aneetaat le, alitaalito ti keekete ka! Nínawuno eeha naasoke ha aluu ta naayeniye ta Kalilee: **VII** 'Inci, Añii An, fo inci ufanee ti sipees pumuuyena pa. Fapempejee ti kuluwaa ya, ti hinoom ha híhaaciyenu ha fálitoonii ti eket ya.” **VIII** Fiye, nkánawuno kilim ka kiteyoo.

IX Pakaal paka páfulaliyii pati hiyaak ha, nkaño ho, nkakaman eehe pupoñapoñ pa ñaasuwan niñ oonool a niñ pakakee pinapana pa púlooj. **X** Keekamane ka eehe

pupoñapoñ pa kayem Mari ati Makatala, Yowanna, Mari íñña ya ati Saak niñ pakakee pakaal keeyeniye neyii. ^{XI} Pale pupoñapoñ pa kacokut ho nii hilim heetaake hikaw, káyinanutii. ^{XII} Toko fiyaaw, Piyeer naalito niñ katey fo pati hiyaak ha, náacuuhan acukut ehunuñ fo kahuuy ka kiti ehok ya lamma. Naaño ho pateyoo, ínnimoo ti heetaakiye ha.

Pítin pa piti Emmawus

^{XIII} Ti hinoom ha hoonool huu, pinapana pákasupak pakati Yéesu nkayeno pikaayu ti cisaatee enca nkasok Emmawus, ti pututa etenco niñ Jerusalem sikilomeetal ñasuwani niñ yoonool. ^{XIV} Nkayeno kákupat heetaakiye ha púloñ. ^{XV} Ta nkayeniye ta kákupat niñ pílaacinool, Yéesu himuumoo náakoliyíi, naanapool neyíi. ^{XVI} Nkacukoo pale waah nuukitii hikiwuyoo.

^{XVII} Yéesu naacakanii: “Weyme ínnikupat ti pítin aluu?” Nkasiño niñ páciiteyíi. ^{XVIII} Oonool teyíi, caacawoo Kileyopas naasokoo: “Fo awe lammayi yem Jerusalem akaawoola éemiit heetaakiye ha ti kunoom enke?” ^{XIX} Yéesu naacakanii: “Hikina hiyem eeheyeme?” Nkañahanoo: “Heetaakiye ha Yéesu ati Naasaleet. Ayenaayeno ayaamakoola enfakat hátikin Pútuun pa niñ pakan paka púloñ, náhin páhinal penfakat, náakup niñ sempe. ^{XX} Ñíhampaatiin puwaaseena pa pakati Pútuun pa niñ ñíhampaatiin ña pakatuunaa nkawufanoo pakati Room kati káhinoo kíiti nkamukoo, nkapemperjoo ti kuluwaa ya. ^{XXI} Pale unii, núuyinan hínum nii akina akaakaay kafakan Israyel. Apan ti eehe fiye púloñ, fíyooy yem hinoom ha híhaaciyenu ha ta eehe nihitaakiye ta. ^{XXII} Pakakee pakaal ti kayoñ ka kutoonii nkaliimanool unii. Káfiisaafiis nuulap kapikaay pati hiyaak ha, ^{XXIII} kacukut ehunuñ ya eteyoo. Nkaño hoonii, nkasok unii nii pumaleekoo nkacuke mpusokii nii oopa kaloña. ^{XXIV} Pakakee ti kayoñ ka kutoonii nkakaay pati hiyaak ha, nkatook samat nii pakaal paka fa nkasoke fa pale kacukut Yéesu.”

^{XXV} Fiye, Yéesu naasokii: “Aluu niyem puson, nicasut ti káyinan ee ha púloñ piyaamakoola pa nkasoke ha! ^{XXVI} Fo Eenucee ya ati Pútuun pa añarjut hicuku kúnuul enke apite anako ti hamake ha hiteyoo?” ^{XXVII} Púful toko, naayenyíi kakaman heesokee ha teyoo ti pakiical pa púloñ piti Pútuun pa, ápucook ti pakiical pa piti Móyiis fo ti pakiical pa piti piyaamakoola pa púloñ.

^{XXVIII} Ta nkalohane ta cisaatee ca enca nkayeniye ca tenco pikaayu, Yéesu náahin fiye nii himuusu. ^{XXIX} Pale nkañiinyoo ti hisoku: “Yeno le niñ unii, kamma ínciniimiye, apan caanak ca unca ti ékey hicoku.” Naanako, naayeno neyíi. ^{XXX} Ta nkayeniye ta kati kali, naacoop hímpuul ha naasok Pútuun pa apalaka, naafiit ho naawufanii. ^{XXXI} Ñíkinii íññipankino nkakiwoo pale naayemañ teyíi feles. ^{XXXII} Nkasokoolo: “Fo saan anii sisaput ti pítin pa, ta náahine ta kunuu anii kípipankino ti heesokee ha ti pakiical pa piti Pútuun pa?”

^{XXXIII} Tokotoko, nkalito mpacas, nkaño ho Jerusalem. Incakatook pupoñapoñ pa ñasuwani niñ oonool a la nkaconcoole la niñ pakakee paka, ^{XXXIV} ti hisoku: “Pánipani, Ateeteyo ayitaayito ti eket ya! Afúliyooful ti Simon!” ^{XXXV} Pinapana pa pákasupak paka payenkuu, nkakamanii heetaakiyíi ha ti pítin pa niñ puume nkakiwe Yéesu ta naafiite ta hímpuul ha.

Efúlii ya eti Yéesu ti pinapana pa pakateyoo

^{XXXVI} Poko ti hisoku ha eehuu, Yéesu himuumoo náafulii ti pututayíi naasokii: “Kásuumaay kiyeno niñ aluu!”

^{XXXVII} Nkáyolino, nkafe, incukii nii áfulaful nkacuke. ^{XXXVIII} Pale Yéesu naasokii: “Weyme uwune inniliim? Weyme uwune innitaak pámiiloolal empuu? ^{XXXIX} Nisincan sipeesam niñ wootam, aje inci himuumam! Nílikam innisincanam! Afúlaful ataakut enii niñ picec, inci taakaataak samat nii fa innicuke fa.” ^{XL} Ta naayeniye ta hisoku eehuu, náayisanii sipeesoo niñ wootoo. ^{XLI} Innímii nkameerj niñ pásuuma fo nkáyinanut. Yéesu naacakanii: “Nitaakut le waah uti hili?” ^{XLII} Nkawufanoo pífiitiin yoon eesowee. ^{XLIII} Naacoop po, naali po hátikinii.

XLIV Fiye, Yéesu naasokii: “Ta inci iyyeniye ta niŋ aluu, sokaasok aluu: 'Heekiice ha púloŋ kutoom ti hilim ha heesiŋanee ha hiti Móyiis, ti pakiical pa piti piyaamakoola pa niŋ ti pakiical pa piti kícimu ka, eehuu púloŋ fo hitaako.’” **XLV** Fiye, Yéesu náapankin kunuwii kati kási pakiical pa piti Pútuun pa. **XLVI** Naasokii: “Ehe heekiice ha: Fo Eenucee ya ati Pútuun pa aket, ti hinoom ha híhaacyenu ha náalitoonii ti eket ya. **XLVII** Ti caacawoo, ehe eeha nkakaakaay ha káatuunan pakan paka púloŋ, nkácook Jerusalem: 'Níwunko umuuyen wa utaluu Pútuun pa kati puponket wo aluu ti caacawoo.’” **XLVIII** Aluu niyem keetantake ka eehe púloŋ. **XLIX** Inci fápoñii aluu eeha Paapaa atoom náayinanane ha. Pale fo niyeno ti saatee eyye fo ta sempe sa siti patiila éfisiwanoonii ti aluu.”

Pisilo pa piti Yéesu alacana

L Púful toko, Yéesu naacoo pinapana pa pakateyoo fo kalohan cisaatee ca citi Petani. Náaseepin sipeesoo naasampanii. **LI** Ta naayenyii ta kaasampan, naakatani, náaseepinee alacana. **LII** Pinapana pa pakateyoo nkákilipo, nkayenyoo hímulu, nkañoho Jerusalem niŋ pásuuma penfakat. **LIII** Nkayeno tan óo tan hímulu Pútuun pa ti ekumpan ya enfakat ya.